

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.5.17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.5.17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.5.17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.5.17

F
5
17
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

P. 5 17

Nider Joh.

De mundi aetate

La Colonia, No. Zell c. 1480)

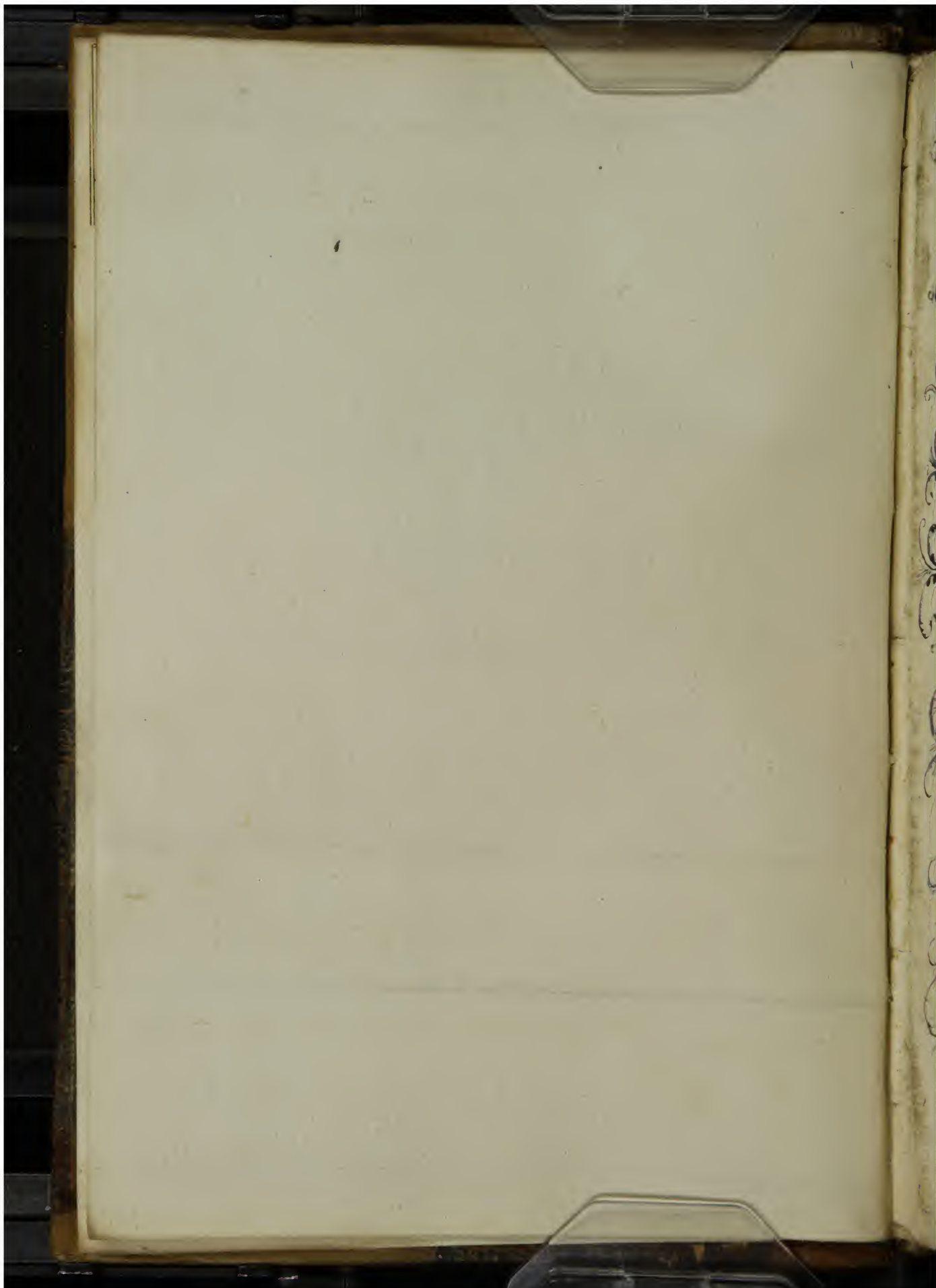
Hain * 11815

B.M. uerance

Secundum uerum lo. no. dato

per ueritatem uerit. uerit. uerit.

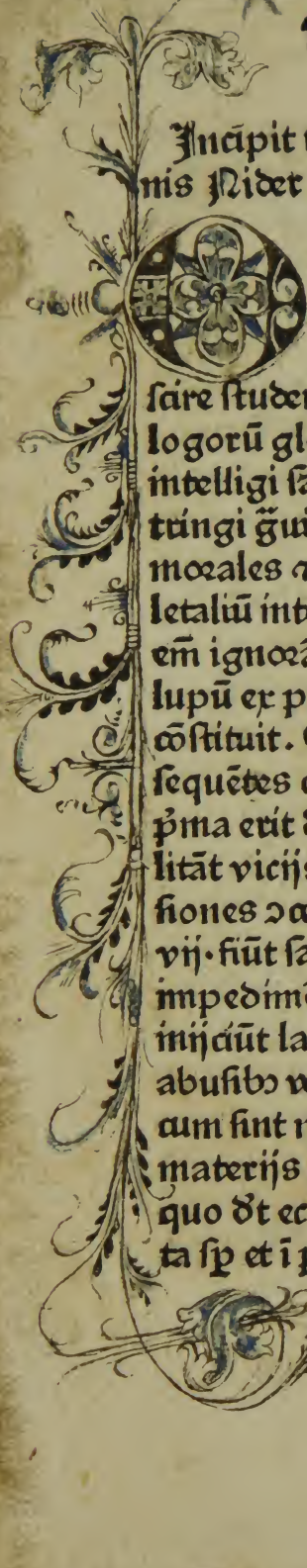

Ad usum f...

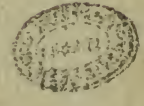
*Jam sit me
lib. man.*

Incipit tractat^{us} venerabil^{is} magistri. Johā
nis Nider ordi^s p^rdicato^rum. De moali lepra.

Iam deū legim^{us} in leuitico veteris
testamēti mādamisse sac^rdotibus
vt lepraz corpaliū multimodas
scire studerēt dīas. quibus iuxta oīem theoz
logorū glosas amplissimas figurate datur
intelligi sac^rdotēs noui testamēti p^rceptis as
trūgi g^ruio^rib^{us} quaten^{us} insudēt lepras scire
morales et va^rias rōnalis aīe pctō^rum. videlicet
letaliū inter se et a vīalibus dēnas. Horum
em̄ ignorātia culpabil^{is} de d^ressore deceptorē
lupū ex pastore et de p^rdicatore p^ruaricatorē
cōstituit. Que vt euitētur sub. xvij. c. quīq^{ue}
sequētes colligere materiās studui. Quaz
p^rima erit de pctis que sub. vij. capitalibus mī
litāt vicij^s. Sec^{un}da de hīs que directe tūsgres
siones d^rcernūt decalogi. Tercia de hīs q^{ue} aīe
vij. fiūt sacramēta ecclīe. Quarta de mīmonij
impedimētis q^{ue} plerūq^{ue} in cautis g^ruissimos
injūciūt laqueos. Quinta vero de diugato^rum
abusib^{us} vaneis q^{ui}s heu multi licitos estimāt
cum sint nephādissimi. Verū q^{uia} in prefatis
materiis mādato sapiētis satissacē desidero
quo d^rt ecclī. iij. Que p^rcepit tibi de^{us} illa cogi
ta sp^{iritu} et i plurib^{us} opib^{us} ei^{us} ne fueis curiosus
a. i.

*Glosse bl. h. off. s. h. d. e.
als de g. d. e.*

*Loc. 104.
AB*

Adcirco lectorē sequentiū per tria auiso no-
tabilia Quoz primū est sancti thome qdli-
beto octauo qōe xv. dicētis Omnis questio
i q̄ de pctō mortali querit n̄ expresse veritas
habeatur p̄iculosē determinat. quia error q̄
nō creditur esse peccatum mortale qd̄ pctm̄
mortale est conscientiam nō excusat a toto. h̄
forte ex tanto Error vero q̄ credit̄ esse mor-
tale qd̄ mortale non est. conscientia ligat ad
pctm̄ mortale. Secundū notabile est alex-
andri de hall. parte secunda questioe de pec-
cati mortalis et venialis differentia ita diffi-
cilentis. Pctm̄ veniale est libido siue volup-
tas in creaturē citra deū Mortale vero ē libi-
do siue voluptas in creatura sup̄ deū vel eqz
deo Si vero creatura diligit̄ p̄pter deū oīo
a modo q̄ debet virtus est qz virtus est ordo
amoris Sed si creatura diligit̄ nō oīo p̄pt̄
deū diligitur tamen propter vtilitatem hoī
necessariam. sic est dilectio naturalis a etiam
ordinatur ad deum licet homo non referat.
et concludit Cum autē valde vicina sint pec-
catum mortale et veniale in eodem genē ma-
terie Difficile est dicere vsque ad quid extē-
ditur veniale peccatum et quando incipit esse
mortale Tertium notabile est Cancellarij
tractatu suo de vita aīe Doctriā iqt̄ salubris

per doctoribus theologie est ut non sint faciles
asserere actiones aliquas aut obmissiones esse
peccata mortalia praesertim sub verbo universalis et dum
predicandum erit ad populum. hijs motus auctori-
tatis persuasus nihil de proprijs intentione dicere in
sequentijs: sed duntaxat autenticorum in sacra pa-
gina verba fideliter curabo connecte sancti thome
potissimum nisi quando alium doctorem nominavero
post cuius verba statim sequuntur verba beati tho-
me predicti quia idem sanctis omnes videtur inter-
magros procellere ubi de differentijs peccatorum agit.

O Primū capitulū est de supbia.
De supbia igitur primū capitulū continet
quod sit peccatum. Quid sit contemptus Spe-
cies supbie. ingratitude. iactantia. excusatio
in peccatis. presumptio pusillanimitas. Gradus
supbie. infidelitas. blasphemia. peccata in spiritum
sanctum. vitium odium dei. scisma et inobediencia etc.

Secundū capitulū est de inani gloria. et continet fi-
lias inanis glorie que sunt novitatum presumptio
inobediencia. iactantia. hypocresis. contentio. pertinacia.
discordia. et quod sunt iactantia promissa. am-
bitio. hypocresis. simulatio. pertinacia. mollicies.
adulatio. curiositas. ortus superfluitas. et ortus
defectus. Tercium capitulū continet quod et que sunt
species auaricie prodigalitas. iniusticia et eius
species. filie auaricie que sunt obduratio. iniquitudo

a.ij

Violentia. Fallacia Periuuriū. Fraus. prodicio. Opera misericordie quādo sint in precepto. Sollicitudo quādo sit fraus. violēcia fallacia. piuriū. restitutio. Symonia. vsura. Emptio. venditio. paruitiōcia. Sacrilegiū. psonarū. acceptio. ⁊ restitutio. Quartū capitulū cōtinet quid sit luxuria. pollutionū diuersitas. gradus luxurie. morosa delectatio ⁊ eius cōsensus quid sint. Species luxurie septē. s. fornicationem. adulteriū. Stuprū. Inaptū. Incestum. Sacrilegiū viciū contra naturam modos eiusdē. Modos incontīnētie Et filias luxurie. quę sunt. Cecitas mētis. precipitatio In cōsideratio Incōstātia amor sui. Odium dei Affectus p̄sentis seculi. desperacō siue horror futuri. Quintū capitulū cōtinet de Ira cuncta. Ira per zelū. Ira per viciū. Seueritas seu crudelitate Quid sit vindicatio Species ire filie ire sex. que sūt indignacō. Tumor mētis Clamor blasphemia Contumelia. Inira. Seueritas seu feritas Crudelitas. Remissio. impacētia. ipseuerācia seu mollicies. incōstātia audacia. intīmiditas Timor mūdanos. Humanus. seruil ⁊ alij timores. iuerecūdia. Discordia. Cōtēcō. litigiū derisio seu illusio. Maledictio. Cōtumelia Inira. Seditō ⁊ bellum quid sint.

Sextū capitulū. Quid sit gula. cibi mēsu-
ra debita. Gule qñq; spēs. Gula qñ sit pctm̄
Intpantia qđ sit isensibilitas. diminuō cibi
qñ sit pctm̄. Dr̄na carnaliū ⁊ spūaliū vicōꝝ
Ebrietas ⁊ ei? dr̄ne. filie gule qñq; que sūt
Immūdiā. m̄fūloquiū. ebitudo mētis. iēp-
ta leticia. sarrilitas. ludi mali q̄ sint. chorea
Reuelatio sigilli cuiuscūq; secreti ⁊ confessiois
Septimū capitulū d̄tinet inuidiā ⁊ ei? par-
tes. Quid sint emulatio et odiū inimici. Et
quicūq; quō diligēdi. Tristitia q̄tuplex sit.
filie inuidie ⁊ q̄ sūt. Odiū afflictio in pspe-
ris. Exultacō in adūs. Detrēctio. susurratio
Detrēctiois audiētia. susurrū. iudiciū teme-
rariū. suspiciō. presūptio. ⁊ iudiciū de ocul-
tis cordis an fieri possit. Octauū capi. d̄tinz
de acidia negligētia exteriori. gaudio vero.
dilectōe dei ⁊ pximi. ⁊ ei? obmissione. Inimi-
co diligēdo. scādalo. Ordine actuū hūanoꝝ
inteioꝝ. Prudētia. imprudētia seu temeitate
p̄capitacōe. incōsideracōe. incōstātia. negligē-
tia inteiori pigritia. torpore. obmissione as-
tucia. Prudētia carnis seu mūdi. Ignorātia
m̄ḡitudie. cor̄ctōe fr̄na. voti fractōe. Ora-
cō nū debito. acādie filiabus s̄m Greḡ. que sūt
malicia. rācoꝝ. pusillanimitas desperacō. tor-
pore circa precepta. vagaciō mentis.

a.ij

filiabus s̄m yfidorū que sūt amaitudo. odi-
tas. S̄opnoletia. Importuitas mētis inq̄tu-
do corpis isensibilitas. Cuiositas v̄bofitas.
ac̄ Nonū capitulū cōtinet pctā plura cōtra
p̄mū preceptū decalogi p̄petrabilia. vt de. S.
speciebus vbi demones exp̄sse inuocātur. ⁊ de
sex vbi tacite inuocātur. Itē de sortibus obser-
uacōibus varijs. Arte notoria. Inmutacōibus
corpoy. ymagibus. fortunjs et infortunjs
suspensōibus ⁊ ligacōibus Inecācōibus serpetū.
maleficio. p̄ quid aliquid agnoscat̄ esse su-
p̄sticiosū. Adiuracōibus. Tēptatione dei

Decimū Capitulū cōtinet de secūdo pre-
cepto. vt de periurio multa. de tercio p̄cepto
videlicet de obsuacōe sabbati. De quarto sc̄z
de honore parētū. prelatorum. dñorū ⁊ bñ
factorum. ac de obediētia. de quinto p̄cepto
videlicet de nō occidēdo vel primū i corpe le-
dēdo. de differēcijs occidēciū. ⁊ de differēcijs
conceptus in vtero necāciū.

Undecimū Capitulū cōtinet de vltimis. q̄.
preceptis sc̄z mechia. mēdatio multiplici. de
negante veritatē. testimoniū ferētibus. ac-
sacōe. Calūpnia. p̄uaticacōe. tergiūsatione
pena talionis. Aduocacōe Iudicibus. de de-
fendētibus se in iudicio. ⁊ de appellacōe. 12.
Capi. cōtinet q̄ sint necessāia in oī sacramēto

4.
De baptismo. confirmacione. eucharistia. confessione
pene inuictioe. for absoluciois. extrema uncti
one. et de mrimonio.

Tredecimū capitulū cōtinēt de mrimoniū
impedimētis que solū dirimūt matrimoniū
strahēdum non strahētū. et sūt nouē.

Decimūquartū ca. cōtinēt de impedimētis
q̄ strahētū mrimoniū dirimūt et strahēdum
impediūt. et sūt. xij. Itē quō strahētur spon
salia. quō impediūtur p. x.

xv. capi. cōtinēt qn̄ vir possit vel teneat di
mittere vxorē ppter fornicacōem. pfidiā vel
ppter aliud crimē. et eōuerso mulier viz.

xvi. capitulū cōtinēt qn̄ actus mrimoialis
sit meritorius. quō in. x. casibz mōle peccatū.
quō in. vi. casibz est veniale pctm.

xvij. capitulū cōtinēt qn̄ alter diugū possit
sine pctō reddere debitū etiā alio peccante. et
cur aliqui tenet alter reddere. et qn̄ nequaquā
tenet reddere. vt in sex casibz. atq; de tripli
a fornicacōe q̄ fieri pōt in mrimonio.

xvij. ca. cōtinēt. v. tpa qn̄ licet vel non licet
exigere debitū in mrimonio. et quādo nuptie
celebrari possint vel non.

Uybia dupliciter capitur. Vno modo
gn̄alit̄ p̄ strahētū p̄ceptoy dei et sic repe
ritur in omni pctō mōli. quia ita ambrosius

a. iij

diffit peccatum. Est prauiatio legis diuine et celestium in obedientia mandatorum. unde sic superbia non est speciale vitium nec capitale sed regina omnium vitiorum. Alio modo est speciale vitium. et sic est appetitio inordinata seu immoderata proprie excellentie. et sic idem est cum nolle obedire superiori prefertim deo et regulis eius debitis. nam sicut quodlibet peccatum habet duo scilicet aduersionem ab incommutabili bono. et aduersionem ad mutabile creaturam. Ita et superbia habet duo. unum pro se et completiui peccati ac formale. et hoc est contemptus. Aliud materiale et illud est appetitio immoderata proprie excellentie propter primum habet superbia quod est maximum peccatum et regina vitiorum. non autem propter secundum. Unde nolle subijci deo in superiori loco dei ac regule eorum. seu contemptus talium est proprie actus superbie. primo talis contemptus dei est maximum peccatum et additus alijs facit perfidiam. desperationem et omnia alia peccata maiora facit. Insuper omnia alia peccata excepto prefato contemptu procedunt principaliter aut ex ignorantia. aut ex infirmitate seu propter desiderium cuiuscumque alterius boni a deo. et ista habent pro formali. auerti vero a deo pro materiali. Sola autem superbia eorum uerso habet pro formali aduersionem a deo seu contemptum et idcirco etiam principaliter habet quod est peccatum mortale. Eius autem motiui est uinitas principaliter

5.
vt in angelo patuit a hoīe p̄mis. p̄ mateīa
li vero habet dūsiōnē ad cōmutabile bonum
Supbia ḡo est appetit̄ immoderat̄ p̄prie
excellētie. Aliud aut̄ est appetē excellētiā dicit
alexāder. a Aliud est appetē excellētiā pro
p̄riā vt p̄p̄riā. Appetere em̄ excellētiā cum
fit naturale angelo et hoīi ī quantū sūt facti
ad ymaginē dei. nō ē pctm̄. Sed appetere ex
cellentiā p̄p̄riā vt p̄p̄riā seu immoderate sp̄
est pctm̄. Et h̄ fit multiplici. P̄mo reputā
do se illā habē a se nō ab alio. Secdo reputā
do se illā habere ab alio sed suis meitis. Ter
cio reputādo se falso illam habē cū nō hēat
Quarto reputādo se habē illud in q̄ excellit
plus om̄ib. Et ideo indiffiniōne li p̄prie so
nat ī viciū. puta cū dicit in corde suo q̄ hēat
aliquid a se. vel cum dicit meritum esse a se et
sic de alijs differentijs seu sp̄eb. p̄ btūm Greḡ
assignatis. Supbia cōpleta ē h̄m suū gen̄
mortale pctm̄ triplici. P̄mo q̄n est cōtra
dilcōnem dei vt q̄n post deliberacōnē rationis
rēnit subijci deo et regulis eius. ad q̄ necita
tis debito tenet. Secdo q̄n est cōtra dilcōnem
p̄ximī. vt q̄n aliquis sic se p̄fert p̄ximo. supi
ori q̄ ab ei? subiectione se subtrahit ad quā
tenet debito necitatē. Qui inq̄t de? vs sper
mit. me sp̄mit Tercio pctā ista q̄ ex superbia

completa pcedunt etiā sunt vel fieri possunt
mortalia. Veniale vero peccatū est quādo
nolle subijci superiori preuenit iudiciū rōnis
vel appetitū immoderatū pprīe excellētie. Cā
cellariū? diffinit contemptū dicens. Cōtēpnere
aliquā rem vt auctoritatē superioris est ipāz
vere vel interptatīe nullā vel vilem aut min?
iustam reputare. Contēpnēs itaqz auctori-
tatem superioris non ex passione vel fragili-
tate vel ignorātia. sed ex contemptu qui est pnci-
palis causa aut finis trāsgressiōis sue reus
peccati mortalis existit. vt dū q̄s dicit supi-
ori in eo q̄ superior. ego in despectū vestri h̄
agā qd̄ inhibetis alias non actur? capitulo
·ij. sexto septio Spēs supbie sūt q̄tuor s̄m
btūm greḡ. et bedā. P̄ma credē se h̄re bonū
a se id est q̄ aliq̄s inordinato appetitu pprīe
excellētie ita de bonis suis gloriē ac si ea a se
habēt. Nā si in vniūsalī simplicit̄ quis crede-
ret q̄ bonū a se habēt esset infidelis seu here-
ticus et infidelitatis spēs. Sub illa specie sed
non pprīe. nec velut species cōtinetur in gra-
titudō. qua quis sibi attribuit qd̄ ab alio h̄z
Secūda species est credē bona sibi data p
prijs meritis habē id est q̄ aliq̄s ex immo-
derato appetitu pprīe excellētie. ita de bonis
suis gloriē ac si ea pprījs meritis haberet

Credere autē aut sentiē q̄ ex meritis p̄cedenti
 bus aliqd̄ bonū aut premiū d̄sequatur. non
 est presūpō ul̄ erroꝝ si ad deū tāq̄ ad origi
 nale p̄icipiū actu vel habitu solū referatur.
 Si vero quis credēt simpliciter et ī vniūsalī
 q̄ bona a se habēt p̄prijs meritis: est species
 infidelitatis pelagianoy. In istā spēm: h̄ nō
 velut spēs. etiā ē ducit̄ in ḡtudo q̄ quis suis
 meritis bona ascriberet q̄ meritis habz ali
 enis. ymmo ista ingrātudo ē magis effect⁹
 p̄me vel sc̄de speciei. Tercia species ē iacta
 re se habere qd̄ quis nō habz. vnde p̄sūptio
 de multis meritis a ḡcijs si nō insunt: vt inē
 dū fit in deuotarijs a eoy reuelacōibus pro
 phecijs. a h̄mōi falsa ē a temeraria. vel attri
 buere sibi maius bonū q̄ quis habet: ad idē
 reducit̄. differt autē ista spēs a iactātie vicio
 quia iactācia est spēs mēdacijs quo ad exteri
 orē actū facti sc̄licz quo quis falso sibi attri
 buit qd̄ nō habz ut habes ī capitu. ij. a. viij.
 Sed ista species d̄mittit̄ quo ad itēiorē coz
 dis arroganciā. qua sc̄licz quis se alijs p̄fert
 Excusacō in pctis ptinz etiā aliq̄liter ad istā
 spēm. qz ibi sibi quis attribuit inoēciā quā
 non habet. Excusacō em̄ in pctis nō est spēs
 supbie. h̄ mag⁹ effect⁹ eius. l̄ disposicō ex ip̄a
 d̄ns ymo dicit̄ p̄pe effect⁹ presūpōis. Itē

excusacō pcti est quedā circūstātia aggrauās
omē pctm. etiā ipaz blasphemā. Qrta spe
cies ē. despectis ceteris velle singulariter videi
vide de h. c. v. §. viij. ix. x. xix. xx. xxi. Itē infra
pñti. c. §. xv. c. viij. §. iij. Ad istā spēm ptinz p
sūp cō. Est aut presūp cō viciū quo quis assu
mit statī sine fiducia diuini auxiliij op? mgn
nū ad agēdū ea q pferūtur sue vtuti seu q p
porcōz sue facultatis excedūt. Vñ presūptuo
sus estimat erronee suū mētirū sustinēdum
vel ad vincēdū tēptacōez. qñ materiā eaz p
pinquā non vitat. vel se estimat maiores di
uicias. scias aut potētias hrē q̄ habeat. vel q̄
se estimat mgnū a mgnis dignū. ex q nō est
scz ppē diuicias bona fortune. l ppter vestes
a similia Pusillaitas per defectū opponitur
vicio presūp cōis. dicit aut pusillanimis qui
tūsat in id tendē qd est sue potētie mēsurā
tum. Itē pusillais est qui dign? est mgnis l
pporcionat? ad mag? faciēda s̄m habilitatē
ad vtutes. q̄ habilitas inest ei l ex bona dis
posicōe natuē. vel ex sciētia. vel exteriori fortu
na. quibz cum tūsat vt pusillāimis dicit et
reddit. Et ista recusatio l negligētia ois ali
qñ ex pfata hilitate vtēdi. Est at pusillaitas
mai? vel pei? viciū q̄ p sūp cō. Dicit etiā cācel.
tētatu suo de drā vitioz sic. Pusillanimitas

7
qua quis contra Iudiciū superioris sui et prudē-
tioris sui reputat. se min⁹ iusto ad aliq̄ faciē-
da et p̄tinacit̄ refugit officia a superiore impo-
sita. ad inobediētiā sup̄bam imputatur. quia
iudiciū suū nimis profert et imitatur prudētie
pprie. Sec⁹ si ducat̄ ppria lege spūs sancti.
de qua dicitur esse cert⁹. Secus p̄terea si sciat pi-
culū suū euidenter de quo fidē facere superiori ne-
quit. Nota etiā qd̄ q̄libz spēs sup̄bie hz tres
ḡd⁹. P̄m⁹ est sup̄bia ī corde. sc̄d⁹ ī ore. terci⁹
ī opacōe. Ansel. poit. 2. grad⁹. P̄m⁹ et pes-
sim⁹ est sup̄bia ī opinione qn̄ aliquis opiaz-
tur vel existimat se esse dignū aliquo magno
honore. et in hac estimacione sic delectatur.

Sec⁹ sup̄bia in volūtate. qn̄ aliquis nō se
estimat esse dignū aliq̄ honore. vult tñ illū
habere. tamē non p̄curat ope vel sermone et
delectatur in volūtate. et illud est minus malum
q̄ primū. Terci⁹ est exaltacō in sermone
qn̄ quis nō estimat se esse dignū honore aliq̄
nec vult vltra ipsū habere. nec laborat ope ad
optinēdū. nichilomin⁹ tñ magnificat se ī ser-
mone. Quartus est exaltacō in ope quādo
nullū trūū facit. et tamen facit aliqua opera
ex q̄b⁹ dign⁹ habeat. et iste ē minim⁹. Iste dif-
ferēcie s̄m̄ Alexādrū sūt materiales sup̄bie
s̄m̄ greḡ. sūt fōrles. Sup̄bie itaqz addicōes

sunt s̄m tho. ad regulā racōnis recte s̄m quā
aliquis veram estimacōnē de se habere potest
nō attēdē a de se maiora q̄ sint estimāe Ali
orū defect? nō p̄prios cōfideāre superioris mā
data cōtēpnere. Sup̄ alios videri. appetē ex
cellentiā verā. In alijs existētem fastidiē a in
pp̄ria excellētia inq̄tum pp̄ria delcārī velle
Infidelitas etiā cum suis sp̄cedebz apta nata
est ex sup̄bia gn̄ari. Est aut̄ infidelitas viciū
quo quis r̄pugnat seu dissentit auditui vere
fidei. aut qui cōtēpmit ipsū. Tres sunt infide
litas species. P̄ma iudeorū q̄ remittuntur fidei
suscepte in figurā. Sc̄da peiorū paganorū q̄ re
mittuntur fidei nō suscepte. Tercia pessima xp̄i
anorū q̄ remittuntur fidei iā suscepte in ipsa ma
nifestacōne veritatis. et hanc habētes dicun
tur heretici. vel sectam habētes. vel apostate
Species aut̄ infidelitatis q̄ accipiuntur sc̄cū
dum diuersitatē erroris in diuersis que ad
fidem pertinēt non sunt determinate. sed s̄m
errores possūt in īfinitū multiplicari. vt alia
est h̄esis arrianorū. alia sabellianorū et sic de
alijs. Blasphemia oppōitur cōfessionī fidei
vere et est derogatio vel detestatio alicui? ex
cellētis bonitatis diuine p̄sertim. Et est dus
plex blasphemia. quedā in corde. alia in lo
quōe. Sp̄s īppropriē blasphemie sūt tres.

8
Vna cū quis attribuit deo s̄ sancto alicui qđ
ei non ouenit. vt dicēdo deus est mendax.
Secūda cū a deo remouet qđ ei ouenit vt di
cēdo deus nō ē bonus &c Tertia cū attribuit
creature qđ deo appropat. vt dicēdo iste hō
est deus ul' scrutator cordū. p̄sciūs futuroꝝ.
ex libertate arbitrij depēdētū Sic etiā blas
phemia ē t̄plex Grad⁹ etiā sūt i blasphemia
Pri⁹ qñ aliq̄s credit corde id qđ blasphemāt
et ibi ē infidelitas Sed⁹ si ibidē sequit' detesta
tio volūtatis Terci⁹ si prūpit in v̄ba sic etiā
laus fidei auget' p̄ dilōnē et cōfessionē Quā
tus cū quis blasphemāt in ope Ita etiā blas
phemie qñ sit pctm̄ notandi sūt grad⁹ Vn⁹
ost qñ blasphemans subito ex aliqua passi
one in v̄ba ymagiata prūpit et significacō
nē eoz nō cōsideret sic ē pctm̄ veniale Sed⁹
qñ q̄s adūtit hoc esse blasphemā. cōsiderās
figificata v̄boꝝ et tūc nō excusat' a pctō mor
tali sic nec ille q̄ ex subito motu ire. aquē oc
cidit vide. c. v. vi. ij. & xxij. Blasphemia ē pec
catū in spiritū sc̄m. qñ aliquis ex cōtra mali
tia p̄ cōtēptū abicit et remouet sp̄alē aliquē
effem̄ spūs saucti sc̄z illud qđ elōnē pcti pōt
impedire. et sic qđlibet pctm̄ i sp̄m sanctū vi
detur fieri cum cōtēptu Quid at sit cōtēpt⁹
dictum est. §. v Et sunt sex species peccati

In spm scum. prima desperaco. non q ibi mia
no credat: h qz dtepmif. de hoc vide infra. c.
vij. §. ij. ij. a. xxv. Secda presuptio non q dei
iusticia no credat h qz dtepmif. Ista presup
tio est qn qs psumit glaz adipisci sn meritis
vel remia sine pnia. No tn q peccae cu ppo
sito pseueradi i pcto sub spe vie est psuptio
a augz pctm. sed peccae sub spe vie qnqz p
piede cu pposito abstinedi a pcto a penitedi
de ipo: h no est psupcois: h diminuit pctm.
qz p h videt hre volutate min? firta ad pec
cadu. Tercia spes e impnia q est ppositu no
penitedi. Quarta spes e abstinaco q est firto
ppositi i pcto. Quinta ipugtio veritatis agnibe
qn. s. aliqs veritate fidei impugt vt licet? pec
cet. Sex inuidicia frne gre. puta qn aliquis
no solu inuidet psona fratris aut bono eius
h etia inuidet de augmto iphus gratie dei in
mudo crescete. Odire vero deu oim actorē ex
deliberacoē inuenit in omi specie pcti in spm
scum. Ideo no inter sex spes pcti in spm scum
dputat. vide de hoc. c. vij. §. vi. a. x. Itē. c. v. §.
vij. Item. c. vij. §. vi. Scisma est eade opinā
tem atqz eode ritu colente que ceteri solo co
gregacois delcari dissidio. Scismatici dicitur
tur qui ppria sponte et intencōe se ab vnita
te ecclie sepant vt qui subesse renuūt pape

et qui mēbris ecclīe ei subiectis dicere caufat
ptinacitus . quia p̄cepta pape dēpnunt et
iudiciū eius subire renuūt Inobediētia est
pprie dēptus p̄cepti superioris cui quis obe
diē tenet. Si quis aut nō ppter p̄cepti con
temptū facit aliqd contra p̄ceptū . sed ppter
aliqd aliud ptinet formalit̄ ad aliā speciem
pcti . Quid aut fit dēptus ⁊ quōd aliqd pos
sit quodamō dēpmi . i . irōnabile ⁊ ifructu
q̄sū reputari habes . c . ij . § . vij . ⁊ b . § . v . Gra
dus h̄z inobediētia . P̄m̄ q̄n deus dēpnitur
in sua p̄sona dicē . sicut i odio dei l̄ blasphe
mia dictū est . Sed s̄ q̄n dēpnūtur bona . p
q̄ fit pctm̄ i spūm̄ sc̄m̄ . et sic est pctm̄ i spūm̄
sanctū vt diffinitū est . Terc̄ q̄n quis dēp
nit dei aliqd p̄ceptū . Et q̄tū ē dei p̄ceptū de
meliori bono . tāto iobediētia est pctm̄ mai
Q̄rtus q̄n dēpmit̄ homo p̄cipiēs . i . p̄sona
p̄cipiētis . Quintus q̄n dēpmit̄ etiā p̄ceptum
hoīs . Sextus quādo quis non ppter p̄cepti
dēptum facit aliquid d̄tra p̄ceptū . sed ppter
aliqd aliud . S̄z talis iobediētia ptin̄z forma
liter ad aliā sp̄z pcti . Ca . ij . de inani glo .

Gloria iam̄ seu vana . i . appetit̄ vane
glorie est mot̄ inordinat̄ ad laudē
hūanā . ⁊ ē p̄ma filia supbie atq; vi
cū capitale . Pro cui⁹ noticiā sciēdū q̄ gla est
b . i .

frequēs de aliquo fama. cū laude. ul' est clara
cū laude noticia. ul' ore multoz celebrata lau
dacō. vnde gl'a est effect' duoz scilic' laudis
& honoris. qz ī hoc q' aliquis laudat' vel ho
norat'. dar' redditur ī noticia alioz. Appeti
tus igit' glorie est quidā effect' clarificacōis
seu maifestacōis talis boni spūalis vel tēpat'
qd' apud hoīes decoris videt'. Appetit' glo
rie non est pctm̄ p̄mo meritorū. quia tūc est
de vere bono gloria digno. Primo qñ quis
solū bonū ppriū qd' vere est bonū considerat
& hoc approbat. Secdo qñ aliquis bona sua
q' vere sūt bona vult ab alijs approbai. Ter
cio si appetit' gl'a ista itencōne solū vt de' ab
hoīe glorificetur. Quarto si appetit' illa itē
cōne vt hoīes pficiant ex bono qd' in alio co
gnosūt. Quinto si ista itencōe vt ipse homo
met ex bonis q' in se cognosāt p' testimoniū
laudis aliene studeat ī eis pseuerare & ad me
liora pficere. Sexto si desideatur p' euitacōe
infannie ad bonū finem. Sed gloria vana id
est appetit' vane seu inanis gl'e semp' ē pctm̄
qz vanū seu inane idem est vel pene sicut fal
sum. Pro quo nōndum q' s'm alexā. de hall'
in t'cia pte q' appetit' gl'e est velle laudari ab
hoīe l' honoari hūana at' laus q̄ntuplici rōe
qd' vaissimū est. p̄mo qz ans. d't' Qis creaturā

in q̄tum talis habz solū ex se q̄ est ex nihilo
 h̄ laus ē creatuā. Sc̄do qz vana laus h̄ ma
 lum finē et indebitū. ideo etiā vanū quid est.
 qz vanū est qd̄ non sortit̄ debitū finē. Tercō
 ex pte eoz qui laudāt habet vanitatē. quia
 hoīm iudiciū est instabile. nūc rectū nūc cur
 uum. Quarto ex pte mateie de q̄ laus est quia
 sūt verba ⁊ p̄ d̄ns vent̄ fract̄ vel aer. Quinto
 ex pte ei⁹ de quo est laus. qd̄ aliqñ iudicat̄
 ab vno bonū. eōuerso ab alio. ergo qui de
 lectant̄ in vana gl̄a. delectātur ī re vaissima

Est aut̄ appetit⁹ vane glorie quadruplex
 P̄m⁹ qñ quis gloriā appetit de eo qd̄ nō est.
 Sc̄ds qñ gloriā querit de eo qd̄ est. h̄ nō est
 gloria dignū vt de re fragili ⁊ caduca. Tercō
 quādo querit gloriā ab hoīe. cuius iudiciū
 nō est certū. Quarto qñ gloriā nō refert in de
 bitū finē actu vel habitu scilic̄ ad dei honorē
 vel p̄mi salutē. Dr̄nt etiā inanis gloria ⁊
 supbia sicut causa ⁊ effect⁹. qz supbia inor
 dinate excellētiā appetit. h̄ inanis gl̄a appetit
 excellētie maifestacōem Vnde alexander de
 hallis dicit. Nō sūt idem formalit̄. superbia
 ⁊ inanis gloriā licz vnū d̄tingat cū alio eē vt
 in plurib⁹. Nā appetit⁹ laudis vt q̄s honoē
 tur ⁊ laudet̄ ab alijs verbo ē inanis gl̄e si est
 inani vel vano. Appetere vero p̄esse ⁊ effert̄

b.ij

supra alios ē supbie Et quis iamis gloia nō
sit ex suo genere peccatū mōrle. sfit tamē pec
catū mortale q̄tuor moīs. Primo q̄n q̄s glo
riatur de aliq̄ falso qd̄ cōtrariat̄ diuine reue
rētie. vt si q̄s sibi attribueret q̄ esset deus et
similia. Scdo quādo q̄s bonū tēpale de quo
gloriat̄ puta fortitudiez diuicias ⁊ honores
ac huiusmodi p̄fert deo sicut de q̄busdā p̄nci
pibus videtur ī euāgelio Job. eo q̄ prefere
bāt testimoniū hoīs. dei testimonio id ē licz
in crīstum corde crederent. tamē ne eicerētur
de sinagoga vel honoribus temporalib⁹; nō
fatebāt̄ xp̄m ore et operib⁹. Tercio quādo
gloia est de pctō mortali deliberate. vt cū q̄s
gloriat̄ deliberato animo ⁊ placenter de lu
xurijs suis. vel alijs peccatis mōrlib⁹ que fe
cit. Quarto quādo quis nō curat transgredi
p̄ceptū dei ul̄ ecclē. p̄pter vanā gloriā sicut ī
torneam̄torib⁹ patet et de ornātib⁹ se vt lux
uriose appetant̄. sicut infra de ornatu dicitur
in fine hui⁹ capituli Quinto q̄n quis intēcō
nem suā ēfert ad gloriā tanq̄ ad vltimū finē
ad quē scilicet omnia virtutum op̄a ordinet
p̄ quo cōndo nō p̄mittat facere etiā ea q̄ sūt
cōtra deū. alias appetitus iamis gl̄e si nō t̄pug
net caritati dei a p̄ri q̄tū ad id de q̄ est gl̄a nec
q̄m ad intēcōz gl̄az q̄rēt̄ tūc ē solū viale pctm̄

74
filie aut̄ inanis gl̄e sūt septem viz nouitas
tum presūptio. inobediētia iactācia. ypocriſ.
contētio. p̄tinatia discordia Et nota q̄ s̄m al̄
lexād̄y de hall. filie dicūt nō q̄ sint sp̄ eius
dem sp̄ei cū m̄rē vel q̄ vnaq̄qz denoietur vt
mater. s̄ qz cōformitatē h̄nt eālitatis a qua
immediate nascūtur vel apte nate sūt nasci.
Nouitatū presūp̄cō est q̄n̄ q̄s intēdit mani
festacōez sue gloie p̄ facta vera h̄ntia aliquā
ad miracōez. Quid aut̄ sit p̄sūp̄cō habes in
q̄rta sp̄e supbie sup̄ Inobediētia nō est sp̄es
inanis gloie seu supbie formalit̄. s̄ nascit̄ ex
ea. Inobediētia em̄ sumit̄. penes nolle subes
sē voluntati alteri? vel p̄cepto. Supbia vero
sumit̄ penes velle preesse. Dicit t̄n̄ scot? i. iij
circa di. iij. tres p̄posicōes. P̄ma null? tenet̄
ad aliq̄d p̄ceptū diuinū nisi per aliquē ydo
neum et autēticū sibi promulget̄ vel ex fa
ma veridica ⁊ testimoio bonoz cui debz qui
libz et rōnabiliē credē. Et h̄ inquit intellige
de lege positua q̄ nō est nota interi? in corde
Sed a p̄posicōe Nōndū ḡnalit̄ q̄ p̄mulgacō
facta de d̄silio d̄mo obligat ad nō contēpnen
dum Qui em̄ contēpmit d̄siliū: contēpmit d̄sulē
tem inq̄ntū d̄sulētem. Et ideo nolēs h̄uac̄ d̄si
liū d̄mū euāgelicū. ⁊ contēpnēs illud tāq̄ irō
nabile et infructuosū. peccat mōrliter. Unde
b. iij.

videant mordētes paupertatē euāgelicam. ne
forte si nolūt seruaē quia non est necessariū
nō contempnāt qz tales contempnūt xpm q̄ hāc
suasit seruari tāq̄ meritoriam et vtilē ad vie
tam etnā. vt de v̄boꝝ significacōibꝝ. li. vi.
Tertia propositiō pmulgacō p̄ modū p̄cep
ti facta obligat non solū ad nō contempnēdū
sed etiā ad seruādū si est affirmatiuū. ul̄ cauē
dū si est negatm̄ Hec dixi intelligendo de cō
filio et p̄cepto diuino. qz seuis est de huāno
Etiā loquēdo de cōfilio uel p̄cepto hoīs supi
oris seu p̄lati. licet em̄ tam cōfilium q̄ p̄ceptū
alicuiꝝ superioris contempnē. id est irracōnabile
et infructuosū iudicāē Sed non licet p̄ceptū
p̄lati. dum est prelatus contempnē. nō obhuā
do ea Quia dicit Matb. xxiij. Sup cathedra
moysi sede. scri. et pha. q̄ dixerint vob̄ fa
cite Istud aut̄ de contempnū cōfilij ul̄ p̄cepti su
prioris pbatur. qz nō tenet̄ necessariō habe
re falsam opionē de suo supioē Nūc aut̄ cō
filium eius uel p̄ceptū pōt esse i se irracōnabile
et infructuosū. et racōnabile et vtilē tūc laborā
dū ē ad eiꝝ reuocacōꝝ ⁊ ad correpōꝝ ul̄ amo
cōꝝ tal̄ p̄lati fatue p̄cipiētis. nō tñ tenet̄ sub
ditꝝ epudiae p̄ceptū eiꝝ. l̄ reputāē t̄q̄ irracō
nabile ⁊ infructuosū S; p̄t oppositū t̄putāē sic ē
et sic contempnē nō approbādo hoc fō. hec scōꝝ

Nō p̄terea s̄m berū. clara d̄tra h̄m̄. de gan.
 di. iij. q. xxxij. D̄r̄nt d̄t̄p̄nē p̄p̄rie. a negligē
 qz d̄t̄p̄t? nō solū imp̄ortat p̄uationē actus
 volendi ad illud qd̄ d̄t̄p̄mitur. s̄ etiā actum
 positivū displicētie. D̄n̄ actus vilip̄hōis po-
 sitive ē de racōe d̄t̄p̄t? . s̄ negligētia nō ip̄oz
 tat actū displicētie circa illd̄ qd̄ negligitur. s̄
 solū p̄uat actum placētie. D̄n̄ si negligo ire
 ad ecclesiā nō. o3 q̄ displic̄at mihi ire ad ec-
 clesiā. s̄ sufficit q̄ non placeat m̄. D̄r̄nt em̄
 displicē a placē sicut volēs a nō volēs. qz vo-
 lens dicit actū positivū. sed non volēs nō. vt
 patet. iij. ethicoꝝ. D̄n̄ oīs qui d̄t̄p̄mit negli-
 git a nō eōūso. Inobediētia quid sit habes
 in. c. precedēti. §. xvij. Iactātia est mēdaciū q̄
 quis v̄bo vel signo sibi attribuit bonū vel p̄-
 fectōez quā nō habet. Et d̄hsit vt plurimū
 in verbis. puta quādo quis se verbis extollit
 supra qd̄ in veritate i eo est bonū. Et orit̄ ali-
 quādo ex supbia ipellēte. vt ex arrogātia q̄
 aliquis interi? supra seipsū eleuatur. Talis
 arrogātia vt. §. viij. p̄mi capi. supra tactū est
 species ē supbie. Iactātia aut̄ non est ista ar-
 rogātia. sed frequētī? eius causa est. Ideo eē
 greḡ. p. iij. specie eādē vocat iactātiā. Iactā-
 tia p̄terea aliqñ̄ oritur ex inani glōria. quia
 ex vaitate q̄s ad iactātiā prōcedit. et in hoc
 b. iij

delectat^r a ad glam quādam tēdit p iactātiā
a sic racōne finis ē filia iamis gfe. Iactātia in
sup aliqñ orit^r ex auaritia rōne finis. vñ aliqñ
seipōs iactāt nō solū ppē gloriā. s; ppē lucrū
q̄ de seipōs fingūt ea ex quib; lucrai pnt. pu
ta q; sint medici l sapiētes. l diuini. Iactātia
est pctm mortale. vno modo quādo aliq; iac
tanter pferit id qd ē cōi glam dei. vt dicēdo
se deū esse. a similia. Secdo mō si q; se iactat
de eo qd esset cōtra dilcōnē p̄imi vt phaise
us q̄ ait. Nō sū sicut ceteri hoim fures latro
nes. velut etiā hic publican⁹. Tercio modo
si pcedat pncipaliter ex fine q̄ est pctm mō
le. seu ex causa q̄ est pctm mōle. tūc etiā iactā
tia est pctm mōle. Exēpli grā Si iactātia p
cedit ex supbia mōli. vel ex inani gla mōzli
vel ex inani gla mortali ul ex auaritia mortali
pncipalit. Prouia ē viciū oppositū iactātie
et ē mēdaciū quo q; de se dicit a fingit mino
ra a veritate declinās. puta qñ aliq; asserit de
se aliqd vile qd in se nō recognoscit. l negat
de se aliqd magnū qd tamē p̄cipit i seipō esse
Ambicio est appetit⁹ inordinat⁹ honoris
Et omittit^r triplicat. pmo p h q; aliq; appe
tit testiōiū de excellētia quā nō h; Secdo q;
hōrē sibi cupit nō fēfēdo i deū cū tñ hōr oīs
hēat^r a deo nō a nob. qz excellētia omīs vera

73
est quasi quoddam diminuti in homine. Tercio per
hoc quod appetit ei in ipso honore quiescat. non
referens honorem ad utilitatem aliorum. Id enim in
quo homo extollitur datur ei a deo ut ex eo alius
profit. Ppocrisis fit quando quis simulat personam
boni seu virtutem quamcumque quam non habet. Intentio enim
malus est aut intentionem malam habet. sed exterior
personam bonam ostendat et sic in ppocrisi duo sunt
vnum est defectus sanctitatis quam quis non curat
habere. aliud est simulatio ipsius sanctitatis. sic quod
solum curat sanctus apparere. et ad ista intentio ppocri-
cite fertur. Ppocrita enim dupliciter dicitur
Vno modo ille cuius intentio fertur ad duo. videlicet
ut non curet sanctitatem habere. sed solum sanctus apparere et
sic proprie capit in scriptura. Secundo modo dicitur ppocri-
cita ille qui intendit simulare sanctitatem a qua deficiat
Vnde quando aliquis per bona opera que sunt ex suo genere
ad dei servitium pertinencia non querit deo placere
sed hominibus simulat rectam intentionem quam non
habet et sic est ppocrita. Item si quis ista intentionem
habitum sanctitatis vel religionis assumit ut
se iustum ostentat qui tamen eo sciente iustus
non est: talis est ppocrita. Non est autem ppocri-
ta nec simulator qui habitum sanctitatis assumit in-
tendens se ad statum perfectionis transferre etiam
si per infirmitatem deficiat a perfectione. Queritur
qui sunt fructus vel signa per que ppocrita cognoscitur

res. alexander. iij. viz fauor humanus. questus
typalis. laus humana. que cum quis deservit fuerit
vel etiam si videat se non posse deservire: tunc cessat
ab operibus exterioribus. quod profatus tribus hypocrita
principaliter intendit frui. Ideo sic agnoscitur
quod sit pastor et lupus. Hypocritus est peccatum mortale
Primo quoniam quis non curat sanctitatem saltem
que est de necessitate salutis habere. et tamen simi-
lat eam habere tamen ut appareat. Secundo quando in-
tendit finis similitudinis repugnat caritati dei et
proximi. ut quando quis simulat sanctitatem ut vel
falsam doctrinam seminet. et ut adipiscatur eccle-
siasticam dignitatem indignam. vel quicquid typalia bene-
ficia in quibus finem constituat. Si vero finis intenditur non
repugnat caritati: est veniale. Non autem quis in-
tendit simulare sanctitatem a qua deficit per peccatum mortale
talis quod quis sit in peccato mortali. non tamen semper ipsa
similitudo est ei peccatum mortale. Contingit autem quoniam
quod aliquis simulat perfectionem sanctitatis que
non est de necessitate salutis. Et talis similitudo
nec semper est peccatum mortale nec semper cum peccato mortali
Preterea de caetero. Celare peccata sua non est ex
se hypocritis sed cautela prudens et debita. secus si
fiat hoc ex appetitu laudis false a alterius malicia
principaliter. vel si ad malum finem ultimatim re-
feratur. Secus etiam si per mendaciam operum vel signo-
rum vel verborum talis absconditio queratur fieri

44
quēadmodū si ad cōlādum pctā sua luxurie
fingat se āquis ope signo ā vbo luxuriā max
ime detestari et castitatē amplexari. cū suffi
cere debeat ut illā nō oñdat. Similacō ve
ro pprie sūpta est quoddā mēdatiū in exte
rioribz signis factoz cōsistens Et fit qñ ali
quis p aliq̄ signa exteriora scōz l̄ rez aliq̄d
significat qđ nō ē. Mendacō vero pprie fit
vbo. a cordis sentētia discōrdāte Non autē
similacō si aliq̄s p̄termittat significacōe qđ est
vt si est pctōz ul̄ nocens Sicut etiā mendax
nō est. qñ tacet qđ ē. qđ aliqñ licet. Vtrūq̄ ad
dit q̄ cū aliq̄s similat sanctitatē quā nō ha
bet prop̄t hoc ut aliq̄d ei deficiat illi. de q̄bz
dicitur Mat̄. xxiij. De vobis scribe et pha
risei q̄ cōmeditis domus viduarū ac Peccatū
mortale est quia rapiūt. qđ debetur scō quia
qđ datur ei. datur nomine iusti Idem quan
do talē similacōz facit ex insaciabili auaricia
Si autē aliquis p sua necitate similat ampli
orem indigētiam q̄ habeat. nō est hoc pctm̄
mortale sicut faciūt cōiter trutāni qz ibi s̄m
Cris. plus est culpa diuitū aliqñ q̄ paupm̄.
Vtrū autē aliquis similas sanctitatem ad
honore dei et edificacōez primoz peccet. Ri
d. iij. pe. de tar. distinguēdo q̄ duplex ē simi
lacō. qđam fit ab aliq̄ ut iniquitas sua palliet

et ip̄e ab hoībus laudet̄ et bon̄ reputet̄. et
sic est pctm̄. Alia est que fit ad honorē dei ⁊
primorū edificacōnē vt aliquis religiosus
maiorē fligionē oñdit corā secularibz q̄ corā
suis fratribz vt ip̄i magis edificētur. iste nō
peccat h̄ mētur. Pertinacia est viciū quo q̄s
plusq̄ oportz pseuerat in ppria sn̄a. mollis
aut̄ min⁹ q̄ oz pseuerat. Sz pseuerās dicitur
q̄ ⁊tinuat h̄m q̄ oz. Pertinacia v̄o in op̄imio
nibz ⁊ actibus pprijs p̄ quā q̄s nō est para
tus corrigi dāpnabil ⁊ vix sanabil p̄supcō
est. Et dū in rectoē alioz aut apud fligiosū
est aucta turbat ⁊ pdit. Cōtencō ⁊ discōrdia
quid sint dicit̄ in. c. v. §. xvij. Adulator fit
q̄s multiplicat ⁊ peccat. P̄mo q̄n q̄s aliū lau
dat i malis. Secdo q̄n aliū laudat in iertis
pro veris. Tercō q̄n quis laudat aliquē qui
verisikz de hoc in inanē glaz cadet. vel i supbi
am. Q̄rto q̄n laudat aliquē etiā de vero bo
no vt placeat ei pp̄t inanē glam. Q̄nto q̄n
aliq̄s vult placē alteri ⁊ ip̄m laudat pp̄t lu
crū. Virtus vero affabilitatis nullū pctm̄ est
q̄n quis laudat aliū ⁊ intēdit delcāre eū. P̄o
q̄n h̄ facit vt ex h̄ eū ⁊solet̄ in tribulacōibz
ne deficiat. Secdo si laudat aliquē vt in v̄tuti
bus pficiat l̄ pficē in eisdē studeat. Tercō si
laudat ⁊ vult placē pp̄t nutriēdam caritatē

45
et
a
as
na
no
qs
lis
tur
mo
pan
pco
pofu
rdia
re fit
u lau
rtis
e qui
pbi
bo
o qn
p lu
i est
p
ibo
nti
a fi
ate

et ut homo in alijs spiritualiter placere possit Adulatio est peccatum mortale Primo cum quis laudat alterius peccatum graue. peccatum quod dei iustitie nocet. et peccatum scandalizat Secundo quando alium laudat fraudulentum ut scilicet ei notabiliter noceat corporaliter vel spiritualiter Tertio quando propter intercessionem adulationis quis alteri est occasio peccandi. quod uide saltem quod tunc est scandalum. et de eo sicut de scandalis est iudicandum. De hoc habetur infra c. viij. §. vij. viij et ix. Veniale uero peccatum est primum quando quis adulat ex sola auaritia delectandi alios Secundo quando adulat ad euitandum malum Tertio quando adulatur ad uindictam aliquid in necessitate Curiositas est uitiu quod quis inordinate affectat ueritatem aliquam inquirere. et fit hoc peccatum per se uel per accensum primum quando quis superbit de cognitione ueritatis Secundo quando quis uult cognitionem ueritatis ad peccandum Tertio quando quis studet scientiam ueritatis ut exinde superbiat Quarto quando quis studet addiscere aliquid ad peccandum ut de superstitione et huiusmodi Quinto quando quis etiam circa sensibilia quod ad exteriores sensus studet. in quantum cognitionem sensibiliu non ordinatur in aliquid utile sed potius auertit hominem ab aliqua utili cognitione. ut dicendo canes leporem insequi. et similia Sicut quando quis per studium minus utile retrahitur a studio quod ei ex necessitate iungitur

Sexto qñ qñs studet addiscere ab eo a qñ non
licz vt a supstioso .l. incātatoē veritatē furti
inqrere. Septio qñ quis appetit agnoscere
veritatē circa creatuās. non referēdo actu vel
habitu ad debitū finem scilic; ad cognitiōem
dei. Octauo qñ quis ordinat studiū suū circa
sensibilia ex qñbus verisik; pctm sequit̄. vt in
inspectōne mulier; aliqñ. ⁊ in inspectōe ludoz
aliqñ. Nono qñ aliqñs studet ad inq̄rēdū vi
cia primoz ad despiciēdū eū l. detrahēdū ei.
vel saltē inutiliter inq̄rēdo. Licitū tamē est
pquirere facta vel actus primoz si fit bono
aio. Primo si fit ad vtilitatē ppriā. vt. s. hō
ex bonis opib; primoz puo cēt ad melius.
Secdo si fit ad vtilitatē alteri; vt sc; corriga
tur s; m̄ egulā caritatis ⁊ debitū officij si aliqd
ab eo agit viciose. Etiā licitū est si qñs circa sen
sibilia affect; veritatē inqrere pmo si fit pp̄
ncitatē natuē sustētandā. Secdo qñ fit pp̄
studiū intelligēde veritatis. Ornat; vestiū cal
ciōz ⁊ exteioz rez fit pctm. pmo qñ qñs sñ vō
bili cā. alijs vesti. vti; qñ hēat vsuetudo eoz q
bus viuunt Di. sine vōbili cā. q̄ statim exp̄met̄
.S. xxij. Secdo qñ qñs ex supfluo cultu glaz q̄
rit. Tercō qñ ex supfluo cultu delicias q̄rit et
ñ s̄m q̄ vesti; ordiat; ad corpi; fōm̄tū Quarto si
qñs nimā sollicitudiez oppōit ad vestiū cultū

Quinto quoniam sine necessitate mulier utitur veste
virili ut e converso vir veste muliebri. Sexto quoniam
mulieres que viros non habent nec volunt habere et
sunt in statu non habendi volunt placere viris
per vestium ornatum ad concupiscendum. quia hoc
est eis dare incentivum ad peccandum. Idem de
viris erga mulieres est dicendum. Unde quod tales
portant ornatum ad lasciviam provocandum est illi
civum. Est autem semper peccatum morale quoniam mulieres
que viros non habent nec volunt habere et sunt in
statu non habendi se ornant ut viros provocent ad
concupiscentiam. Si autem ex quadam levitate etiam
ex vanitate propter quadam iactantiam se ornant: non
semper est morale peccatum. sed quoniamque veniale. Et eadem
ratio est de viris. Secundo preciositas vestium et or-
natus dicitur vel est peccatum mortale cum est contra pro-
fessionem aliquam sicut aliqui moniales professse
paupertatem et seculi abrenunciacionem ornant se
ad modum theatricarum mulierum. Tercio secundum eundem
quod monachi abiecto habitu religionis sue
deferunt habitum clericorum secularium Quarto
secundum eundem quoniam habet peccatum ex superbia dampnabili
id est ex superbia inani gloria que est morale pec-
catum ut super patuit. Inexcusabiles sunt autem mu-
lieres cum a viris prohibite. nichilominus se immoder-
ate ornant. patet enim quod tunc hoc faciunt ex su-
perbia et ex libidine. Porro mulieres se colorantes

vel alia signēta ad apparentē pulchritudinē
adhibētes et hmōi faciētes semp peccāt . ad
min? tñ venialiter qñ fingūt pulchritudinē
nō habitā. Solū aut p talia peccāt mortalitē
Pmo qñ ista fiūt ppē lascīviā. Scdo qñ fiūt
in dei cōtēptum. S; non peccāt qñ solū occul
tāt turpitudinē ex aliq̄ causa prouēientē pu
ta egritudinē vel aliq̄ hmōi. qz vt ap̄lus dicit
Que putam? ignobiliora mēbra eē hīs ho
norē abūdantiōrē circūdam? Ornat? vō vel
tū vel p̄ciositas eaz ā similiū pōt haberi sine
pctō. Pmo rōe dignitatis officij dmi. ppter
sac̄m̄tum em̄ quis p̄t p̄ciosiorib; vti etiā ad
significādum excellētiam sui stat? l̄ cult? dmi.
Scdo rōe dignitatis alteri? officij publici l̄ no
bilitatis eē ppē excellētiam sui stat? significādā.
Tercō rōe cōsue. eoz cū q̄b; diuuit. Quarto rōe
solēpnitatis m̄rimoni; in eūdi. vt fit c̄ca nup
cias. Quinto rōe cōtinētie seu castitatis m̄rimo
nial in altero diugator; cōsuāde. Sic em̄ fm̄
ap̄lin m̄l̄ pōt studē vt placeat vivo. Porro
ōrt? defāis fit pctm̄. pmo qñ q̄s cōsue. eoz
q̄to diuuit irrōnabilē vestes mutat. Qd̄ ad
dit qz rōnabilē h̄ fieri p̄t vt statū dicit. §. 24
Scdo qñ q̄s ita negligēs ē vt adhibeat stu
diū l̄ laborē ad h̄ q̄ exteiori cultu vtat? fm̄ q̄
op; vt qui nō leuat vestes h̄ trahit p̄ terram

tercio qñ quis ipsū defectū exterioris cultus
ad gloriā ordinat. vt ypocrite faciūt aliquā
do. Quarto qñ quis ex auaricia vestes viles cō
tra statū sui decentiā portat. Nonabiliē autē
et sine pctō pōt quis viles vestes portare. P^o
racōne officij p̄dicacōis l̄ fructū aīaz pro cur
rādi illū p̄be quidā fecisse legūtur. Secūdo
racōne penitētie. vt religiosi vel alij sicut rex
minue sacco se induit. Tercō rōe edomacōis
carnis vel humiliādi spiritū p̄priū sicut fecit
Alexander et hēmite. multi etiā seculaēs.

De auaricia ca. iij.

Auaricia est s̄m aug^o. immoderatus
amor hūdi pecunias. l̄ qd̄ mēsurari
potest pecunia. et d̄mittitur actibz interioribz
tripliciter. P̄mo qñ q̄s immoderate diuicias
amat quas h̄z. Secūdo qñ quis immoderate
diuicias desideāt quas nō habet. Tercō qñ
immoderate in diuicijs habitis delectatur. Ex
terioribz etiā actibus cōmittitur dupliciter.
P̄mo qñ quis pl̄ debito pecūias acquirit
aut pl̄ debito tyalia cōseruat. Auaricia pōt
fieri mōrle pctm̄. P̄mo. si q̄s tenetur dare
paupibz in articulo necitatis. Secūdo si habz
supflua p̄sone status et honestatis. de h̄ vide
S. viij. vltimis duobz modis ē pctm̄ mōrle
ex suo gñe. h̄ tribz p̄mis modis nō est mōrle

nisi tantū cresceret q̄ p̄feret̄ caritati dei aut p̄
rimi. vt sc̄z p̄p̄t̄ diuiciay amorē aliq̄s non ve
reat̄ facē d̄tra amorē dei aut p̄rimi. sic enim
eit mortale pct̄m. Si autē iōrdinacō amoris
ifra hec fistat. sc̄licz vt hō q̄uis supflue diuī
cias amet: non tamē p̄fert earū amorē amo
rē diuino. vt. s. p̄p̄t̄ diuicias nō velit aliquid
facere contra deū et p̄rimū sic est v̄iale pec
catū Cācellarius ponit breuius ista sic. Aua
ritie obiectū ē imoderata possessio. Q̄d ex ge
nere suo non videt̄ esse mōrle v̄lic: sed ī mor
tale trāsit. Primo dū ex deliberacōe efficaci et
absoluta appetitur vel querūtur vel rapiunt̄
aut r̄tinentur aliena. iūitis d̄m̄s q̄licūq̄z mō
fiet dam. vel palam vel fraude d̄filio. vel auxi
lio presertim si res sit notabilis detrimenti.
Sec̄do dum appetitu suffocāte rationē ⁊ a dei
seruicio penitus impediēte etiā licita v̄l pro
pria bō. nimia libidine. sollicitudine appetun
tur querūtur seu retinentur q̄si ī eis spes toti
us auxiliij velud ī deo ponēt̄. mortale ē. Quā
auaricie specie Apl̄s ob hoc appellauit ydo
loy h̄uitutē. Ex quibz p̄z cum auaritia sit im
moderat̄ amor h̄ndi: q̄ h̄ fieri p̄t̄ tripliciter
vt di. auctoz d̄pendij tho. viz in appetēdo in
acq̄rēdo. ⁊ in r̄tinēdo. Si p̄mo mō tūc est pec
catū mōrle triplē. P̄mo q̄n q̄s appetit aliena

18
appetit completo q̄ p̄cederz in op̄ si esset facultas. Sec̄do q̄n quis appetit illicita voluntate completa vt si aliquis indign̄ conat̄ beneficiū ecclesiasticū adipisci. si tamē appeterz talia siue aliena siue illicita cū voluntate d̄dicōnata. sc̄z si posset habere sine offensa dei. vel iniuria p̄ximi. tūc est nullū vel veniale pct̄m siue d̄ditio actualiter siue habitualē addatur. Tercio q̄n q̄s simpliciter appetit supflua ⁊ hoc appetitu suffocāte mētē et a d̄sideracōe sui et d̄sideracōe diuinorū. Si tamē supfluo amorē inhereret t̄p̄alibz infra dei amorē est veniale pct̄m. Si autē auaricia d̄sistit in sc̄do. s. in acquirēdo est mōrle pct̄m. Vno mō si acquir̄t res iniuste quocūqz mō. Sec̄do si acq̄rit res p̄ tale op̄ aut artē aut officiū qd̄ p̄ se mōrle pct̄m est si etiā est sine lucro vt in p̄curatibz ad venerea extra m̄rimoniū et similibus. Si autē acq̄reret̄ res per ea que solum venialia sunt vt cū aliquis verba iocosa d̄ponit ad lucrū salua tamē honestate veniale est. Tercō si aliq̄s p̄p̄t delectationē dissoluōis totaliter se talibz prefatis iocosis darz. Dico autē p̄pter delectationem qz si aliq̄s p̄p̄t necessitatē p̄ talia sustentationem sibi cōq̄reret. quādo aliā artē lucrosam nescirz nō eum t̄putarē in statu d̄p̄natorū. Si autē auaricia d̄sistit ī tercio
c. ij.

scz in retinēdo fit mortale. Pmo qñ quis retinē
 net sciēter aīo retinēdi ea que restituē tenet
 Secdo qñ q̄s r̄tinē supflua r̄spectu p̄sone a su
 or̄ a r̄spectu d̄suadōis stat⁹ sui a suor̄ et hoc
 tpe extreme necitatis alic⁹. Tercio si retinet
 supflua etiā c̄tra extremā necessitatē ex īfaci
 abili cupiditate. cui⁹ p̄cipuū signū ē. q̄ q̄s po
 ti⁹ r̄s putrescē sinit ap̄ se q̄ alijs vt̄t̄ dispē
 set. Si q̄s aut̄ r̄tinēt supflua q̄dā ex inordina
 to amore tp̄aliū p̄ q̄ modicū deficit a medio
 largitatis. saluo tamē statu v̄tutis. sic est ve
 niale pctm̄. Nullū vero pctm̄ est qñ quis re
 tinet ea q̄ ad necessitatē ptinent suam et suo
 rū. vel ad d̄seruacōnem status sui et suorum
 secūdum qd̄ d̄cet suā dignitatē. Sūt autem
 nouē spēs auaricie etiā s̄m pb̄m. iij. ethicoꝝ
 s̄m quas diuersi auari denoiantur. Pm⁹ di
 citur p̄cis. qui scilicet nimis parū dat. Secd⁹
 tenax q̄ nichil dat. Terc⁹ chimibil⁹ qui cum
 magna difficultate dat. de puis magnā v̄m
 faciēs. Quart⁹ illibales opeationes operā
 tes. a sunt qui turpia lucrātur vel v̄m̄salia
 vel seruilia opera exercēt. Quint⁹ de meretri
 cio pasci. qui aliqua de viciosis actib⁹ lucran
 tur vt de mētricib⁹ a h̄mōi aliquo. Sext⁹ v̄
 surarij q̄ lucrātur de eo qd̄ oꝝ ḡtis d̄cēdē. l̄qz
 lucrātur parua cū magno labore aut multo.

79
Septim? latrones q̄ lucrātur aliqua iniuste
vim vi inferendo. Octau? mortuoz spoliatoēs
similit̄ vim inferūt. Non? aleatoēs q̄ iniuste
lucrātur aliq̄ ab inimicis. Prodigalitas est
viciū quo q̄s tp̄alia dat l̄ cōsumit inordina-
te ⁊ opponit̄ auaricie. Iniusticia etiā hic cōp-
hendit̄ que est viciū gn̄ale quo quis infert
alteri notabile nocumētum contra ius ⁊ est ex
gn̄e pctm̄ mōrle. Ille tñ qui in puis facit ini-
usticiā. deficiat a p̄fecta racōne eius qd̄ est ini-
ustū facē. inquātum pōt reputari nō eē oīo
contra volūtatem eius q̄ hoc patitur. puta si
auferat aliquis alicui vnū pomū vel aliqd̄ ta-
le de quo pbabile sit qd̄ ille inde nō ledat. nec
ei displiceat. Iniusticia aut̄ est duplex. Vna
illegalis sp̄ale viciū inquātum respiciat bonū
cōe qd̄ cōtēpmit. h̄ gn̄ale q̄tum ad intencōez
qz p̄ cōtēptum boni d̄is pōt racō ad oīa pctā
deduci. Alia p̄ticularis q̄ fit s̄m ineq̄litate
ad alterū put scz homo vult plus habere de
diuicijs ⁊ honoribz ⁊ min? de malis puta la-
boribz ⁊ dāpnis. Prima opponit̄ iusticie le-
gali. Secda p̄ticulari iusticie. Sub iniusticia
cōtinētur qñqz iniusticie. viz carētia habitū
ēgnatiue. scz pollicie simplicis. Regitiue siue
p̄conomice ⁊ militais debite in eē alicui. filie
auaricie sūt septē scz. obduratio. inquietudo.

c. iij.

violētia. fallacia. periuriū. fraus. Proditio
Prima scz obduratio est contra misericordiā et
fit qñ q̄s nimis tpalia retinet. et cor ei? miseri
cordia nō emollit? vt de diuicijs suis subuei
at miseris. Ad sciēdū aut qñ opa misericor
die sint necessaria. Nōndū q. 6. sūt opera mi
sericordie corpalia. Iuxta illud. Vestio. cibo
poto. doctū. visito. soluo. spūalia sūt totidē
Iuxta illud. Consule. castiga. remitte. solare
fer. ora. Notādum q ad talia opa mie ex
hibēda q̄s tenet? sub p̄cepto. puta diues ad
dādum elemosinā. medicus ad prestādum
medicinā aduocat? seu patron? ad consulēdū
et sic de alijs multis conditionibus videlicet
sequentibus simul currentibus. Primo qñ
loais ad est. non enim tenetur quis per mū
dum currere ad querendū egentes. sed suffi
cit si eis qui sibi occurrūt misericordie op? im
pendat. Secundo etiam quando tempus oc
currit. quia nō tenet? homo future necessitati
alterius providere. sed sufficit si p̄senti nece
sitati succurrat. Tercio cōsiderat quis si egēs
sit sibi cōiunctus quacūq; necessitudine. qz
talib; maxie curā q̄s d; in p̄dē suoz videlicet
et maxie domesticoz s̄m Aplm vt sūt pntes
p̄lati puei bñfici et sic de alijs hijs currentib;
Quarto vidēdū an aliq̄s tantā necitatē paciāt?

q̄ nō in p̄mpto appareat quō ei poss̄ aliter
 subueiri. ⁊ i tali casu tenet̄ ei op̄ mie impen
 dere. Si aut̄ i p̄mpto appareat quō ei aliter
 subueiri possit. l̄ p̄ seipsū l̄ p̄ aliā p̄sonā maḡ
 diunctā aut maiorē facultatē habētē. non
 tenet̄ tūc ex nec̄itate indigētī subueire ita q̄
 nō faciēdo peccet. Vñ cācellari⁹ dicit. Nemo
 de necessarijs suis simpliciē tenetur elargiri
 ymo nec de nec̄arijs s̄m statū. S; nec de sup
 fluis suis vt sua sunt sub pena pcti mōrlis n̄
 vbi ḡuis necessitas c̄r̄ altey imminēt ipō p̄
 sumē d̄ntē q̄ alius nō succurr̄. Nec̄itas em̄
 extrema p̄rimi p̄fēnda est soli dect̄ie p̄pri⁹
 stat⁹. q̄nto maḡ supfluitas. Pretēa sciēt̄
 dimitte supflua sua nōbilit̄ c̄sumi p̄ putrez
 factionē ā alias pot̄ q̄ in vsus pios ip̄a lar
 giātur. vix a culpa mōzli ā nūq̄ possūt exau
 sari. Insup nōndū q̄ thesaurisare de se non
 est illicitū sed p̄uidū ḡuis ex circūstācijs pos
 sit fieri criminale. vt si fiat ex alieno ā despe
 rando de d̄mo auxilio. ā in ḡnde p̄iudiciū rei
 publicē. aut si alijs p̄eūtibus non succurrat
 hec cācel. Sed a filia est inq̄etudo quādo scz
 quis nimā habz sollicitudinē et curas super
 fluas in acq̄rendo diuitias. Est aut̄ sollicitu
 do studiū quoddā adhibitū ad aliquid c̄se
 quēdum. Et si est circa sp̄ualia est laudabil̄

c.iii.

t
 ei
 or
 m
 bo
 idē
 are
 ex
 ad
 um
 edū
 lier
 o q̄
 r̄ m̄
 suffi
 m̄
 s oc
 itati
 nec̄
 ḡs
 qz
 hic
 tes
 abo
 iat⁹

si sit discreta Circa temporalia vero fit peccatum. Uno
modo ex parte eius. de quo quis sollicitatur. Si scilicet
temporalia tanquam finem querit. Secundo modo propter superfluum
studium quod apponitur ad temporalia. siue sit propter
victum necessarium. siue propter opera pietatis super
flua propter quod homo extrahitur a spiritualibus. quibus
principalibus insuere debet. Tertio ex parte timoris
superflui. quando scilicet aliquis timet ne faciendo quod debet. ne
cessaria sibi sufficiant. Quarto si superflua querit
ultra presentis vite necessitatem. Necessitatem dico nature
personae et status ac honestatis. Quinto si tempus
sollicitudinis quis preoccupat. Sufficit enim diei
malicia sua id est afflictio sollicitudinis. ut si quis
tempore estatis iam cogitaret de videmia actuali
et similibus. Tercia filia est violentia qua scilicet
quis in acquirendo bona aliena vi utitur ut
in rapina que est rei aliene notabilis et violenta
acceptio. Similiter si quis rem nobilis reputa
tionis inuentam que in alicuius dominio fuit non
habita pro derelicta retinuit: animo non resti
tuendi domino rapinam committit. Quarta fili
a est fallacia quando scilicet quis ad acquire
dum temporalia utitur dolo per verba simplicia
Quinta filia est periurium quando quis in ac
quirendo temporalia utitur dolo per verba que
confirmat iuramento. de quo infra capitulo deci
mo. §. secundo. Sexta filia est fraus quando quis

in acq̄rendo tyalia vtitur dolo q̄ntū ad res in
ope. vt ī furto qđ est occulta ⁊ dolosa rei ali
ene accep̄cō Septima ē p̄ditio. quādo quis
in acq̄rendo tyalia vtitur dolo in ope quātū
ad p̄sonas. Dicit aut̄ cancellari⁹ qđ nō debet
aliq̄s dici tenē rem alienā inuito dño q̄uis
nesciētī. quādo dñs p̄sumitur rōnabilit̄ con
sensur⁹ ex familiaritate l̄ aliūde dum sciuerit
aut si iuxta d̄cāmen recte rōnis debēt cōsentīe
Sub furib⁹ aut sacrilegis ⁊ raptorib⁹ cōpre
hendūtur quo ad c̄mīs eq̄litate. quicqđ sit ī
restituōe faciēda ip̄si⁹ aduocati fouētis cau
sam quā credē d̄z iniustā aut p̄ culpam p̄dē
tis iustā ⁊ medici infidelis ⁊ iudicis mali. Et
p̄lati qui p̄ficiūt officijs publicis ⁊ b̄nificijs p̄
f̄tīm ciuātis illos quos sciē debz esse raptōes
et aiay destructoēs bonis sp̄retis. Illi p̄ors⁹
cōsiliarij dñoz ad tallias iniustas. Et ḡnalē
qui talia agunt aut etiā cōsentunt agentib⁹
Hec cancellari⁹. Addit idem retinē tributa
et subsidia rōnabilē introducta peius ē fur
to simplicī ī subditis exigē v̄ro violēter aut
fraudulēter subsidia indebita a subditis p̄ p̄
cipem. rapina dāpnata est. Qñ aut̄ h̄ est et
qñ non ḡnali regula tradi neqđ. Idē fur aut
raptor tenet̄ restituē ablata et nō solū hec. s̄
etiā dāpna inde seq̄ntia. oibus rite cōp̄satis

Silē retētores testamētōꝝ · aut plus iusto
differētes eoz ꝑplecōez in grauē iacturā aia:
rū. Idem mutacō monetaz potest esse par.
aut maius delictū ex se q̄ ess̄ in casu falsam
aliquā fabricacōē. quia s̄m dāpnū reipublice
opꝑ q̄dlibet assumit modū culpe. Q̄d si p̄n
ceps dicat se dñm monete eē. Sic ergo dñs
bonꝑ dispēsator. nō tyrānꝑ nec dissipator
Nōndū tñ q̄ oīa sūt p̄ncipis. nō quidē ꝑꝑe
taio iure nec ꝑ se. s̄ ꝑ necēitate reipublice. Et
q̄d mix. cū necitas facit ꝑsone etiā singulari
aliena eē sua. Oīa etiā bñficia sūt ꝑape tāq̄
ōrdiatori sup̄mo nō tāq̄ dño aut possessori.
ȳmo nec eē t̄q̄ imediato dispēsatori r̄gulari
ter ⁊ vlē nisi ꝑlatoz iferiorꝝ miq̄tas ā manis
festa ecclie vtilitas ī casibꝫ certis istd̄ exigēt.
hec cācel. Sūt pretea s̄m tho. duo vicia spā
lia. astucia viz ⁊ dolꝑ. Astucia ē studiū quo
q̄s ad finē bonū l̄ malū veniē mitit̄ non veris
v̄ijs. s̄ simulatis ⁊ apparētibꝫ. ⁊ ē spāle viciū
Et sic astucia ad exēcūcōez dēcāꝝ viay ꝑtinet
Dolꝑ aut etiā ad astuciā ꝑtinz ⁊ ē ꝑꝑrie dic
tay viay assūpō s̄m exēcūcōez. Et fit dolus
tr̄plicat̄. In locūcōe. et sic ꝑꝑe d̄z dolꝑ. Q̄ꝑe
sic ꝑꝑe d̄z fraus. Q̄ꝑe etiā fit exēcūcō ꝑꝑcā
⁊ d̄z machinacō. Symoīa sub. iij. sup̄ tacti
spē ꝑtinet. Est aut̄ symoīa studiosa volūtas

22

emēdi aliqd spūale. vel annexū spūali. Et est
de gñe suo mōrle pctm plus l' min? . pprie l'
in pprie. iuxta naturā ei? qd dicit spūale vt
dicit Cāc. Et fm tho. dmitti potest in mltis.
videlicz circa sacra circa spūales act? . a circa
muera. In sacmētis a circa hos mōs videlicz
circa baptismū missā . cōfessionē. Absoluōz
ab exōitacōne. Epōrū cōsecracōe. Abbatū
bñdōne. ordimibz clericoy. Crismate. Oleo
sācto bñdōne nupciay. remoōe obstaculoz
ad epātū a similibz . Circa spūales act? con
mitti potest vt circa orōem . laudes dīnas p
dicacōne . pcessiones amūsaria . corrcōes . vi
sitacōes . dispēsacōes . ingressus rligiois . vica
riat? . corrcōnū dimissioēs . doctrinā ānexam
beneficio a similibz . Circa ānexa spūalibz d
mitti potest . vt circa vasa consecrata . sepultu
ras . iuspzonat? decimay . Jus bñficioy . fraīs
retētos a p̄latis . collacōnes bñficioy et filia
Circa munera p̄terea dmitti potest vt si dē
tur pro obseq̄o seu seruiāo ihonesto . pro ob
seq̄o ad carnalia ordinata . vt p famulis cō
sanguineoy ul' p̄rimonij alicui? ep̄i . a hmōi
Itē qñ q̄s dat beneficium alicui hoc pacto a
hac itēcōne vt exinde suis cōsanguineis pui
deat . Itē qñ aliq̄s p̄latus p̄ces pro indigno
exaudit . Itē q̄ pro idigno petit p̄cipalem

intencōez hñs ad fauorē hūanum. Itē qui
p se petit bñficiū curatū quia eo ipō idign⁹
est. hec de tho. ij. ij. Usura dñet sub. vi. spē
auaicie. Est aut vsura pprie dicta. q̄ diuino ⁊
naturali iuri contrariat⁹ et de se mōzle culpā hz
qn̄ sez aliqd recipit⁹ ex pacto vltra sortē dicit
Cancell. Sortē vero estimam⁹ appellatū ius
qd̄ hētur in re p vendicōez aut empōez aut
aliū modū fm̄ quē tñsit doimū rei i ementē
vt sit sua. Vendicō fit pctm̄ fm̄ tho. p̄mo qn̄
quis vedit rem plus q̄ valere debeat. Secdo
quādo quis vedit rem defectuosam tāti sicut
nō defectuosam. Tercō qn̄ quis celat defectm̄
nō patētem rei vendēde ⁊ nō defalcās de pre
cio quātum defect⁹ est mal⁹. Emēs etiā rem
p̄ciosam p modico precio scienter. quādo eā
vendēs ex simplicitate putat vilē. Cācellari⁹
dicat vendēs rem cari⁹ q̄ empta est si notabi
lis fit excessus in luero. oibus piculis ⁊ indu
strijs hincinde opēsatis est regulariter de se
malū ⁊ pei⁹ q̄ si pp̄t indigētā proximi hoc
fiat. ⁊ si res vendita ex sua industria meliorē
cōditionē nullam adeptā est. nec in se nec in
extrñseca cōsideracōne. vt qz pp̄inuior et ad
vsū facilioz ⁊ similia. Defect⁹ etiā rerū ven
dendarū q̄s q̄libz ad extra p̄sūtur agnosce
de facili. sic nec absōdēdi sūt fallacibz cautel⁹

23
sic nec eos dici necesse est. p̄sertim quo ad for-
extrinsecā iudiciū ⁊ quo ad deū etiā si p̄c̄ij q̄tis
tas p̄p̄or̄cōnabilē ad defectū minuāt. Prete-
rea dāpnā que aliq̄s nō culpa et negligētia
sua mercādo iaurrit p̄t vendēdo deducē. p̄ser-
tim si dāpnū sit p̄tinēs de se ⁊ q̄si r̄gularit̄ ad
mercaturā. Alio quī nō oportz. vt si demerito
rū merces ignis fortuit? absūpsit. Sec? pre-
terea vbi ex culpa l̄sp̄ōte aliq̄s merces defec-
tuosas cōduxerit. vt ī eq̄s ⁊ mulis fieri solet
S; nō licz vt vendātur p̄ itegris. neq; deus
irridetur de cōp̄cōmib; vltra mediū iusti p̄c̄ij
cōtractū imitū leges ext̄mināt. In alijs v̄ro
casib; etiā si peccēt. v̄dētes res suas enormi-
ter t̄n̄ restituē nō tenētur emētibus q̄tum re-
gularit̄ occurrit iudicādū. hec ille. Paruifi-
cētia ē spēale vitiū quo sc; aliq̄s cum tristitia
v̄l tarditate expēsas magnas f̄c̄it p̄ magno
ope. Similiter q̄n̄ q̄s itēdit minus expēdere
q̄tū dignitas opis magni r̄q̄rat. Vanauis-
simo seu cōsumptio ē vitiū. quo q̄s plus extē-
dit q̄ sit magno opi p̄p̄or̄cōnatū. S; mag-
nificētia ē virt? tenēs mediū. vnde p̄uificus
diligēter r̄cōn̄ijs intēdit. inordinate timēs
bonoy suoy cōsumpōnē etiā ī m̄imis. Sacri-
legiū cōmittitur q̄n̄cūq; aliquid fit quid ad
irreuerētiam sacraz rerum p̄tinet. Vnde qui

rem sacra violat: et h ipso contra dei reuerentia
agit. sicut q pfoat purpuram impatoris dāna
tur tāq in ipatorē agēt. Spēs ei? sūt tres
h m. 3. res sacrs. pma ē qn q s psonā sacra id ē
dīno cultui dedicatā irreuēnter trctat. violā
do. Illud tñ solū p sone sacre pctm ē sacrilegij
qd agē dirōē s ei? scītate. puta si vgo sacra
deo fornicat. rē. Sub ista specie est si q s deo
dsecratā psonā putit vel cum ea fornicat. vel
eam rapit. Et i ista pma spē sūt qd? h m drāz
p sonay sacray. Secda spēs est qn quis locis
sacris irreuēntiā siue dēptum exhibz. puta
cimitēio. eccīe. altari. sepulchris et hmōi. Et
in ista specie etiā sunt qdus h m drām locoy
sacroy. Tercia spēs est qn quis rebo sacris
irreuēntiā infert vt dictū est. Et ibi etiā sūt
qdus h m drām rez sacray. Pm? et maxm?
est sacrilegiū qd? contra eukaristiā dmitit. de
inde qn in alia re sac sacrilegiū cōmittit. Se
cū dū locū tenēt vasa sac ad sacmtoy suscep
cōez. Et ipse ymagies sacre a scōy reliqe. 3. q
dū tenēt ea q ptinēt ad cōtū eccīe a mīstro
y. Qrtū ea q sūt deputata ad sustētacōz mīstro
rū siue sint mobilia siue imobilia Persona
rū accepcō est iusticia q pferit psona psonē
ppē causā idebitā vt di. alexād. Et h m eūdē
fici solz tplē. Vno mō i pmo cōe ad digtates

24
Alio mō i execuōe iudicij. Tercio mō in ex
hibicōne honozis. vnde smtho. Acceptio p
sone dmittit cū aliqd psoē attribuit pter p
pocōnē dignitatis ipius Et fit qñ aliqs alte
ri dferat aliqd bonū qd debz dare debito iusti
cie. nō respiciēdo causam q faciat recipiētem
dignū recipe illud bonū. s̄ respiciendo psonā
aut q̄cūqz dditionez nō facientē ad causam
ppt̄ quā sit q̄s dign⁹ certo dono vt q̄ pmo
ueret aliū ad placōnem vel magisteriū quia
diues. aut qz dsanguine⁹ ⁊ similia. Vñ ille q̄
iuste l̄ ex iuidia impediuit aliū ab adeptio
ne alic⁹ spūalis bñficij tenet ad restitutionē
Cācellari⁹ dicit. psonaz acceptio i gubernas
toze rei publicæ. ⁊ gñalit apud oēm iudicē ⁊
pncipem de se illicita est. nunc mortalit̄ nūc
venialit̄ ex circūstācijs ⁊ obiecto ⁊ est policie
cui⁹ libz maxime turbatā. Nō est at̄ acceptō
psonaz nisi vbi debitū ē ⁊ paritas vtrobiqz
qz in gracijs faciēdis vnū cape aliū dmittē
nō ē acceptio psonaz Aut si res nō sūt pes
Sūs tho. d̄t q̄ restituere ē aliquē iterato in
possessionē l̄ d̄mum suū statuē. Non dmitti
tur autē dicit Aug⁹. pctm̄ n̄ r̄stituat̄ ablatū
Id ē sm̄ Canō. nisi volūtas efficac̄ restituēdi
assit dū possibilitas ⁊ oportuitas accesserit ⁊
put sapiēs p̄sertim d̄fessor p̄lat⁹ detinēbit

vt q̄ veris d̄ms si sup̄sunt à suis h̄edib̄s aut
si fieri nequeāt qz non sūt. aut ignorātur. in
pios vsus t̄ferātur ablata. Vbi eē adūtendū
q̄ nemini de boīs alteri? ip̄o inuito licz ducē
statū vltra parcā necitatē sui et suoꝝ. maxie
vbi poss̄ laboāre aut etiā ī casu mēdicāe. pp̄
ter h̄ bonoꝝ oīm cessionē p̄ finali t̄medio iu
ra cōstituūt

De luxuria ca. iij.

Luxuria ē libidinose volūtatis appeti
tus vel concupiscētia nimia ex p̄iede vo
luptatis. Est act? venere? q̄ nō intē
dit ḡnacō hūana h̄ delcātio. et fit hmōi pec
catū ī septē ḡnalit̄ pcti materijs. viz circa pol
lucōez in sompnis. circa act? volūtatis. circa
sp̄es exterioris actōis. circa fomēta libidinis
circa circūstātiās vicinas. etiā aliq̄n cū actū
m̄rimoniij. et circa filias luxurie. Pollutio q̄ fit
in somnis licz non fit de se pctm̄: est t̄n signū
aliq̄n pcti p̄cedētis licz nō semp. Potest em̄
fieri sine pctō p̄cedēti. Primo cū naturaliter
in aliquo sup̄habūdat semen sine p̄cedēti
excessu ī cibo potu et ymaginacōib̄s p̄uēns
Secūdo quādo aliq̄n fit resolutio hmōi per
calefactionē nōbile corp̄is. vel p̄ quācūqz cō
motionē sine peccat̄is p̄uēns. Tercō q̄n seq̄
tur ex cogitacōe puē speculatiua ī vigilia p̄
cedēti deuenēis. Q̄to q̄n ex cogitacōe p̄cedēte

in vigilia hibita q̄ licz nō fueit puē speculari
 ua. facta tñ est cū horroē seu cū affectōe asse
 cuōne horrois .i. cum displicētia. Qñto qñ
 debita p̄cedēte diligētia. dyabolica solū fit il
 lusione. Est aut̄ signū pcti p̄cedētis. P̄mo
 qñ fit ex negligētia prepandi se extra te i tēp
 taōez demois in vigilia. ne quis illudat̄ a de
 mone. Secdo qñ fit ex supfluitate cibi inor
 dinate sūpti. Tercō qñ fit ex pot̄ immoderā
 tia. Q̄rto qñ fit ex cogitaōe i vigilia p̄cedē
 te cū affectōe aliq̄ vel delectāōe seu cupiscē
 tia vel sine horrore p̄hibitis dum tñ nec con
 sensus in opus nec i delectāōez morosam pre
 cēssit. Qñto qñ fit ex cōsensu p̄hibito siue i
 delectāōez morosam de fornicatōe siue ex con
 sensu in op̄ si facultas adesset. Sexto qñ fit
 ex fomētis p̄hibitis luxurie cū cōsensu i op̄
 vt sunt oscula. tactus. verba. amplex̄. et si
 milia. Septimo qñ fit ex coitus p̄cedētis p̄
 petratōe illicita. p̄mis. iiii. modis est v̄ialis
 pcti signū ipsa pollutio. vltimis vero tribus
 est ex mōeli cāta. Circa actus interiores mē
 tis i pctō luxurie pōt esse talis p̄gressus. P̄o
 ex visu. auditu. ex ymagiāōe. ex fomite. vel
 ex instictu demonis. Cōtingit qñq; aliquem
 de sc̄ia aliena cogitāe aliq̄ veneriū sine oī cul
 pa p̄cedēte. a tūc ad hmōi sequit̄ naturaliter

d. i.

it
 m
 ū
 cē
 tic
 pp
 ū
 pcti
 de vo
 nte
 .per
 ca pel
 .ora
 dimis
 i actū
 q̄ fit
 signū
 fit em
 aliter
 x dēd
 cuijs
 i per
 q; cō
 ū seq
 i p̄ce
 dēte

in appetitu sensitivo concupiscentia quodam respectu
eiusdem femine. quod concupiscentia dicitur passio
seu primus motus. Et quoniam talis precedit omnem actum
rationis: nullum est peccatum. quia non est in potestate
nostra quod talibus visis ut Augustinus dicit non tan-
gamur. sed in potestate nostra est cum eis tangimur. li-
bere ea respicere aut acceptare. Secundo si non respici-
tur femine prefatum desiderium sensitivum seu motus
ad eam. et ratio illum motum percipit aliquo modo
nec voluntas respicit statim: tunc voluntas mo-
uetur motu delectationis concupiscentie appetitui sen-
sitivo. et homo est veniale peccatum. quia non vigila-
uit ratio si negligens fuit ad expellendum per libe-
rum arbitrium. Tercio si non resistitur. sequitur
motus desiderii consensus surrepticii ad prosequendum
illud in opus. et hic est terminus peccati
venialis inclusivae. dicitur Henricus de generali in quodlibet.
Quarto si non resistitur sequitur consensus interpretativus de
lectatione morose cogitationis de fornicatione. Qui
consensus interpretativus oriri potest. quoniam ex delectatione vo-
luntatis in tantum absorbetur ratio. ut non possit interde-
iudicio et negligit voluntas movere rationem ad iu-
dicandum exprimitur transire tempus quod posset delibe-
rare. Quod cum praesierit. et si non vere consen-
tit: tamen interpretativae. et est mortale peccatum. Unde di-
s. thomas. quod de veritate animae ratio delectationem prope-
dat a noverunt ipsi. non habet interpretativum consensum

26
etiā si nō resistat. Sed qñ iam ppendit ratio
delcāōne insurgēte ⁊ de no amēto dñte vt
pote cū pāpit hō totalitē se p hmōi delcāōez
in pctm inclinari. et in pces tuere nisi expsse
resistat videtur assentire. ⁊ tūc pctm ad ratio
nē trāssert vt pactū. quia agere ⁊ non agere
cum q̄s debet agere ad gen? act? reducūtur
fm q̄ pctm obmissiois ad peccatū act? redu
citur. Ad idem est bona rētura in scdo dicēs
Tūc inducit mora t̄pis i assensū int̄pretati
uū qñ homo adūtēs l debēs aduertē piulū
delcāōis venēe retēte. negligit eā repmē. h
aut nō est absqz cōtēptu salutis p̄pe p eo q̄
discrimini se expōit. Delcātio em̄ sicut serpēs
int̄t ⁊ nisi resistat venena diffūdit p q̄ spūs
rōnalis incurrit mortē culpe. Sicut ḡ salutē
suā corpālē negligēt q̄ serpētē iux se sciēt
collocar; sic in tali delcāōne adūtēs piulū
vel debēs aduertē volūtariē vsatur ⁊ expōit
se discrimini qñ negligit repellē. Quid aut
sit it̄p̄tatiuū assensus etiā in alijs materijs
di. cā. el. Interp̄tatiuū assensū tūc esse dicim?
dū habuit rō sufficiēs t̄pus deliberādi et re
fugiēdi ea circa que vitāda esse p̄uigil tene
bat. Qualiē d̄t lex forēsis. Qui tacet assentiē
videt̄ dum viz repugnat debēt. Qñto se qui
pōt terciū vel q̄tū p̄d cōy ali? grad? assensus
d. ij

scz ver? i delcācōnē cōgitaōnis de fornicacōe
Vere enī cōsentit post iudiciū vel suā rācō-
nis Vnde .s. tho. vbi prius di. simplicit cōce-
dim? cōsensum in delcācōnē fornicacōis vel
alteri? mortalis esse peccatū mōrle Ex q̄ etiā
seq̄tur inquit q̄ quid q̄d homo agit ex cōsen-
su talis delcācōnis ad h̄ ut hmōi delcācōnem
nutriat l̄ teneat. sicut sūt turpes tact? .act? .
vel libidiosa oscula l̄ aliqd̄ hmōi . totū ē pec-
catū mortale. Et bona ventu. vbi pri? . mora-
t̄pis tunc occasiōliter inducāt cōsensum verū
q̄n de venereis libido crescit adeo ut homo ve-
lit om̄ino in interiōri delcācōe p̄sistē et morari
Vnde cancell. di. Cōsensus in delcācōnē lux-
urie circa obiectū sibi p̄hibitū scilicet. sub pena
p̄cti mortalis ē mortale peccatū. siue sit in cō-
gitaōne . siue i verb? . aut i visu ā tactu aut nu-
tibus. Sexto seq̄tur cōsensus in actū seu op? .
p̄cti mortalis . ut i fornicacōe . stupry a hmōi
et est p̄ctm mortale etiā si opus non p̄ficiatur
quia volūtas ap̄d deū p̄ facto cōputat? . Sep-
timo seq̄tur ipsū op? si facultas assit. Igitur
circa exteriōres act? venereoz a luxurie sūt . a .
species que capiūtur s̄m diffēntias p̄sonaz
in q̄bus est cōit? Et iste species se vt sequūt
gradatim in malicia excedāt . P̄ma ē simplex
fornicatio . Secūda adulteriū . Tercia stupry

27
Quarta raptus aggrauas prefatas duas. qz si est
raptus v' g'nis est graui' pctm q' stupru' sim-
plex. Si aut' est alteri' diugis. tuc est g'ni'
q' simplex adulteriū. Quinta est incestus. Sex
sacrilegiū omnes prefatas species aggrauas.
Septima est vicij' contra naturā. Fornicatio
simplex ē vagus concubitus pret' m'rimoniū cū
aliqua corrupta puta cū mētrice. l' alias cor-
rupta vel concubina. Vel est vt alexander dicit
luxuria q' solutus soluta naturali vsu agnoscit
Et intelligit' solutus et soluta a vinculo coni-
gij' et cōsanguinitatis et affinitatis ordīs religio-
nis vel voti cōtinētie. Naturalis vsus intelligit'
ad d'ram illi' vsus qui est contra naturā. Dicit'
aut' simplex nō q' fornicatio sit paruū pctm
s' cōpactōe ad alias species peiores. Immo q'
druplici de causa fornicatio est certis t'pecti-
bus maximū pctm. P'mo rōne libidinosi ar-
doris h'm quē nobilissima aīe potētia. s. ratio
agglutinat' vltime potētie ei' et vilissimo cor-
pori nā p' gnatiuā potētia q' est īfinita et p'ma
et vbi fit potētia. Secūda est ascēdendo nutriti-
ua. t'cia v'bo appetitiua sensitua vbi fit rō sua
corpis. Secūdo rōe g'nalitatis. qz p' hoc viciū
plures subdūtur dyabolo q' p' alia. et p' illud ve-
lut sagena fit demoni p'latoy et s'bditoy. qui
ea rapiūtur. Tercō rōe feditatis ī quo excedit

d. iij.

alia vicia. vñ nō tāū tēplū dei in anima vñ
etiaz tēplū dei i corpe violatur s̄m ap̄m nā
corp̄ extra inq̄nat. ⁊ aīm intus inq̄nat a deo
vt luxuriosi minus q̄ alij sunt apti ad virgi
nis filiū i eukāstia sumēdū. Quarto racōne
duplicis tēptacōnis. qz hostis tēptacō ibi ē
⁊ carnis. Sc̄da spēs ē ad vltteriū. luxuria
sc̄z qua diugalis thorus violat̄. s̄fit enī qñ li
bidis īstinctu vel aliene cōsensu cū altero alte
ra cōtra pactū diugale concumbit Et fit vno
modo. qñ vir matrimonio iūct̄ accedit ad al
teriū vxorē. Sc̄do qñ marit̄ alicuiū accedit
ad quācūqz aliā virginē vel non virginē Si
accedit ad virginē h̄z racōne stupri. Si ali
quā rapit h̄z racōne rapt̄. S̄z ex pte viri sp̄
h̄z racōne adulteriij. Tercio q̄dāmō adulē
est q̄ ē solutus. et alicuius vxorem cognoscit
.3. species ē stuprū videlicz luxuria q̄ virgi
nalis icorruptō dissipatur. vel ē illicitus cōi
bit̄ quo deflorat̄ aliena virgo volūtariē vel
īuolūtariē. Quarta species ē raptus q̄ ē
actus venereus qñ quis sc̄z de domo pntuni
vl tuorū violentē ēcipit v̄ginē l̄ alicuiū vxorē
vel viduā l̄ corruptā sibi nō despōsatā volū
tariā vel īuolūtatiā cōgnoscēdo. vel ut Alex.
di. s̄rapt̄ cōmittit̄ qñ puella violēt̄ a domo
patris abducit̄ ut corrupta i vxorē habeat̄.

28

siue puelle solūmō siue pntibz tm̄ siue vtrīs
qz vis illata cōstitit vide infra .c. xij. §. xij. et
agguat vt. s. §. x. dictū est. Quāta spēs est
incestus qui est coitus cōtra cōsanguinitatē vel
affinitatē vel cōpatnitatē vel spūalem cōgna
cōnem cōmissus. Et ē tāto graui⁹ qūto p̄sone
sibi p̄p̄iquius diuncte sunt in gradibus p̄fa
tis. scz affinitatis cōsanguinitatis vel cōpatni
tatis. de h̄ infra .c. xij. §. ix. Itē .c. xij. §. iij. r. xv
r. p. Sex spēs est sacrilegiū put est abusus
veneris femine ad diuinū cultū voto appli
cate. Vñ vt alexād dicit q̄uis sacrilegiū sit
cōe ad lesionē cuiuslibz rei sacre: hic tñ acci
pit p̄ lesionē p̄sone sacre r̄ talit̄ scz per viciū
luxurie. Vñ sacrilegia luxuria meli⁹ dicitur
h̄mōi aut̄ est coitus cōtra votū cōtinētie vt qñ
quis violatur vel i se. vt cū clericus in sacris
ordim̄bz cōstitut⁹ r̄ religiosus peccat cū aliqua
soluta. vel in altero vt cū aliq̄s peccat cū sc̄a
momali vel aliqua cū sac̄dote vel etiā cū quis
peccat cū aliqua deo p̄ simplex votū cōtinētie
astricta. Potest autē hoc sacrilegiū cōcurrē
cum speciebz diuersis luxurie. Exēpli gratia
Si quis abutit̄ p̄sone diūcta sibi h̄m̄ spūalē
cōgnacōez: cōmittit sac̄legiū p̄ modū incest⁹
Si abutit̄ virgine deo sac̄ta inq̄tū est sp̄ōsa
xpi est sacrilegiū p̄ modū adulteriij. Inq̄tū
d. iij

vero ē sub spūalis p̄scura cōstituta erit: qđ
dam spūale stuprū. Et si violētia inferatur.
erit spūalis raptus. Septima spēs ē viciū cō
tra naturā. luxuria videlicet q̄ naturā vsus co
eundi maris et femine p̄tatur. Et ē in oī actu
venereo ex q̄ generatio sequi nō potest. Et q̄
uis hoc viciū sit pessimū inter spēs luxurie:
cōmittit̄ tñ multis modis. Et diuersos hz ḡ
dus quinque videlicet quoz posterior sp̄ peior
ē priore. P̄m̄ ē qñ absqz omni cōcubitu cau
sa delcāōnis veneree parat̄ pollutio. Et vo
cat̄ pctm̄ immūdicie vel molidei. qđ cōsistit in
sola obmissioē cōcubitus ad alterū. Scđ̄ est
qñ seruat̄ debitū vas et instrumētū debitum s̄
nō seruat̄ naturalis modus cōcubendi cū sc̄ia
Alij autē modi mēstruosi v̄ bestiales cōcubē
di fiunt. qui tāto peiores sūt. quāto p̄ eos mi
nus nata ē sequi cōceptio fetus. quoz. q. p̄it
Albt̄ in. q. P̄m̄ qñ cognoscit̄ lateraliter
Scđus peior qñ cognoscitur sedēdo: Terc̄
peior scđo qñ cognoscitur stando. pessimus
vero est quartus quādo cognoscitur velut be
stia tergatenus. Et quīt̄ etiā int̄ p̄fatos sim
pliciter. q̄to pessim̄ ille est qñ mulier supgre
dit̄ vix. vñ infra. c. 16. §. 8. vsqz ad. 19. Terc̄
gđ̄ vicij cōtra naturā ē qñ nō seruat̄ vas de
bitū vel instrumētū licet seruet̄ sexus debitus

24
quart? qñ non seruat? sex? h spēs vt masculi
cū masculo. femina cū feia. qd vocat? zodom
tiā. Qñtus qñ nec spēs huat? vt hoīs cū bes
tia qd vocat? bestialitas. Nūc de fomētis libi
dis q̄ impudicia vocatur h̄m aplm. Nōndū
q̄ h̄m allexādū libido nō dicit? q̄cunq; ardoz
luxuie h̄ qui discurrit p turpitudies. Turpi
tudies aut dicitur qñ in debito mō p q̄sūq;
ptes corpis q̄s luxuriat? non tñ cum realia
ctra naturā. s̄fit aut fomētum luxus per. iij.
viz p visū alloquiū tactū et osculū. visus est
rei distātis alloquiū magis p̄pinque. Tact?
est diūctio aliquoz mēbroz. Osculum vero
oris q̄ omnia possūt fieri mōilia vt tactū est
de cōsensu i delectationē luxurie. Et h̄m tho. oīa
hmōi prefata et etiā amplex? et verba sunt
ptā mortalia quādo fiunt p̄pt delectationem
libidiosam ul ad cōsentiēdum delectāōni luxu
riose ex thoz legitimū. Qñ autē fiēt hmōi
sine libidine. possunt sine pctō fieri. vno mō
p̄pt cōsuetudiez patrie. Alio mō p̄pter aliq̄
necessitatē ul p̄pter aliquā rōnabile causam
Omnia aut talia videlicz visus. alloquiū. tac
tus. āplex?. oscula et s̄s̄ia dicitur ipudicia
Sub alloquio cōtinet? vicū scurrilitatis. i. tur
piloquiū. p̄ptie tñ scurrilia v̄ba sūt q̄ leuiter
et ex incōsideratione dicitur turpiloquiū aut

fit qñ cor luxuriosi est plenū turpibz cupif
centijs. Pñs g̃ vt dicit alexād̃ turpia ṽba
p̃cedē ex quadā lubricitate lingue ⁊ impetu
irascibilis vel cupisabilis et obrep̃cōe rōis
vel p̃nt p̃cedē ex deliberaōe racōis et mala
suetudie lingue ⁊ puerſa affectōe siue ma
ligna cupisabilis et irascibilis. Et s̃m hoc
retor̃q̃bit̃ vel ad libidinē mōēle vel ad libidi
nē veniale tanq̃ ad radicē. ⁊ s̃m hoc erūt vel
mōēlia vel venialia pctā. Dicūtur tñ esse mōē
lia qñ sunt in plato. Sed quid de auditori
bus taliū verbor̃ non displicētā ostendēcū
Respondet. Duplex est auditio. Vna illorū
qui sustētant turpiloquos ⁊ parāt vt fiant
turpiloq̃a. et taliū est mai⁹ pctm̃ q̃ fit turpi
loquētū. qz auctoēs magis sunt in culpa q̃
ministri eor̃. Ex maiori em̃ libidie procedit
Est aut̃ alia auditio casualis. cū tamē offert̃
placet ⁊ h̃j min⁹ credūtur peccāē q̃ turpilo
quētes. Stultiloquiū quis dmittit quando
quis suis verbis p̃fert delcātionē quas ap
petit quibuscūq; alijs rebus. Ludicra verba
sunt qñ quis verba ad delcātionem ordinat
De circūstātijs aut̃ coitus que aliqñ viciant
etiā coitū in m̃momo naturalē. et qñ actus
coniugalis fit meritorij⁹ peccatū mortale. vel
veniale. aut quādo quis obedire ibi teneatur :

20
vel nō habes. c. 16. p totū Postremo de filia-
bus luxurie ponit greg. 8. vna ē cecitas men-
tis. q̄ quis ppter vehementes delcāōnes nō
apprehēdit ī agibilibus finē vt bonū de q̄ eti-
am infra. c. 6. §. 16. Scda ē p̄cipitatio qua in
agibilibus subtrahit d̄siliacō ppter vehemen-
tia delcāōis. de q̄ infra. c. 8. §. 12. a. 12. Tercia
est inconsideratio q̄ ppter vehementiā delcātio-
nis de agēdis q̄s nō iudicat. de quo vide infra
c. 8. §. 12. q̄ est inconstātia. quādo quis ppter ve-
hemētiā delcātiois impedit ne exequat il-
lud qd̄ decreuit esse bñ faciēdum de q̄ vide in-
fra. c. 8. §. 14. Quarta est amor sui q̄n q̄s ppter
delcātiōē se nimis diligit ⁊ quodā mō relut
finem. Sexta est odiū dei q̄n quis habz dis-
plicētiā de deo qui phibz delcātiōē d̄cupi-
tam. Septima est affectus p̄ntis seculi quo ali-
quis vult frui voluptate. Octaua ē despera-
tio siue horroz futuri seculi q̄n q̄s fastidians
spūales delcātiōnes nō curat de eis. nimis de-
tentus in carnalibz. De iracūdia capi. 4.
Iracūdia dirē opponit māsuetudini. qz est
excessus ire. ⁊ est aliud capitale viciū ⁊ vocat̄
ira p viciū. Diffinit̄qz q̄ ē appetit̄ mordias-
tus seu irrōnabil̄ motus vindcē sub rōne bo-
ni l̄ iusti. Eius em̄ motuū est appetit̄ vindcē
quā a solo deo ul̄ eius iudicē appetē deberet.

Ita autē quāquā est meitoria. quāquā nullū pctm̄.
sed passio. quāquā mortale pctm̄. quāquā viāle.
Meitoria ē ira q̄ vōtur p̄ zelū. ⁊ est rōnabil̄
appetit̄ vindicte. puta qm̄ quis irascit̄ culpe
pprie p̄ dicitōem p̄ quā sumit vindictā de se
Vl̄ irascit̄ aliene culpe non p̄sone quā culpā
vult vindicari p̄ eū ad quē ptinet. puta deū
vel suū iudicē cum alijs circūstātijs debitis.
Ira igit̄ p̄ zelum q̄ est de malo culpe dicitur
ex se laudabilis. sed ex mō p̄sequēdi pōt fieri
vitupabilis. dū nec tpus. nec locū. nec mo-
dum nouit obseruaē. presertim qm̄ ptinacie
diuncta est. ⁊ turbacōnū ac sedicōnū magis
adducta q̄ sedatiua. Ira pretea q̄ est motus
dātatus ad infendū vindictā pro malo sibi
vere illato si sit s̄m ordinē iuris nō est de se vi-
tupabil̄ s̄ reducit̄ ad irā zeli. vt in iudicē vel
p̄ iudicē. Secus si ex libidie pprie vidē p̄
cipalit̄. vel iniuria nō sit vere facta. s̄ leuiter
⁊ irrōnabilit̄ estimat. Ira talis p̄ zelū sequit̄
dictamē racōnis. nō p̄cedit. In ea em̄ primo
quis deliberat de vindcā iuste inferēda. dein
impeāt ire vt exeqtur s̄m rōis dcām. passio
em̄ coopat̄ actioni. vt sit efficacior. vtz in bel-
lo iusto. in corrcōe fratna. ⁊ in actibz iusticie
Differūt igit̄ ira per zelum. quia tali irasci-
mur viciō. ⁊ ira p̄ viciū quo irascimur p̄sone

Dicit alexander. Quoniam ira est naturalis passio
 ut in melancholicis et coleicis. et sic diffinitur a da
 masceno. Est feruor eius qui circa cor est sanguinis
 ex euaporatione fellis vel per turbationem fiens
 Quoniam ira est primus motus ut si appetit vindictam
 de iniuria illata solum apparet procedat tam subito
 et pueiat rationem. quod ratio nec acceptat nec negli
 gat quam potest reprimere quam reprimat. et sic iterum
 non est peccatum. Quandoque ira est sola impatientia
 absque appetitu ultionis vindictam. Quoniam est frige
 ratio quodam caritatis erga proximum contra odium. In
 quibus casibus ira a nullum est de se aut veniale
 peccatum Sed ira que est appetitus deliberatus vin
 dictam proprie propter a contra iuris ordinem ex se. et ut
 sic est mortale peccatum. presertim si vindicta sit nobi
 lis detrimendi. Pro quorum laiori declaratione
 notandum secundum thomam. Quod ira secundum moysen fit peccatum pro
 mo quoniam quis appetit puniri eum qui non meruit pu
 niri. scilicet quando quis appetit puniri eum qui
 penam meruit sed appetit eum puniri ultra quam me
 ruit. scilicet quoniam quis appetit puniri eum qui meruit sed
 appetit fieri non secundum legitimum ordinem. puta
 sine auctoritate superioris. et debito processu. que
 to quoniam quis appetit puniri reum sed non debita in
 tenore scilicet propter dei honorem. coram reus rei
 aliorum ut timeant sed libidine vindictam proprie
 Quidam quoniam aliquis etiam nullo prodeum modo

excedit .h̄ tamē motū ire intra nō seruat. In
ordinate vero feruescit iram non descedendo
vbi pōt. Sexto quādo ira etiā nimis inexte-
rioribz feruescit p̄ manifesta exteiora ire siḡ
Ita ergo seu appetit? inordinatus vindicē est
peccatū mōrle secūdm suum genus primis
quatuor modis . si est ex consensu racōis deli-
beate. et in nocumēto nōbili facto vel v̄bo in-
feribili. Vltimis vero duobus modis ex ḡne
non est pctm̄ mōrle . sed potest fieri mortale
puta si ex vehemētia ire interioris vel exteri-
oris aliquos excedat a dilectōe dei aut p̄ri.
S; veniale pctm̄ est q̄tuor . p̄mis mod. p̄mo
si ira est act? impfect? iudiciū racōis p̄ueniēs
Secdo si q̄s in aliquo modico se appetit vin-
dicāe . qd̄ q̄si nihil est t̄putādum . ita q̄ etiā si
actu inferretur nō est pctm̄ mōrle . puta si ali-
quis parū trahit aliquē puerū per capillos
vel aliquid huiusmodi . Est etiā veniale pec-
catū duobus vltimis modis nisi quis excede-
ret per eos a dilectione dei aut p̄ri . Nō
pretereā q̄ crudelitas seu seueritas speciale vi-
cium est quo quis excedit mēsūram in vindi-
cando . Vicium etiā est q̄n quis nimis remissus
est in puniēdo . Vindicatio insup est vicium
q̄n quis p̄ penā quā infert nō intēdit emen-
dacōez peccātis . l̄ cohibicōez eius et quietem

aliorū iusticieq; cōseruacōne. ⁊ dei honorē. Di
 de de h̄ifra. c. i. ⁊. §. p̄mo. Seueitas l̄ feritas ē *Generatus*
 viciū quo quis in penis hominū p̄pter se de
 leat̄ etiā sine causa nō respiciēdo culpam rei
 sed solū i hominū delectādo cruciatu. Et illud
 cōprehendit̄ sub bestialitate. Crudelitas ve
 ro ē viciū quo quis causam habz puniēdi h̄
 modū non habet. et sic attēdit talis culpam
 in eo qui punitur. h̄ modum excedit. The
 missio autē ē viciū quo quis premit̄t ordi
 nē iusticie quādo aliquis debet̄z puniri p̄p̄t
 culpā. ⁊ dicit̄ etiā impunio. *Spēs tres sūt*
 ire p̄ma fellea seu acutorū eorū q̄ nimis cito
 irascuntur ex qualibz leui causa. Sc̄da amara *2^a*
 seu iania eoz in q̄bus ira diu nimis p̄seuerat
 in quoz sc̄licz memoria nimis diu manet in
 iuria illata. vñ p̄p̄t diutinā tristitiā cōceptaz
 sibi ipsis sūt graues ⁊ amari. et tales qz non
 p̄rumpūt i exteriora iracūdie signa nō p̄nt
 p̄suadei ab alijs. nec ex se ipsis r̄cedūt ab ira.
 nisi p̄ vt diuinitate t̄pis tristitia abolet̄. Et
 illa sc̄da spēs i re ē odiū. vt Alexander dicit qz
 ira crescit i odiū qd̄ ē ira inueterata de q̄ odio
 habes sup̄. c. i. §. i6. *3^a* Tercia spēs ē difficil̄
 seu ḡuis vel furor dictus. ⁊ est eoz q̄ obstina
 to appetitu vindicām q̄rūt. qui nō dimittunt
 iram nisi quousq; puniant. Quelibet etiam

Spēs tres sūt

2^a

3^a

ira q̄ ē appetit? vindicāē habere p̄t tres ḡdus
Primus est cū in corde accipit. Secundus cū sig-
no exteriori ostenditur anteq̄m prūpat q̄s in les-
sionē proximi. Tertius cum q̄s prūpat in verba
vel facta lesiva proximi. Filie ire sunt sex.
Prima est indignacō q̄ est ira cordis p̄ quā
quis contra proximum irascit̄ quē reputat indignum
vt sibi tale quid fecerit. vel est volūtas
qua alios p̄ signa molestie tristitiae desideramus.
ideo eis subtrahim? locūq̄ et societate
Indignacō aut̄ illo modo ex ira nascitur. sed
alio mō ex supbia vel inani gloria. et tūc indi-
gnacō est q̄n̄ quis reputat alios sua societate
vel locūq̄ et aspectu indignos. et est idem
qd̄ species supbie q̄ appellat̄ pl? oibus siue
contemptus quo reputatur proximi viles. Se-
cūda filia est tumor mētis q̄n̄ quis ex ira excogitat
diūsas vias vindicte. et talibus cogitati-
onibus animū suū replet. Et sic tumor mētis
est dispositio ad illacōez vindicte inordinata.
Diffinit̄ em̄ sic. Tumor mentis est volūtas
vindicandi ī iniuriā facti p̄cedēs. Nō accipit
aut̄ hic tumor mētis pro supbia. s; pro quo-
dā conatu siue audaciā hoīs intentātis vin-
dicte. Tercia filia ē clamor. q̄n̄ quis irā suā
ostendit inordinato mō loquendi. Est em̄ clamor
inordinata et confusa locūq̄ p̄ exultacōne vocis

Prima

Secunda

Tercia

vt ab alijs agnoscat. ⁊ iniuriā illi? ⁊ tra quē
 quis irascit. Quarta filia est blasphemia qñ
 ira fit ⁊ tra deū vel sanctos locucō inordinata
 Videns em iracūd? q deo vel sanctis eius no
 cere nō pōt ope. maledicit ore. vel res ei ⁊ se-
 cratas vel apportatas deturpat vel dissipat.
 Pōnit aut yfīd. blasphemā filiā supbie pp-
 ter ānerā ei maximā supbiā sine qua nunq̄
 est blasphemia. qua se supbia erigit contra
 creatorē ad pugnādum put pōt. Immedia-
 tus tamē exit? blasphemie est ex ira. vt alex-
 andr dicit. Vide de istis sup in. iij. spē supbie
 ca. pmo. Quinta filia ē otumelia q fit ⁊ tra p
 rimū qñ quis turpia verba pfert ⁊ tra iniu-
 riātem. de quo infra. §. xxij. Sex est rixa q
 est libido vidicādi et in iniuriā facti pcedēs.
 Et p rixā itelligūtur oia nocumēta q factis
 primo inferūtur ex ira. De rixa habes infra
 §. xxiii. Sūt pterea multa alia vicia q pos-
 sūt ex ira nasci q sequūtur viz. Impaciā qua
 quis p adūsa quecūqz tristitiā inferētia a bo-
 no vtutis recedit. Inlōgamimitas quādo q̄s
 nō habz animū tenēdi paciētā in longiquū
 cū bonū qd sperat differē. Impseuerātia seu
 mollicies q quis in vtuos opibz diuturmita-
 tem nō sustinz put necē est. Et illd pprie vo-
 cat mollicies. qz mollicies ē q aliq̄s de facili

Quarta

Quinta

Sexta

e.i

us
 ag
 les
 rba
 ser.
 quā
 dig
 ūas
 idem
 etate
 r. sed
 mdi
 etate
 idem
 s. huc
 De
 a. ecc
 g. tād
 mēns
 viata.
 hūtas
 apit
 quo
 r. in
 i. suā
 mo
 cas

recedat a bono virtutis propter aliqua difficilia que
sustinere non potest. In illis enim proprie dicitur qui
recedit a bono virtutis propter tristitias causatas
ex defectu delectationum. Inconstancia est vicium
quo quis non firmiter persistit in bono contra dif-
ficultatem que provenit ex quibuslibet exterioribus im-
pedimentis. Audacia est tunc vicium quando caret
modo rationis et ante consilium rationis quod corde
fieri deberet insurgit. Intimiditas aliquando est vi-
tium causatum ex defectu amoris debiti ad se vel
ad alia. Aliquando ex elatione aliquando ex sto-
lilitate. primo modo et secundo modo semper est
peccatum. hoc tertio modo non. quando causatur a stolidita-
te invincibili. Timor humanus siue mundanus
proprie est quo quis mundo inmitatur tanquam finem. ut
quando quis aliquid amans et timens perdere illud. potest
recedit a iusticia et perdit deum eum in suis precep-
tis relinquendo et contempnendo. Si enim est respectu
personae: est humanus. si respectu rerum. est mundanus.
Timor humilis tantum est qui quis convertitur ad deum et di-
mittit peccatum. deoque inheret propter timorem pene
Et in isto timore pena formidatur ut principale
malum. Timor igitur tunc est peccatum quando appetitur ali-
cuius fugit mala que secundum rationem non sunt fugien-
da. est autem timor peccatum mortale quando quis propter peri-
culum mortis quodcumque aliud temporale malum sic dis-
ponit ut faciat aliquid prohibitum per preceptum

vel premittat aliqd qd est pceptum in lege
 diuina. alioqn erit reiale qn rfugit aliqd qd
 non est fm roem fugiedum. Timor etiā qui
 reuocat hoiez a pfoone ofilij euāgelici qnqz
 reiale pctm est. Qnqz nullū. puta si aliqs
 habz rōnabile causam timoris. Aliqn timor
 etiā nullū pctm est. puta quādo naturale est
 hoiem timē vt terremotū. mundacōes aqz
 Sic etiā oīs timor de malo tali cui quis rēstē
 non pōt et ex cui? sustinētia nihil boni pueit
 hoī. qz recta ratio dicit talia esse fugienda
 Sic pterea mors pōt timeri. et quicqd aliud
 ab hoie pōt inferri inqntū p hoc pōt hō im
 pediri ab opibz vtuosis. l. q̄tum ad se vel qn
 tum ad pfectū quē in alijs facit. Inuerecū
 dia est in timiditas de turpi actu qn scz quis
 non timet de aliq turpi qd est exprobrabile
 seu turpe. Discordia est disgregacō qdā volū
 tatū inq̄tū volūtas vni? stat in vno a volun
 tas alteri? in alio. Et fit duplici. Quedā p
 se. vt qn aliqs sciēter et ex intencōe dissentit
 a bono primi in quo debet asentire. et sic est
 pctm mōrle ex suo gñe. Alia p accidēs. i. pre
 ter intencōez. vt qn intencō aliqz est ad ali
 qd bonū qd ptiny ad honorē dei. l. ad vtilita
 tem primi. h vn? existimat h esse bonū. ali?
 aut habz contrariā opimionē. tunc hoc non est
 e.ij.

q
 ui
 as
 un
 dif
 m
 are
 odo
 iēri
 se rē
 x sio
 mpe
 dicit
 dan?
 m. vt
 pon?
 p̄ap
 re tu
 dan?
 ia di
 bene
 pale
 ? ali
 agi
 p̄ei
 dicit
 p̄u

peccatum nisi quando homini discordia fit vel cum errore
circa ea que sunt de necessitate salutis. et pertinacia
adhibeat. Et differt discordia a rixa. quia rixa
est in opere. discordia in voluntate. Contentio quondam
trouietatem importat in locutione. sicut dictum est de
discordia in voluntate. Est enim contentio impug
natio veritatis cum confidentia clamoris. Et vicia
autem intentione mala. vel modo loquendi. Conte
tio est peccatum mortale. vno modo quando quis
impugnat veritatem ex intentione. et per inor
dinatum modum qui nec negotio conuenit nec
personae. Alio modo quando quis impugnat falsi
tatem cum tali inordinato modo quod ex eo generatur
scandalum et subuersio fidelium. et sic etiam videtur
esse mortale peccatum. Contentio potest esse peccatum ve
niale quando quis impugnat falsitatem cum inordinato
modo. sine hoc quod exinde scandalum generetur
Quando etiam quis non intendit impugnare veri
tatem sed quod sibi verum videtur: hoc tamen facit cum
inordinata intentione. sicut discipuli contende
bant de quo non erat contendendum scilicet de prima
tu. et illud est etiam peccatum veniale. Litigium est
quando quis inordinate verbis alterius con
tra dicit. ratione personae quam quis contristare in
tendit. vel contristare non veretur. vnde sicut adula
tor intendit placere: ita litigans contristare vbi
non debet quando non debet. et sic de alijs circumstantijs

35
Si vero aliq̄s v̄bis alteri? cōtradicit p̄pter
p̄sonā dicentis. cui cōtradicens cōsentire refu-
tat p̄pter defectū amoris aīos viuētis sic nō
ē p̄prie litigiū h̄ discordia de q̄ supra Deris-
sio seu illusio fit q̄n defectus p̄h̄tīm p̄cti hoī-
nis alteri? p̄ ludo ul̄ risu accipit̄ puta quā-
do aliq̄s dicit de aliquo turpia. defectus vel
mala. intendens eū ponē in erubescētiā p̄
quādam cōfusiōē Et ē q̄si idē subsannacōni
Sed derisio fit ore. i. verbo ul̄ cachinnis S̄b
sannacō aut̄ naso rugato Derisio seu illusio
est p̄ctm̄ mortale. tūc q̄n malū alteri? accipi-
tur q̄si puū racōe p̄sone sicut defcūs pueroꝝ
et stultoꝝ p̄az ponderaē solem? Sic aliquē
illudere et irridere ē eū aīo p̄uipendere et eū
tam vilem estimaē vt de ei? malo nō sit cura
dum sed fit quasi p̄ ludo h̄ndus. et h̄ illa de-
risio p̄cti mortalis gradus s̄m q̄ p̄sona q̄ ir-
ridetur plus reuereri deberet Prim? est cum
irridet̄ deus ul̄ ea que dei sūt Sedus cū irri-
dent̄ p̄ntes Tercius cū irrident̄ iusti hoīes.
Veniale vero p̄ctm̄ fit irrisio q̄n malū alteri-
us accipit̄ vt puū s̄m se. vt cū aliq̄s alterius
p̄sone. malū ul̄ defectū in ludū ul̄ risū ponit.
qz s̄m se puū malū est et nō accipitur quasi
puū racōe p̄sone et ē veniale s̄ leue p̄ctm̄ s̄m
suū gen? Maledicē ē malū alteri optaē ul̄

e iij

impare. Et ē pctm̄ mōrle h̄m suū gen̄. qñ ali
q̄s mpat vel optat alteri malū i qñtū malū ē
qñ ip̄m malū i dēs. ⁊ tāto grauī? ē pctm̄: q̄
to psonā cui maledicim? maḡ amae ⁊ iuēri
tenemur. Maledicē autē rebo irrōnabilibz
l̄ rōnabilibz i p̄tū sūt creatuē dei ē pctm̄ blas
pheie qz ē dūdat i creato: r̄. Veiale vero pec
catū esse atigit maledicē p̄sone. p̄mo ppter
puitatē mali qd̄ q̄s alteri maledicēdo m̄p̄ca
tur. Alio mō p̄p̄t affectū eius q̄ p̄fert male
dictōnis verba. dū ex leui motu. l̄ etiā ex ludo
aut ex surrep̄cōne aliqua verba p̄fert. Vnde
Auḡ. maledictōnē inter v̄ialia ānumerat.
Maledicē vero creatuē irrōli h̄m se d̄fideate
ē ociosū ⁊ vanū ⁊ p̄ d̄ns illicitū. maledicē eē
qñqz nullū pctm̄ ē. puta qñ malū aliqd̄ d̄z d̄z
alio ip̄ado l̄ optādo nō sub rōe mali. h̄ sub ra
cōe boī sic ē licitū: nec ē maledcō p̄ se loq̄ndo
h̄ p̄ accūs. ⁊ fit qñqz sub rōe boī iusti sicut iu
dex s̄niando maledicit latroni. ⁊ eē ex cādo. Et
p̄p̄be sic fecerūt suā volūtātē deo d̄formādo
i mal̄ futuris sup̄ pctōres. Qñqz etiā fit sub
rōe vtil̄ vt qñ aliq̄s optat aliquē pctōrē pati
aliq̄ egtudiez ā aliqd̄ ipedimētū l̄ ut ip̄e meli
oz efficiat. l̄ vt saltē ab alioz noamēto cesset
Cōtumelia ē qñ aliq̄s id qd̄ ē cōñ hōrē alie?
deducit potissime p̄ v̄ba i noticiā ei? et alioz

In factis etiā habz locū. Et drnt et dueniūt
 in aliquibz ista. contumelia. conuiciū et in p
 perium quia omnia sunt in v̄bis principali
 ter et p oīa hmōi repñtatur áquis defectus
 alicui? in detrimentū honoris ip̄sius Hmōi
 āt defectus sūt tres. vnus culpe q̄ repñtatur
 p v̄ba contuēliosa Alius ē defectus gn̄alit̄ cul
 pe et pene q̄ repñtatur p diuiciū qz diuiciū
 asuevit dici nō solū aīe s̄ etiā corp̄is Vnde si
 quis alicui iniuriōse dicat eū esse cecū. conui
 ciū q̄ dē dicit s̄ nō contuēliā Si q̄s āt dicat alti
 q̄ sit fur. nō solū diuiciū s̄ etiā contuēliā in
 fert Alius est defectus honoris. vnde q̄ im
 putat alicui defectum minoracōnis siue indi
 gentie q̄ etiā derogat honorī cōsequēti q̄ ai
 excellentiā illd̄ fit p v̄bum ip̄roperij qd̄ pro
 prie est qn̄ quis iuriōse alteri ad meōriā re
 ducit auxiliū qd̄ contulit ei necētatē paciēti.
 qn̄q; tñ vnū p alio reputatur Contuēlia āt
 ul diuiciū ē mortale pctm̄ qn̄ intentio p̄ferē
 tis contumeliam ad hoc fertur vt aliquis p
 v̄ba que p̄fert. honorē alteri? auferat Ali
 quādo etiā si aliquis v̄bum diuicij uel contuē
 lie alteri dixit nō tñ aīo de honorandi. s̄ for
 te prop̄t cor̄rectionē uel prop̄t aliqd̄ hmōi
 Si tūc ita ē ḡue diuiciū q̄ p incautelā p̄latū
 auferēt honorē ei? s̄ quē p̄fert. tūc etiā poss̄
 e iij

li
 ē
 q̄
 eti
 bo
 mal
 p̄c
 ter
 p̄a
 male
 uo
 Ona
 rat.
 tūc
 ē ē
 dē de
 ubi
 qn̄do
 ur u
 e. Et
 nādo
 sub
 pati
 meli
 ffice
 he?
 op

homo peccatē mōlīt etiā si nō intēdēt de ho-
noracōez alteri? Sic etiā si aliq̄s aliū incaute
ex ludo paucēs ḡuiter ledat: culpa nō caret.
Si q̄s aut̄ contumeliā alteri ifert. nō itēdēs ei?
dehonoracōez vbi ḡuiter nō dehonestat̄ hō
tūc potest eē veniale. puta si sit leue iudiciū nō
multū hoiem dehonorās. ⁊ pferat̄ ex animi
leuitate l̄ ex leui ira absq; firmo pposito aliū
dehonestādi. vt qñ aliq̄s intēdit aliquē per
hmōi verbū leuiter cōtristare. sicut fit aliqñ
ex ira. l̄ ex leui subēpōne. Nūq; vero verbū
cōtumelie illatū p̄ter intencōnē dehonestādi
nullū est pctm̄. vt in v̄tute eutrapelie fit. ad
quē pertinet bene iudicari s̄m p̄bm id est ad
eutrapelū ptinet dicē aliq̄d leue iudiciū non
ad dehonoracōnē vel ad cōtristationem ei? in
quē dicitur. sed magis causa delectacōis ⁊ io-
ci. et hoc fieri potest sine om̄i peccato si debite
circūstantie s̄uentur. Vide de hoc infra capi-
tulo septimo. §. vndecimo. *Strix* ē quoddā
priuatū bellū qd̄ inter priuatas p̄sonas agi-
tur nō ex aliq̄ publica auctōitate. sed magis
ex iordinata volūtate. Vnde sicut cōtētio im-
portat cōtradictionē in verbis: sic *vix* in fac-
tis. *Strix* igitur ē cōtradictio aliquoz vsq; ad
fca pueniens dū sc̄z aliq̄s alterz ledē mitit̄ seu
molit̄ inordinate. alio sciēte et repugnāte.

37

Et quāq; rira cū pctō veniali. quādoq; cum
mortali sūm diuersū motū aī alicui? ⁊ diuer
sū modū se defendēdi. Nam si q̄s animo vin
dicte vel odij s̄ cū excessu debite moderaōnis
se defendit. semp̄ q̄dē pctm̄ ē. h̄ veniale qn̄ q̄s
leuis mot⁹ odij vel vindcē se immiscet. vel cū
nō mltū excedit moderatā defensionē. Mōr
le aut̄ pctm̄ est qn̄ obfirmato aīo in impug
nātem insurgit ad eū occidēdum. ul̄ graūter
ledēdū. Insens̄ igit̄ nōbile nocumētum pro
ximo iuste etiā ope manuali. nō est sine pec
cato mōrli. sed i eo qui se defēdit pōt esse sine
pctō Seditio est tumult⁹ aliquoz seculariū
p̄sertim ad pugnā corpālē tendētium et se p̄
parantiū ut qn̄ ptes vni⁹ multitudis inter se
dissentietis excitātur ad tumultū extra se vel a
liā ptem ciuitatis. Dicitur aut̄ sediciosus nō
solū ille qui discordiā seminat. sed etiā qui in
ordinate adinuicē dissentiūt. sediciosi dicūt
Estq; seditio sūm gen⁹ suū pctm̄ mōrle. Et ḡ
dus i seditōne sūt. Quia qui pcurāt seditōez
maxime peccāt mōrliter. Deinde qui tales se
quūtur p̄turbātes bonū cōe. etiā peccāt mōr
lit: h̄ m̄n⁹ q̄ p̄mi. Qui vō bonū cōe defēdūt
reis resistētes non sunt sediciosi. Bellū fit
male. p̄mo qn̄ fit sine auctoitate p̄ncipis. Se
cūdo si fit sine causa iusta. vbi. s. nō fuit culpa

fieri eim potest p patria l rebo dāpnificatis
Tercio si sit sine intētionē rēā q̄ est vt bonū
pmoueat et malū euitetur Quarto si sit a p̄
sona in sacris ordimibz cōstituta Quinto si fiat
die festo sine neccitate Sexto si fiet i loco sacro

De Gula Capitulum sextū.

Qua put ē viciū capitale ē inordinat?
siue imoderat? appetitus comedēdi ul
bibendi et vocat alio noie castrimer-
gia. i. ingluuies ventris Gula ex suo gñe nō
ē pctm̄ mortale nec delectio inde sequēs. pōt
tū fieri mortale pctm̄ Vno mō qñ delectationi
gule inhēt homo tāq̄ fini ppter quā deum
cōtēpnit pat? .s. cōtra p̄cepta dei agē vt delectā
cōes hmōi assequat Vñ etiā fm̄ Cācel. Gu-
la q̄ est inordinatus appetitus comedēdi. fit
mortalis triplicat P̄mo si cōmestio est cōtra
phibicōz. viz p̄ceptū l cōtra votū. siue hoc fit
raōe cibi seu tēporis seu loci Secūdo quādo
alia que fieri p̄cepta solent. ob gulā scienter
vere s̄ inēptatiue obmittit ul ppetrant phi-
bita Tertio demique qñ corpus ā ratio nota-
bili detrimēto p gulam scienter vere ul inter-
pretatiue pregrauantur. In moralibus
autem ille dicitur interpretacōne scire aliqd
Quando et si actu scire negligit scire tamen
debet et discrimini non semetipsum abicere

Vocam? insup sciētiā nō p demōstracōez h p
 rehemētē a pbabilem diecturam. Notā
 dū tamē q sol? appetit? cibi nūq̄ ē pctm. nec
 etiā delcātio cibi dñs ē pctm inq̄tū ordiatur
 cōtra defectū sibi cōtrariū. qz hec sunt puē na
 turalia i q̄bo nullū est meritū nec demeritum
 Si autē appetitui necessitatis adiūgit? appeti
 t? delcātionis a voluptatis i cibo h est veniale
 Veiale etiā ē pctm gula dt. Tho. qñ q̄s nīs
 cupiscit delcācōes ciboꝝ. nō tñ ita q ppter
 hoc aliq̄d faceret cōtra legem dei. Utz autē
 q̄titas et qualitas cibi sint in viciō an solus
 appetit? Respōd; allexād nec substātia nec
 q̄titas. nec qlitas absolute accepta detiant
 racōnē illiciti. h solū in relatione ad appetitū.
 vel appetit? inrelacōe ad hec. Vñ Tho. iq. nō
 est regnū dei esca et pot?. glo. nō vsus ciboꝝ
 h cupiā ē refrenāda. nō enim interest quid
 om̄ino alimētoꝝ vel q̄ntū q̄s accipiat: dūmō
 illud faciat pro cōgruēcia hominū cum qui
 bus vivit. a p p̄sone sue a p valitudis sue ne
 cessitate. h q̄ facultate et serēitate animi hīs
 valeat a cū oportz etiā hīs necesse est carē ut
 dicē possit. Scio habūdare et penuriā pati.
 Querit? qd est motiuū h? pcti a deceptiuū
 aie. Thes. idem Apparēs sufficientia cibi ul? po
 t?. In multis tamē hominibz est ita. q̄ illud

tis
 nū
 p
 nat
 cto
 iac?
 di ul
 nec
 uenō
 pot
 iōm
 cum
 delā
 Su
 si sic
 cōta
 re sit
 iādo
 mter
 phi
 tota
 mter
 ius
 qd
 em
 re

quod primo videbatur eis esse superfluum. postmodum
ex propria consuetudine vix videtur esse sufficiens. In
multis etiam ipse appetitus absorbet iudicium
rationis ut si primo moueat eos sufficiencia post-
modum autem ad ingurgitacionem inclinatur eorum ratio. Que-
ritur autem necessitas aibi superflua non fit peccatum et volup-
tas que est peccatum sic se secundum Augustinum immisceat. quod nes-
cit homo aliquando an necessitate querat an volup-
tate. vix ignorantia hoc excuset. Respondeo idem. Con-
cedimus quod non est scibile ibi sepe perceptibile quod sit
licitum et quod sit illicitum. sicut nec in alijs peccatis
vix in ira. Multotiens enim homo credit irasci
contra vitium et irascitur contra personam. nec de facili
potest percipi. Ignorantia igitur ista est peccati origi-
nalis. que ignorantia in adam non fuit. In nobis
autem non omnino excusat peccatum. cum tali peccato vbi sic est
illicitum non debet nisi pena temporalis. unde ipsa
vixio frequenter docet sanctos ut sciant dis-
cernere quod sit necessitas et quod sit voluptas licet
non de se ad hec attingant. Queritur autem in mul-
tis approximetur necessaria superfluis. adeo ut non
possit de facili discerni quod necessarium sit et quod
superfluum. queritur si iste qui ignorat quod necessa-
rium et quod superfluum accipiat plus quam necessarium
sit. peccet quod si esset certus quid esset necessa-
rium ultra non acciperet. Respondeo idem. Si gau-
det talis quia ignorat. nichilominus peccat

Sed si tristat. et sit ita qd non possit discernere nisi p gratiam datam. nec e sibi data: tunc dicit qd non peccat. Gule spes sunt quinqz hinc illud Preprope laute. nimis. ardet studioso. pma preprope. i. puenire tpus debitum comedendi. Secda laute id e nimis pcios vtedo. Tercia nimis scilicet in quantitate sumedo. Quarta ardet hoc e qn qis non seruat modum debitum comedendi. Quinta studioso id e abis nimis accurate factis vtedo. Tedit aut ad more peccatum ieiunii fractio. ieiunii scilicet qd est pceptum. pmo quando quis tps comedendi sine iusta causa notabiliter puenit. Dicit tñ cæcell. Caritas frequenter dedit comestione alias illi citam. qnqz ppt hospitem. qnqz ppt infirmum solacionem. qnqz ppt obsequium pstandum vt in seruitoribus monachorum. et etiam principum et in pgustantibus cibum eorum esus dedit. Secdo comedendo carnes sine necessitate i ieiunio ecclesie. Tercio bis comedendo. De tercia aut comestione pbabile e comedere ter i die Ieiunii sine causa non ee puaicatoris precepti i tercia comestione sicut i scda. qd qd oppositum tenet sit securi? Quarto comedendo i fraude electuaria i quantitate magna l familia l nimis multum bibendo. p prefata enim hinc aliquos ieiunium soluitur. De comestionibus tñ specierum. et similibus

u
n
m
se
ue
up
nel
lup
nce
dit
etis
wali
frach
ti on
i nob
i sic
ipfa
ne dif
i hae
mul
et no
a qd
essa
arui
ssa
cau
car

consuetudo teneatur et delictōis nimia libido
vitet. Quinto quā quis carnē contra luxuriā do
mae ex p̄cepto tenet. nec aliquo mō tali vel
simili pctō resistē pōt sine ieiunio l̄ abstinē
tia. tunc em̄ cadere videtur sub p̄cepto de di
lectōne sui. Sexto quā quis ieiuniū i sacmē
to p̄nie sibi iniūctū suae cōtēpmit. Septio
si sine necessitate vel dispēsacōe voto firmatū
ieiuniū frangit. Similē de ieiunio a prelato
vel regula sibi sub p̄cepto iniūcto. Nota tñ
q̄ p̄ceptū de ieiunio ecclē pōt aliqñ seruari
dum contra deum mōalis gula cōmittit. Sic in
multis dicēdum est. Peccat etiā mōalit̄ qui si
ne necessitate scienter ieiuniū nature frangit
et sic eucaristie sacmētum sumit. vt si biberet
quis aut cōmederet. Ad sciēdum aut̄ quā
do in diminuōe cibi et potus sit pctm̄. Non
dum q̄ intpantia ē vitiū sibi quo militat gu
la. Est aut̄ intpantia qua q̄s delcābilis po
tissime tactus et gustus aut aliorū sensibiliū
vtitur l̄ ea appetit inordinate q̄ sunt impedimē
ta salutis corporalis vel bone habitudinis cor
poralis etiā p̄ spūaliū exercitio debitis. Ad
uertēdum p̄terea q̄ q̄si oēs spēs insensibilita
tis noīb̄ p̄p̄rijs carēt. qz raro cōtingūt. Raro
em̄ nimis modicū quis bibit cōmedit et sic de
alijs. Insensibilitas itaqz ē viciū q̄ q̄s p̄ loco et

tpe p se a fm congruentia eoy qbus conuuit
 irrōnabiliē non vūt sensibilibus. vel ea non
 appetit sensibilia delcābilia q̄ sunt necessaria
 hūane salutē. corpali l' bone hītudini corpō
 rali quātū ad cōseruacōem indiuidui l' speciei
 Vñ indiminuōne l' pot? potest quis peccare
 declinando a medio v̄tutis fm Alex. primo
 minus sumēdo q̄ necesse fit p̄p̄t laudē homi
 nū. ⁊ sic ēduat̄ ad inanē gloriā. sicut fecerūt
 ypocrite extminātes facies suas vt appare
 rēt hoībo ieiunātes. Secdo p̄t aliq̄s declinaē
 a medio v̄tutis bō itecōe. ⁊ decipi suo iudicio
 p̄sē iudicādo in hoc q̄ macerat carnem suā
 vltra q̄ debēt. vt si nesciat q̄d fit necessariū.
 a q̄d fit diminitū. dicim? q̄ tūc peccet. Sed
 ponam? iquit. alex. aliq̄s dubitat. timet enī
 q̄ si nimis abstineat q̄ nō potēit vacaē ope
 rib? debitis. Timet itē accipe. eo q̄ nō pos
 set subicē a domae carnē suā. peccat ne talis
 accipiēdo min? q̄ oporteat. Itē q̄d istorum
 mag? expedit illi. Res. vn? est timor spūalis
 qui d; esse i omni ope bono de q̄ Job. 9. Vere
 bar omnia opa mea. scies q̄ nō p̄eres delin
 quētū. Sed ali? est timor dubietatis i eligēdo
 de quo est q̄stio. ⁊ dicim? q̄ talis d; insistere
 securiori p̄ti. Securior aut ps videt̄ esse i ab
 stinēdo. qz in h̄ vitat̄ suum p̄iulū scz vt non

do
 do
 vel
 mē
 di
 mē
 tio
 natū
 lato
 ca tri
 uari
 die in
 que si
 angit
 l' rē
 t quā
 Non
 it quā
 bo pos
 libitū
 omē
 is cor
 Ad
 bilim
 lato
 sic de
 co a

dñentur vitia. Querit' etiã an abstîmētia ni
mia peior si voracitate ⁊ ebrietate. Si n̄t cācel.
Deteior atq; piculiosior est abstîmētia immo:
deata q̄ voracitas aut ebrietas. si deã abstîmē
tia vsq; ad turbacōez cerebri ⁊ vsus rōis nō
bilit ⁊ sciēter vergat ⁊ adducat. Queritur
an gula et pctā carnalia sint maiora spūali
bus. Res. allex. q̄ simplē spūalia sint maiora
h̄ fm qd carnalia. pōt ei aia inclinari ad pctm
⁊ ex p̄po defai ei? in se lex fomite q̄ est i car
ne p̄mo mō incliatur ad spūalia. Secdo mō
ad carnalia. Si ergo maioritas attēdit rōne
forōris incliāōis ad quā d̄seq̄tur maior et
ḡuior puḡ cū b̄ sit incliatio fomitis sic q̄ ad
hoc pōt dici q̄ pctā carnalia sūt maiora. Dñ
greg. sup illd̄ math. iij. Cū ieiunass. xl. die
bus. Nisi p̄mū gula r̄frenet frustra otra alia
vicia laborat. Et Jhero. Duo sunt vicia ex
oibusq; maxime hoies decipiūt suis volup
tatib;. gula ⁊ libido. q̄ ponē est difficilius vti
vero eis ē dulci. Ebrietas est tm̄ inordiat?
siue immoderat? appetit? bibēdi id qd̄ inebri
are pōt. Seneca sic diffinit dicēs. Nihil aliud
diffinio ebrietate q̄ insaniā volūtaiam et sic
semper est pctm. Ebrietas aut̄ quādo capit
p̄ puacōne vsus racōis ex vni sup̄cōe p̄cedē
te. tūc nullū est pctm. qn̄ ebri? prius nesciūt

47
fortitudinē vini nec potū sciuit esse immoderatum nec estimauit aut estimare debuit potū esse inebriatē potentē. fit aut ebrietas mortale peccatū quā quis sic est dispositus quod a vino de facili ledit et tū sibi nō cauet quā se aduertit potū esse immoderatum et inebriantē et tū magis vult ebrietatē incurrere quā a potu abstinere. Dñ alexand dicit Cum quis accipit vltra mēsurā quā exigit naturē necessitas scienter et ex libidine peccat mortalitē nec oī inquit quod intendat inebriari hō quod intendat id ad quod sequitur inebriatō et sic velit delictari in creatura sup deū. Sed quod de eo qui alium inebriat. Res. quā quis alium inebriaret et intendet solū quod alter se in gurgitaet. p̄ h̄m se inuitat ad potū ut intendat statū mentis alterius euertere. et hō facit in ei? nocumentū. tunc peccat mortalitē quā intendat euertere statū mētis et si ei magis aufert quā si auferret ei tyale aliqd quod aufert ei vsū rationis. Venialitē aut peccaret p̄mo quā alium inebriat. si inuitat alium ad accipiendū supfluum vt sic excitetur beniuolentia ul' familiaritas. Simpliciter nō est peccatū quā quis nescit alium esse dispositū ad inebriandū et ei dat vinū ul' inuitat ad bibendū si alter inebriat. vt dicit s̄ns Tho. Si vero sic fit quod credit eū esse recundū et quod p̄ verecūdia nō accipit necessitatē
f. i

suam: tūc si alter iuitat ipm ad h ut ille acci-
piat necessitatē suā: non peccat iuitās etiā si
ille accipiat pl? q̄ necē fit. et tñ peccabit ille

S; reiale pctm̄ eē pōt ebrietas q̄n q̄s immo-
derate sumit vinū h nō estimat potū eē mebrū
are potētem. Item q̄n vltra necessitatē q̄s ac-
cipit. sm̄ mensurā tamē p̄ceptibile est reiale
pctm̄ Cācel. breuiter sic dicit Ebrietas mōz-
lis ē a ḡnāliter oīs delcātio cibi a pot? q̄n ali-
quis tāta libidīe comedit a bibit. q̄ postpōit
deum. sic q̄ etiā vbi dei p̄ceptū vno mō rel-
a'io debēt violari: nihilomin? a tali delcātio-
ne nō cessaēt. Secus si delectet etiā ex d̄sensu
libero citra deum nō hoc factur? si de? phibe-
ret. tunc enim nullū est vel tantū reiale deli-
ctum. Et h; hec r̄gula ī multis alijs materijs
vtilē locum suū. Inebriatē vero alium scien-
ter. vt vsu careat rōnis in ei? notabile detri-
mētum. peccatū mortale est. Hec ille. Preter-
rea notat alexāder q̄ omnes quinq; species
v̄sus p̄propē. laute nimis ardēter studio-
se sp̄alia pctā faciūt circa vsū pot? cuiuscūq;
q; m̄moderatū. pl? tñ cū inordiātū vsū vini
filie gula sūt. 4. vna est imūdicia q̄ est mor-
diata emissio q̄rūaunq; supfluitatū vt vtine
vomit? l'cē semis. De q̄. s. de luxuria. c. 9. §. 14.
Secda ē m̄siloquiū: vbi ē m̄silitudo locūōis.

42
cū supfluitate ul' p̄ter utilitatē a necitatē. Di-
cit alexand' et fm eūdem aliud est proprie-
mltiloquiū et v̄bositas siue linguositas. Nā
v̄bositas siue linguositas sonat in contemptū
puementē ex vsuetudine supflue et inordiā-
te locutionis. Multiloquū vero non determinat
tātū q̄tū linguositas h̄ stat i ḡne. Tercia fi-
lia est ebetudo mētis ul' sensus circa itelligibi-
lia scz a causant' p̄cedētes a hec p̄mo a sequē-
tes filie ex fumis ciboz l' potuū iordiate sup-
toz capd' turbantū a gubnaculū p̄ dsequēs-
raōis amouentibz seu impredientibz q̄ subla-
to ebetat' mēs. lingua dissoluit' a corpis armo-
nia. Est igitur ebetudo sensus. debilitas men-
tis circa d̄sideracōnē spūaliū bonoz. et oritur
ex gula. Cecitas at̄ mētis est oimoda p̄uacō
d̄gnicōmis spūaliū bonoz. Quando talis. si-
cut et ebetudo sensus est voluntaria. sicut pa-
tet in eo qui affectus circa carnalia de spūali-
bus subtilit' disautere fastidit ul' negligit tūc
est pctm̄. Et hec cecitas mentis est filia luxu-
rie. Stulticia vero est ebetudo quedam cordis
aīe et obtusio sensuū intellcūaliū in respectu
dei a altissimaz cāz. puta cū hoīes p̄t affectu
mimiū ad terrena. desipiūt eterna et est
pctm̄ oppositū sapiētie seu d̄templacōi. Nā
ta ē iēpta leticia q̄ orit'. qn̄ gubnaculū mētis
f.ij.

id ē ratio ebrietat̄ seu sopit̄. Quia ē scurrili-
tas seu iocularitas ex eadē radice. i ope tamē
qz tūc fiat nō potest cohiberi lingua. ita nec
mēbra alia cohibētur. quī ad ridiculosos vel
etiā ad honestos mot̄ ferātur. Sub prefa-
tis plura alia vicia cōtinēt̄ videlicet ludi. excēs-
sus seu ioci in v̄bis l factis. et dicit̄ pōt ioculai-
tas. qz ibi est viciū in multis casibz. Primo et
principalit̄ qn̄ in ludo assumūtur v̄ba l facta
turpia. Scđo si ibi assumūt̄ v̄ba l facta noci-
ua primo vt fit detrahēdo ifamādo et hmoi.
Tercō qn̄ totalit̄ in ludo gūtas aī t̄soluitur
in mēbris l in armonia aie. Quarto qn̄ non
cōgruit ā p̄sone ā loco ā t̄pi. et sic de alijs cir-
cūstantijs. Quinto qn̄ fit directe i doctrina sa-
cra. Secus si nō admisceretur ei h̄ iterponere-
tur distincte ab ea. Ludus et ioc̄ est licit̄ si
p̄fata desūt. Quāqz ē pctm̄ veniale. ludus sup-
fluus. vt cū aliq̄s nō tantū afficitur ad ludū.
q̄ p̄pter hoc cōmittat vel velit cōmittere ali-
quid cōtra dilectionem dei ā p̄rimi. Mortale
pctm̄ pōt fieri. Primo qn̄ aliq̄s cā ludi vtitur
turbibz v̄bis l factis. Scđo qn̄ vtit̄ q̄s cā ludi
v̄b̄ ā factis nōbilit̄ noaiuis primo. l ec̄ qn̄ ta-
libz vtit̄ q̄ v̄rgūt i p̄xi noaiuetū q̄ de se sūt
pctā mōrliā vt qn̄ fit ad ifamād. furādū deci-
piēd ā luxuiādū. Tercō p̄pt̄ defem̄ debitay

43

circūstātiay. puta cū aliqui vñtur ludo. tem
poribz ul' loas indebitis. aut etiā ppter cō
ueniētiā negocij seu psone Et hoc q̄dem qñz
potest esse pctm mortale ppter vehemētiā
affaūs ad ludū. cui? dīcātionē preponit aliis
quis dīcātionē dei. ita qz cōtra preceptū dei l
ecclē. talibz ludis vñ nō ē fugiat vt de torne
amētis videtur cōtingē Qñqz aut ē pctm ve
male. vt cū aliquis nō tantū affiat ad ludū.
qz ppter h̄ vellet cōtra deū cōmittere Agres
tes aut dīcūt p oppositū hñtes vitū qd alio
noīe dīcūt duricies et sūt q̄ a ludo licito defis
ciūt et ioco. tales neqz sibi dīcūt aliqd ridi
culū. et dīcentibz molesti sūt Coreisae s̄m al
btū. v. cōcurrentibz p̄t fieri sine pctō p̄mū qz
fiat tpe debito scz gaudij sicut in nupcijs. ul'
tpe victorie ul' liberatiōis hoīs ul' patrie. l' ad
uētū aīcā de terra longinq̄. Scdm. vt fiat cū
honestis. de q̄bz nō oriat̄ p̄sumpō mali nō
cū leccatoribz et cū leccatriciabz Terciū ē qz fi
at a psone secularibz qz clericis. monachis.
et monialibz. spūalibz dedicatis. talia illicita
sūt Qrtū ē qz honesto mō fiat. nō gestacula
tioibz mimis ihonestis ul' iordiatis Qñtū qz
cantus exatās ī talibz q̄ musica nō sit de illi
tis h̄ de moībz l' de deo. de melodia at nō ē cu
rand̄ Coree s̄m eūd fiūt male t̄plicat̄ p̄mo ē
f. iij.

est mala intēō. vt qū sūt ad oñdēdā l' puo
candam libidinē. sicut fere oēs mō exercēt
Alia cā ē qū nō sūt suo tpe ut tristicie scilic
vnde penitētibz ludi interdiciūt. Tercia ex p
sona vnde clericis vt supra interdiciūt. Pec
cant mōrliter choreisantes siue ī festis siue ī
p̄festis illicitas choreas ducētes s̄m vil. Si
hoc faciūt cā matādi se vel alios ad libidinē
Secdo si tūc choreas ducūt de vsuetudine licz
hoc nō faciāt corrupta itēōe. Si aut aliqua
vel aliqs raro a sine corrupta itēōe se immis
scent hmōi choreis. q̄ sit mōle nō audz dicē
nec q̄ sit v̄iale qz videt̄ approbaē tal' p̄sona
choreas tales a suo exēplo daē exēplū alijs
similia faciēdi. Sed adūte q̄ ille doctor vide
t' loq̄ de illicitis a nō de licitis choreis. Que
rit̄ An liceat histrioibz aliqd daē. s̄hes. allep̄
Aut dat̄ vt foueāt̄ in vicio. scilic; qd nō ex
erēt sine mortali pctō. et tunc est mōle pec
catū a magis. dans quā histrio peccat. Vnde
de Cris. tres ḡdus ponit. primū histriōnem
Secūdu videntē. Tercio dantē. sed? pl? pec
cat q̄ prim? s̄m eū. a terci? pl? q̄ sed's Aut
dat cā manis glorie. ita q̄ nō itēdat ipsū fo
uere in vicio sic ē v̄iale pctm. Aut dat solū
cā necitatis. vt cū vidz ip̄m sūme indigentē:
tūc daē est meritorium. Querit̄ vtrū licitū

44

hic inspicere hystriomica scz q̄ nō fiūt sine morta
li pctō Res. s̄m eūdem. quedam inspectio est
tñsitoria. que fit quādo inspicūt h̄mōi cau
sa curiositatis. non intendendo delcācōez que
moueat ad luxuriam et hoc nō est mortale
pctm̄ Alia est inspectio studiosa. que fit ut in
spiciēdo q̄ moueat ad luxuriā et h̄ est mōale
pctm̄ Reuelacō sigilli secreti ex ebrietate ali
qñ orit̄ Vbi em̄ ebrietate ibi nullū secretum
Vñ p̄. vltio Nullū secretū vbi regnat ebrī
etas Nūq̄ em̄ et in nullo casu licet reuelare
sigillū cōfessionis. alias pctm̄ est mortale S̄
reuelare sigillū secreti tunc licitū est qñ sunt
talia que p̄tinēt ad corrupcōnē m̄situdinis
spūalē ul̄ corpale ul̄ in ḡue dāpnū acui? p̄so
ne ul̄ si qd̄ aliud est h̄mōi qd̄ q̄s p̄palare te
net̄ t̄ testificando ul̄ denūciando qz cōtra hoc
debitū obligari nō p̄t quis p̄ secreti cōmissio
nē qz in hoc frāgeret fidē q̄ alteri debet si e
cipiens at̄ sigillū secreti in talibz que q̄s p̄
dere nō tenet̄ sic p̄ sigillū secreti ligat̄ q̄ nul
lo modo tenetur ea p̄dere etiā ex p̄cepto su
perioris qz seruare fidem est de iure natura
li Hec tho. Alexand̄ dicit Reuelare pctm̄
ocultū alteri? p̄t aliqñ bene fieri qñ scz non
fit causa nocendi sed causa correctiois ⁊ ei q̄
p̄desse p̄t. nō obesse ū eēt occultū p̄ sac̄m̄tale
f. iij.

confessionē. et h̄ nullo mō pōt reuelari. Similit̄
si sciretur p̄ secreti confessionē. sic enī reuelare
nō debz nisi forcius vinculū supueniat vt ex
cōdicōis vel p̄cepti districti. Est igit̄ triplex
figillū. Vnū confessionis. Aliud secreti forma
liter recepti ab alio. Tercū qñ aliq̄s ab ami
co p̄cipit vel audit q̄ verisimiliter credit aliū
velle habē sub secreti figillo. postremū ligat.
h̄ min⁹ q̄ h̄m. p̄mū maxie. Et vt pe. pa. i. q. d.
q̄dlibz illoz figilloz frāgēs peccāt mōliē n̄ v
bi apire pōt licite De isto vltio figillo confes
sionis nō in. conclusiōes pe. pa. i. q. di. zi. quō viz.
tria ḡna p̄sonarū tenēt̄ ad figillū confes
sionis Est ergo conclusio. p̄ma. Sacerdos q̄ audit cō
fessionē alicui⁹ tenet̄ celare p̄ omibz. rōe ma
terie. qz sibi committit̄ sub secreto. et rācōe for
me qz in sacmēto p̄nie. Vnde ē reuelator con
fessionis non solū qui ī sp̄ali nominat crimē
et criminōsū: h̄ etiā qui ī ḡnali vel p̄sonā q̄ ex
hoc pōt agnosci. v̄l crimē p̄sone ī ḡnali. Sic
quidam sacerdos extra parochianū querētem
q̄ negaret ei eucāistiā. dixit publicē sacerdos
q̄ hoc faciebat qz ille hēbat pctm̄ a q̄ eū nō
poteāt absolue nec ille volebat ire ad episcō
pū. Secda conclusio q̄ ad celādum confes
sionem tenet̄ iste ad quē confessio p̄ueit siue licite siue
illicite mediate l̄ immediate. Exēplū de lic

45
te a immediate vt attingit de nō. ſaēdote q̄ au-
dit cōfēſſioē in articulo necitatis de peccatis
mōilibz l̄ vialibz. ſimilit̄ mēpres quē pro ſe
adhibz. Sic qui caſu audit. ymo quicūqz au-
dit l̄ ad quēcūqz cōfēſſio pueit tenet ad celā
dū Tercia cōcluſio ille tenet celāē q̄ aliqd
aliter audiuit q̄ in cōfēſſione. ſi recepit q̄h in
cōfēſſione ſicut q̄n aliq̄s dicit alteri. Ego dic-
o tibi h̄ q̄h in cōfēſſione. ſi recipiēs tenet celā
re nō tanq̄ ex cōfēſſione ſeu ſacramēto quia
nullū ibi fuit. h̄ ex promiſſo Et q̄uis tam re-
cipiēs q̄ dmittēs tale ſigillū videat irreuerē-
tiā facere ſacmēto i eo q̄ nichil ē eq̄litter celā
dū ei qd̄ in cōfēſſione ſatur: tamē ſi q̄s recipit
tenet celāē. Sed q̄reres Que ſunt iſta ad q̄
ſe extēdit ſigillū cōfēſſionis. R̄ndz idē p̄ tres
cōcluſiones. Prima illa ad que primo et pri-
cipaliter ſe extēdit ſigillū cōfēſſionis ſūt pctā
cōfēſſa a circūſtātie inq̄tum hmōi. Vnde etiā
tercia p̄ſona cū qua q̄s pctāuit cadit ſub illo
ſigillo. ſi in cōfēſſione expreſſa eſt ymmo cū
aliq̄s dicit cōfēſſor Ego audiui tale pctm̄. qd̄
tamē nō audiuit niſi in cōfēſſione cadit ſub ſi-
gillo de neceſſitate. nō tñ absolute. h̄ ſub cōdi-
cōe. ſcilicet ſi ex placōe taliū verborū poſſet p̄
ſe l̄ p̄ accn̄s directe l̄ i dicōe aliqua verecūdia
vel cōfuſio vel ſuſpicō generari mala vel aliud

no uenitū pueniē cōfitei Secda 2° sibi sigillo
cōfessionis cadūt etiā nō pccā aliquādo illa. s
p que possēt directe ul indirecte pctm̄ pro di
Vnde si homo nō p̄t cōfiteri pctm̄ propriū
nisi reuelēt cōfessioē. nō debz cōfitei illud pec
catū durante tali casu sed sufficiāt cōteri. et ha
bita oportuitate. postmodū cōfiteri. non re
uelatur cōfessio. qz maius est vinculū de non
reuelādo q̄ de cōfitendo Tertia cōclusio non
pctā q̄ p̄nt dici sine reuelacōe pctōz nec di
recte nec indirecte cadūt sub sigillo cōfessionis
Vnde ea q̄ cōfitens int̄serit in cōfessione q̄ nō
sūt pctā nec circūstantie nec potentia deduz
cere ī manifestacōne cōfitei. ut q̄ in tali ter
ra sūt bona blada ul hmōi. si in dicendo illa
nō det intelligere cōfessori q̄ uelit ea celari. ta
lia nō cadūt sub sigillo nisi de cōgruitate. ym
mo dicens aliquē audisse de pctis. cōfessum
nominādo. non peccat qz oīs homo mēdax
id est pctōz est Sz si diceret si cōfessum. A. de
magnis et multis pctis. esset reuelator cōfess
ionis sfinaliter regulā ponit idem doctor q̄
quando per locutionem de peccatis cōfessis.
potest deueniri per se uel p accidens directe
per quemcumqz modum in aliquam cōgnit
ionē ul suspicōne ul opimionē l' dubitacōz de
cōfesso ul inq̄tū sibi p hoc potest prouenire

de trimētū in aīa. vel corpe l' possessione. l' fa-
 ma l' amicis vl' inq̄tū p hoc potest in populo
 scādalu gñari. vel cōfessio magis odiosa. vel
 min⁹ dilcā. ul' magis onerosa. l' min⁹ p̄ciosa
 reputari: tunc raro vel nūq̄ potest attingē q̄
 ex reuelacōne pctōy in cōfessione auditorū et
 p viam aliā non scītoy possit attingē aliquid
 de p̄dictis in cōueniētib⁹ q̄uis forte q̄nqz nul-
 lū attingat. Unde multū habz timē q̄ non di-
 cat vel quō dicat.

De inuidia Ca. 1.

Inuidia est dolor seu tristitia de bono alieno
 inq̄tum. s. estimat⁹ vt diminutiūū p̄prie glo-
 rie vel excellētie. ⁊ in quātum alē excedit ip̄m
 in bonis. Alexander dicit q̄ tria sūt ī inuidia
 Unū est p̄ncipale. s. displicētia visionis siue
 que s̄m visionem: dicēte seneca. Quicquid
 mēte fugim⁹ ingestū oculis vix videm⁹ quia
 sicut aliquid placet amāti: ita aliq̄d displicet
 inuidētī. Et h̄ displicētia dicitur non accepta-
 tio: hec displicētia ē vel p visū intēiorē ul' ex-
 teriorē. Scdm est cōsequēs ad p̄mū vt dolor
 vel odiū. Et p illū dolorē vel odiū manifesta-
 tur primū p̄ncipale inuidie. scilicet illa displicē-
 tia visiois. siue illa nō acceptacō. Tercū
 vero est in q̄ inuidia radicat⁹. s. ira: quia ex ira
 inueteāta nascitur odiū et inuidia. Quartū
 quod ī inuidia repitur preter id qd est pctm

est pena Unde in diffiniciónē dicitur dolor seu
tristitia. ymo facit inpressionē in corpore ipsa inui
dia. et inuidus seipsum prius quam inimicum punit
Et quantum ad hoc quantum dicitur. inuidia maximam
partem quia nullum aliud se ita punit Unde glossa gal.
v. Manifesta sunt opera carnis. emulaciones et
inuidie Glossa dicit Ambrosius. Huic vultus tumax
torus aspectus. pallor in facie. in labijs tremor
est. et stridor in dentibus. Verba rabida et effrena
ta. curia et manus ad violentiam prompta et si
gladio interius vacua. odio tamen furiate mentis est
armata Respicit autem propria excellentiam. inuidus
aliter quam superbus licet in utroque viti excellenti sit
motiuum quia excellentia que est superbie non potest quod
diminuat vel auferat bonum in alio sed excellentia
inuidie hoc potest In superbia enim est amor excellentie
.i. excellentie et hec est magnitudinis in potentia
a vel magnitudinis in aliquo alio bono Sed non
potest quod minuat vel auferat aliud in alio bono
Unde superbus vult excellere super alios. sed non
ratione superbie quod aliquis amittat aliud nec
auferatur vel minuatur bonum suum sed appetit
excellere super ipsum Sed excellentia
in inuidia dicitur comparatiue. quia inuidia
vult super alios excellere et eorum excellentiam vel
bonum minui vel auferri Sed hoc est quia appetit
excellentiam singulariter Unde singularitas est

47
adiuncta sue excellētie. et rōe illi? appetit bonū
nū i alio minui l' aufertū. et ideo etiā inuidia dicitur
de excellētia litigare. Ex q̄ etiā patet q̄
inuid? ut sic semp minor est l' minorē se existi
mat. Inuidia etiā inq̄tū hmōi semp ē respec
tu superioris i p̄nti vel i futuro. Superioris dico
vel simpliciē l' fm estimacōez inuidētis. Unde
inuidz patibz non quia pares: s̄ ne fiant illi
superiores. Inuidet inferioribus nō qz infērio
res sed ne fiāt ei pares. Orūt etiā emulacō et
inuidia solū. qz primū est in exteriori effectu
fm vero i corde. Hec de Alex. vide de h. 5. 9.
differūt p̄terea fm tho. inuidia et odiū. qz in
uidia ē q̄ diffinita ē. Sed odiū ē appetit? vel
desideriū mali p̄xim absolute id ē inq̄ntum
malū. Sed inuid? appetit malū alteri? p̄p̄t
appetitū glorie. Irat? aut appetit malū alteri
us sub racōne iuste vindicē. Odiū vero dei ex
deliberacōe p̄cedēs est simpliciē maximū oim̄
p̄ctōrū. et p̄ctm̄ in sp̄m̄ sanctū. ac oim̄s eiusē
dem. vi. species vsciens de hoc habes supra
.c. i. 5. 16. Igitur odiū p̄xim dupliciē d̄mitti
tur. vno mō quo ad naturā et ē quādo aliq̄s
p̄ximū ledere intēdit. in maifesto vl' i oculto.
Alio mō q̄ ad grām. et est q̄n aliq̄s p̄xi
mū ledere intēdit aut i maifesto a in oculto
quo ad graciā. Inuidia directe contrariatur

p̄cepto de dilcōne p̄ximi De qua dilcōe dat
Cancellari⁹ quīq; regulas p̄ma. diligē p̄x-
imū sicut seipsū. est velle p̄ximo ea oīa q̄ s̄m
rectā racōnē homo velle sibi. p̄ximū suū vel
le Hec at̄ sunt indispensabiliē bona caritat̄
et glorie Sc̄da qz bonis fortune ⁊ natuē ⁊
gratie gratis date possunt homines abuti ī
p̄ncipem sui ⁊ alioꝝ. nō quilibet tenetur velle
illa cuiūq; p̄ximo suo sed aliqñ non velle
quia et s̄m rectam racōnē ita deberet homo
velle de seipso Sic iudex cū amore p̄ximi ne-
cat ipsum aut bonis spoliat Sic ingeniū et
scientia et diuicie possunt desiderari isti ut illi
p̄ximo non adesse dum nocitura creduntur
Tercio ab inimico pato totalit̄ satisfacere de
iniuria ego teneor satisfcōnem suscipere uel
indulgere tamen verbū meum aut societate
solitam aut alia dilcōnis signa possum iterū
dicere ad mei et sui cautelam et non ad ran-
corem Quarta inimicum nō patū corrigi di-
ligo quantum sufficit ad salutē si ei nolo ma-
lum dampnacōnis neq; dampni tēporalis
p̄ iniusta media Quinta. inimico meo īcor-
rigibili optare phas habeo ut taliter sibi fit
in aīa ut in rebus qualiter sufficit ad hoc q̄
neque michi neque reipublice. alias iniuste
dampnum possit inferre. Est ⁊ inuidia ex

suo genere peccatum mortale. quia directe contrariatur bono proximo vel divino scilicet caritati quam deus gaudet veritati. nec emulatur. Aliquam invidia nullum est peccatum. videlicet quando dolor de alieno bono est motus primo modo primus. ex natura siue negligencia voluntatis veniens. sicut quidam naturaliter invidi sunt. et illa non est in peccato nostra quia provenit ex malicia aliquam complexionis melancholice. Veniale peccatum est invidia id est tristitia de alieno bono. quando est motus. Secundo modo peccatum id est quando appetitus sine completa deliberatione tali passione afficitur. Cum autem dicitur quod invidia est tristitia de alienis bonis: notat sanctus Thomas quod tristitia potest. quod in odio de bonis contingere. Uno modo quando aliquis dolet de bono alicuius in quantum ex eo timetur nocuumtum vel sibi ipsi. et etiam alijs bonis. Et talis tristitia non est invidia. et potest esse sine peccato. Alio modo potest quis tristari de bono alterius non ex eo quod ipse habet bonum. sed ex eo quod nobis deest bonum illud quod habet ipse. et hoc proprie est zelus secundum peccatum. Et si iste zelus fit circa bona honesta. laudabile est secundum illud. id est corinthios. id est. Emulamini spiritualia. Si autem fit de bonis temporalibus: potest esse cum peccato et sine peccato. Tercio modo aliquis tristatur de bono alterius in quantum ille cui accidit bonum est eo indignus que quidem tristitia non potest. id est non debet sine peccato oriri

pat
pr
fm
vel
can
m
m
i
telle
velle
pomo
mi ue
mi a
tuli
num
are de
re ul
dca
n ier
d can
agi di
lo ma
oralis
o iac
ibi fit
oc q
iuste
ia ex

ex bonis honestis ex quibus aliquis iustus effi-
citur sicut dicit philosophus Sed de diuicijs et de ta-
libus quod peruenit dignis et indignis et quia
talia bona enemiunt etiam indignis ex iusta dei
ordinacione seu disposicione et ad eorum correctio-
nem vel ad eorum dampnacionem Ideo talis tristitia phre-
netur in psalmo Noli malignari in malignantibus.
Quarto modo aliquis tristatur de bono alterius inquit
aliter excedit ipsum in bonis. Et hoc est etiam secundum philosophum
per se malum quod dolet de quo gaudere debet. scilicet de bo-
no proximi et est ex genere suo morale. non quoniam est imperfec-
tus motus. appetitus sensitivus et quoniam est passio so-
lum sicut etiam in pueris iuuenit De tristitia vero acci-
ditur. vide infra. c. viij. §. ij. filie iuide sunt. v. vna
est odium de quo dictum est Alia exultatio in aduersum
proximi Tercio est afflictio in prosperis proximi
de quibus duabus. est regula illa Cancellerij quod
invidia que est dolor de alieno bono vel gaudium
de alieno malo. ex genere suo moralis est. quod contra
caritatem. prout si dolor sit de bonis spiritualibus.
sed ex defectu deliberacionis. ut in primis motibus.
vel ex malicia complexionis melancholice potest
non esse veniale peccatum Quarta filia est detrac-
tio Est autem detractio demigratio aliene fame
per verba occulta Et fit sex modis Primo quoniam quis
crimine filium imponit alteri Secundo quoniam peccatum alteri
per verba adaugz sciens 3o quoniam occultum aliquid reuelat

49
Quarto quoniam id quod est bonum dicit mala intentione factum esse Quinto quoniam negat bonum alterius Sexto quoniam malitiose bonum alterius tacet. Et intellige in omnibus predictis quoniam talia fiunt in fame demigratione Detractor fit dupliciter peccatum mortale Primo quoniam quis de alio obloquitur seu detrahit alteri. ista intentione et eius famam demigret Secundo modo quoniam quis dicit aliquod verbum per que diminuitur fama alicuius non habet intentionem sed aliquid aliud. et tamen verbum quod loquitur est adeo graue quod notabiliter famam alterius ledat et hoc precipue est verum in hijs que pertinet ad honestatem vite Veniale peccatum est quoniam aliquis dicit aliquod verbum per que diminuitur fama alterius in modico leui non habet intentionem sed aliquid aliud. vt si proferat ex animi leuitate vel propter aliquod non necessarium Nullum vero peccatum est quoniam per verba alicuius diminuitur fama alterius vt cum loquens hoc non intendit sed proferit propter aliquod bonum debitis circumstantijs obsequatis De talibus et similibus dat Cancellarius hanc regulam. De tracto que est diminutio fame alterius occulta. et diffamatio que est publica vel contumelia. ex probratio que fiunt in facie eius que ledit. sunt ex genere suo mortales si dampnum vel dedecus fit notabile. et si non trahantur extra propriam rationem vt si fiat ad cautelam aliorum ne seducantur. aut pro bono rei

publice vel civitatis alicui? .a. p. correctioe fra
terna. Sed apud imperfectos ista bene age. s.
alios recte. increpare sicut et se digne laudare
difficilimum e. De pfatis vide supra. c. 4. §. 2. 3.
S3 qd de audiente detractore. Res. q. sm t. h.
audies detrahente et q detractore ad hoc indu
cit peccat tantu sicut detractor. Qui vero detra
ctore libeter audit. et detractio ei placet pp
odiu eius cui detrahit. similit peccat sicut de
tractor. ymmo qnq; magis. Nn at detractio
alicui no placet h ex timore vel negligetia v
etiā verecundia quadā obmittit repellē detra
hentē. peccat qdē h multo min⁹ q detrahens
Et pōt fieri i eo etiā cui detractio non placet.
mōle pctm triplicat. Vno mō qn alicui ex of
fitio iābit detrahentē corrige. Secdo ppē a
liqd pialū dñs detractōem. Tercio ppē ti
more hūanū dimittit q ē aliqn mōle pctm.
vt hēs supra. c. 4. §. 14. et 16. Veniale pctm
est audire detrahentē qn alicui non placet de
tractio. h tñ corrigerē dimittit ppter timorē
verecūdiā. seu negligentā. p tūc talia nō sūt
mōlia. Sed quō dz corrigerē qd detrahentē.
Res. si vey dicit detractor: dicat ei ed arguēdo
de h. q peccat fratri detrahēdo f saltē onēdo
p tristitiā faciei q ei detractio displicet. Si at
detractor dic falsū. corrigeat eū de flitate vbo

Preterea qđ p̄fatis difficilius ē. tenet̄ quis
ad restituōnē fame sicut ad t̄pliū rex resti-
tuōnē. p̄mo qñ q̄s abstulit famā falsū dicē-
do et iuste. ordinē sc̄z debitū nō suando. secū-
do qñ abstulit famā rex dicendo h̄ iuste pu-
ta qñ āquis p̄dit crimen alteri? ōtra ordinē
debitū de h̄ vide tractatū quē colligi de maūz
ali ōfessorū in fine Quāta filia est susurratio
Est at̄ susurracō q̄ q̄s p̄ occultā oblocucōz iē
aīcos seminaē discōrdiā mitit̄. et separe aīciā
am p̄fert em̄ talis de p̄ximo q̄ p̄nt̄ ōmouere
aīm audientis Et q̄ quis talis nō intēdat sem-
per simplicit̄ malū dicere. intendit tamē di-
cere qđ aīm vnius possit p̄turbaē ōtra aliū
etiā si sit simplicit̄ bonū et tamē apparens
malum inq̄tum displicet ei cui dicat̄ Dicitur
etiā susurro bilinguis qđ idē est. qz susurro
mitit̄ ex vtraqz p̄te aīciā rumpe. et ideo du-
abus linguis vtitur ad duos. vni dicēs ma-
lū de alio. alteri vero dicens bonū Iudiciū
suspiciōsū. qz sepe extra ex iūidia orit̄ Iudic-
io notādū s̄m tho. q̄ iuditiū est diffiniō ul̄
dēmiācō eius qđ iustū est s̄fit at̄ iudiciū in-
gnē tripliat̄. vno mō qñ est contra rectitudi-
nē iusticie et tale dicitur iniustum uel puer-
sum seu temerarium. cum non sit debitis con-
diciōibus ab illo sc̄z qui habet potestatem

g.ij

fra
s. f.
d. a.
t. y.
t. ho.
m. du.
d. tra.
p. p.
at. br.
r. a. c. i.
t. a. v.
k. d. tra.
d. h. o. s.
p. l. a. n.
u. l. e. r.
p. p. i.
p. p. i.
t. p. a. n.
e. p. a. n.
a. c. t. d.
d. i. v. i. c. i.
n. o. i. u.
d. h. e. t.
g. u. e. d. o.
n. d. e. d. o.
d. i. a. r.
e. v. t. o.

iusticie. Secdo mō qñ iudicat hō in hīs iqbz
nō hz auctōitatē. ⁊ dicitur iudiciū vsurpatū.
sumit⁹ qz ex pte ipsi⁹ p quē fit iudiciū. Alio
mō dicit⁹ p̄sūptiosū qz presumit id qđ ad se
nō p̄tinz puta qñ aliq̄s iudicat de intēcōe cor
dis l̄ alijs incertis. Similit̄ qñ hō nō hz iuri
sdictōnē l̄ si hz. non extenditur ad illam cau
sam vel psonā. vñ pctm̄ est iudicāe de rebo di
uinis q̄ sūt supra nos q̄ debem⁹ simplic̄ corde
credē non scrutari temerarie. Sic nec seculais
iudex dz iudicāe de clerico vbi ei nō subicitur
Tercdo mō qñ de ē rectitudo rōis. puta quan
do aliq̄s iudicat de hīs q̄ sūt dubia vel ocul
ta pp̄t aliquas leues diecturas. ⁊ sic dicitur
Iudiciū suspiciōis vel temerariū. Pro cui⁹
intellectu notat Alexād q̄ Iudiciū ē sentē
tia firmata. Suspitio nō iudiciū h̄ est opinio
mali vt dicit thomas ex leuibz p̄cēdēs indi
cijs. vel qđ idē ē vt Alexād dicit acceptatio
vnius partis cū formidie alterius. ⁊ de ista
suspitione dicit Alexād q̄ prauū iudiciū est
ex errore p̄cēdēs temeraria sentētia. l̄ suspi
cio mali de occultis aliorū. Et dicit sanctus
thomas q̄ pōt fieri tripliciter fm̄ tres ḡdus
prim⁹ ē qñ homo ex leuibz indicijs de boni
tate alicui⁹ dubitare incipit. et hoc est leue ⁊
veniale peccatū. Secdus ē cū aliquis p̄cēto

maliciā alteri? estimat ex leuibus iudicijs a si
 h̄ sit de aliquo graui. est pctm̄ mortale inq̄tū
 non est sine d̄ceptu p̄rimi Sic etiā dubia in
 peius in̄pretando q̄ ad vitā p̄rimi. in q̄uis
 bus det̄minādo siue diffiniēdo ē simile pctm̄
 Cancell. addit zelotipia q̄ est vehemēs amor
 suspiciosus nō satis fidens de re amata Et il
 le suspiciōēs maliuole ut dū aliq̄s semp̄ pu
 tat irrideri a falli ut q̄dē melācolici a q̄dā ex
 religiosis. tales faciliē cadūt si nō reprimāt̄
 Sed si addat̄ d̄sensus liber. sūt vt plurimū
 mōrta delicta a mortaliū delictorū vehemēs
 causa Tercā? q̄n aliq̄s iudex ex suspiciōe p̄ce
 dit ad aliquē d̄dēpnandū. a h̄ etiā ē mortale
 pctm̄ Iudicāē at̄ alterū tamq̄ malū si fiat ex
 offitio iudicij a p̄ testes legitimos. nō est ex
 se malū sed v̄tuosū. etiā si p̄ d̄fessionē aut ali
 ter sciret̄ esse p̄ iudicē innocens nec aliud pa
 teret effugiū q̄n suo fungētur offitio S; que
 res. ex qua suspitione p̄t dici iudiciū rectum
 et ex qua nō s̄hes. Alexand̄ Est iudiciū qd̄
 dam eorū que occulta sūt in corde et est iudic
 iū aliud eorū que sunt in ope Quorūdam
 potest esse p̄batio. quorūdam non. Occul
 torum ergo cordis a occultorū simpliciē ope
 ris nō ē fatiēdū Iudiciū p̄ suspiciōz ut homo
 solis suspiciōibz imitatur Vbi v̄o ē op̄? qd̄ p̄
 g. iij

figna pbari pōt: distinguēdum ē. Est enim suspicio similit̄ presūpcō triplex. temeraria pbabil̄. et violēta. Temeraria qñ multa sūt figna boni ⁊ pauca mali. ⁊ tūc iudicāe ex suspicōne id ē adēpnaē est pctm̄ mortale si fiat cum deliberaōe. vt in. S. 18. dictū est. Si vero fuerit suspicō pbabilis. qñ multa sunt figna mali ⁊ pauca boni. tūc iudicāe ex hmōi pctm̄ est: s; non ita ḡue. sed veniale dum stat in suspicōne. Si vero veniat ad assercōnē firmam cum p̄tinacia: p̄sumit̄ esse mōrle. Itē est suspicio violēta cum omnia figna mali apparēt ⁊ nulla boni. ⁊ tūc nō est pctm̄. Et de isto ec̄ dicit̄ cancel. sic Iudicāe p̄pria est imacōe aliū ex aptis fignis exteriorib; que nō p̄nt bene fieri. nō est ex se pctm̄ mōrle. licz qñq; sit curiositas v̄ialis. qñq; mōrlis dū homo ab alijs meliorib; aut debitis mimis impedit̄: aut dū per hoc in supbiā erigitur. Querit̄ de quibus p̄sonis possit iudiciū suspiciōsū haberi ⁊ de quib; nō. s; es. idem p̄ sex regulas. Prima de eo de quo cōstat esse bonū. nō est iudicandū esse malū. ⁊ si iudicatur. est pctm̄ alias iniuria fieret p̄rimo. Sec̄da de eo econūso de q̄ cōstat ec̄ malū. si iudicat̄. l̄ dicit̄ ec̄ bonū. ec̄ ē pctm̄. qz ē mēdaciū. Tercia vbi vero nō cōstat de aliq̄ q; sit bonus. nec cōstat q; sit mal?

p̄sumendū est ibi de quolibz iuxta regulā iuris
 q̄ sit bonus donec c̄stet ul' appareat c̄trariū
 et tñ potest c̄tingere q̄ ille sit mal' Quar
 ta nō aut de quolibz p̄sumēdū ē q̄ sit malus
 donec c̄stet c̄trariū. Quīta q̄uis in vno q̄z
 sit aliqua p̄eminētia. dicēte ap̄lo q̄ arbitre
 mur alios supiores Hoc intelligendū ē ad
 ymitacōnē huilitatis nostre qz q̄tū bonū cō
 tulerit deus alij nescim? .nō tñ si c̄stet de ma
 licia actuali. p̄ tpe illo debem' ipsū iudicāe
 bonū Sexta. et qz in quolibz īstanti malus pe
 nitere p̄t. ideo si post actū p̄cāti mortalis ap
 pareāt in tali signa penitētie suspicandū est
 ipsū esse bonū. q̄uis etiā in bono aliter sit q̄
 in malo qz p̄ vno malo de quo c̄stat potest
 dici malus pro vno vero bono de q̄ c̄stat. nō
 potest prop̄t hoc iudicāi siue diffiniri bon'
 Bonū em̄ est vno mō. malū aut oīfariū fm̄
 dio. Aliē at̄ est iudicāndū de actibz q̄ de p̄so
 nis quas semp̄ possum' iudicāe bonas. p̄su
 mēdo q̄ duerse sint statim Querit' cū duz
 bia sint ī meliorē ptē īt̄pretanda. cur h' sit
 f̄f̄es. fm̄ tho. Quia sic nō fit iuria p̄rio. aliz
 as fieri posset Alexand' vero dicit idē q̄ fm̄
 senecā ex huānitate sapiens quidq̄d accidit
 bñ illd' īt̄pretando. leuat. i. maḡficat. q̄d q̄d
 dubiū ē ex huānitate īdiāt ī meli' Et si q̄it' q̄d

g. iij

fit ista hūanitas. Res. Est vis infita hūane
nature a pñcipio qz sicut p sinderesim fit re-
spectus ad ppriā salutē: sic p hūc habitū na-
ture. fit respectus ad ea q sūt pxiim. Querit
An de occultis cordis hō aliū iudicare possit
Res. Solius dei ē iudicare de occultis cordis
iudicō certitudis. Sed qz pū. 21. di. Quō m-
a q resplendz vultus pspiciētis. sic corda ho-
mnū maifesta sunt prudētibus. Et eccl. 19. Ex
visu agnoscat vir et ab ocurso faciei sensat
math. 23. 1. A fructibus eoz cognoscetis eos
Ideo alle. ad primā auctoritatē dicit sic Illa
maifestacō qua corda dicuntur esse maifesta
prudētibus nō est n̄ quedā noticiā s̄m dictus
ram. pp̄t quā nō d̄z homo p̄cedē ad iudiciū
boitatis aut malicie s̄m c̄titudinē. Sed ex h̄
p̄t oriri q̄daz p̄sūp̄cō. Diliter dicit ad sedaz di-
cendū eē qz dictuā catur ex iudicijs exteioribus
eoz q̄ latēt i corde Ad terciā v̄o d̄t qz fr̄is
dicuntur illa iudicia maifesta p q̄ p̄t eē agnicō
presūp̄cōis nō c̄titudis. Vel si p fr̄is intelli-
guntur pctā tūc sūt ea q sūt maifesta vt blas-
phemia furta ac. et p illa iudicare p̄mittit
Querit An hō scip̄m de occultis cordis iu-
dicare possit iudicō diffiniciōis. Res. s̄m eūd p
4. conclusiōes. p̄ma loquēdo de persona et de
futuro etiā de f̄gilitate sua. ā de p̄tinente ad

Firmitate satis de se certam. quis potest preferre
 suam. De virtute autem sua vix aut nunquam potest
 de se ferre suam veram. potest tamen homo qui non habet
 scientiam mali habere certitudinem confidentie de futu-
 ris et si non certitudinem iudicij. *Dei. i. Job. 3.* Si
 cor nostrum non reprehenderit nos fiduciam habemus
 ad deum quod quicquid peccerimus accipiemus. Sed a-
 loquendo de factis personarum de actioe et de presentibus: tunc
 homo potest de se certam dare sententiam quo ad genus
 operis boni vel mali indistentis. Tercia loquens
 do quo ad personam. tunc de malo potest homo iudicare
 sed de bono non. nisi fuerit ex speciali gratia data
 a domino. sicut quando dixit apostolus. Certus sum quod
 nec mors nec vita me separabunt a caritate christi. Potest
 tamen ut patet dictum est haberi certitudo confidentie
 Quarta dubia de propriis factis in partem deteriore
 sunt interpretanda quo ad susceptionem penitentiae. Hec
 autem interpretari non est affirmare sed iudicare sim-
 pliciter. sed se gerere circa dubium ac si deterius conti-
 gisset. Quarta nullus in hac vita iudicandus est tempore
 dignus inferno. quia spiritus sanctus operatur subito fi-
 naliter igitur in alieno homine ut plurimum facta
 non personae sunt a nobis iudicanda.

De acedia Ca. viij.

Acedia secundum thomam est tristitia de spirituali
 bono in quantum est diminutum. ad quod quis
 de necessitate tenetur ut quando ratio consentit in fugam

et horroꝝ ⁊ detestacōꝝ boni diuini. carne oīo
contra spiritū p̄ualente. et est ex suo ḡne pct̄m
mortale Unde etiā Damas. eam diffiniēs. di
cit Accidia ē tristitia agguās q̄ sc̄z ita depri
mit aīm hoīs ut nichil ei agē libeat boni spū
alis ad qđ de necessitate tenet. Not̄ Alex.
q̄ spūale duplicat̄ capit̄. vno mō ḡnaliter p̄
oībus p̄ceptis dei ⁊ phibicōnibꝫ Secdo mō
specialit̄ put respicit solū illa opa q̄ ordīnāt
in deū p̄ se. sicut sūt orac̄. psallē. legē. ⁊ hmōi
et h̄ mō spūale laboriosū det̄minat speciē pec
cati in accidia P̄mo em̄ modo non. Preter
rea notat q̄ accidia est tristitia. similit̄ inuidia.
h̄ differūt. qz inuidia est tristitia agguās
de alieno bono Accidia vero est tristitia ag
guans de bono p̄prio spūali. qđ videt̄ malū
qz laboriosū. Notat insup q̄ tristitia seculi.
prout dispoīt ad mortē culpe. nō ē maximū
pct̄m qz ī mltis accidit q̄ sūt ad hoc naturalit̄
dispoītū. sic ī melācolicis Vñ mltociēs at̄igit
ex infirmitate melācolie l̄ etiā alia Hec. alex.
Cancel. sic dicit Accidiā dicit̄ om̄ez tediū ī
c̄rni bōi. et h̄ ex ḡne suo. veniat̄ ē qz contrariat̄
nō caritati h̄ feruorī eiꝫ. fit at̄ mortalis dū
p̄ eā a ex ea mortale crimē incurrit̄. vt qñ re
dundat in pct̄m mortale sicut ē obmissio eor
rum q̄ sūt de necessitate salutis aut desperacō

de dno auxilio a sui ipsius interfectio. pmu
 magnu. sm mai. terciu maximu. Subdit so
 la negligētia mōilis ē p quā id qd sub p̄cep
 to cadit obmittit q̄uis culpabilior ī ex̄cisijs
 spiritualibz a ierarchicis vt ī missa q̄ ppha
 nis de h̄ habes lacus isra. s. 16. a. 20. Tediū
 tñ boi aliqn̄ solū ē mot⁹ naturalis. a sic nullū
 est pctm̄. Aliqn̄ ē appetit⁹ tristati de opere
 spūali laborioso. a sic ē vīale. ymmo etiā ap
 petit⁹ ille si sit deliberatiu⁹ ē veniale. qz cōsen
 sus in vīale nō ē nisi veniale pctm̄. Preterea
 tediū boni pueniēs ex difficultate opis a ex
 malicia dplexiois absqz culpa pl⁹ ī iobe q̄ ī
 petro auget meritū et laudē iobis. si et dū in
 ceteris ipse cū petro eq̄litter opetur. Difficul
 tas vero ī ope virtutis ex assuefactiōe vicioz
 pueniēs pl⁹ de p se diminiuit rōez laudis glo
 rie et meritū q̄ augeat. tñ male h̄ituat⁹ q̄ ex
 maiori cōnatu op⁹ sile ad hū habituatū pfi
 cē neq̄t magis īde reddit⁹ iadētalit̄ cōmēdan
 d⁹. Caritas q̄ dgaudz veritati huic vico op
 ponit⁹. Gaudiū siue leticia bona q̄ est sm da
 mascēnū q̄ nō p̄tudinē ifert. nec alteri⁹ no
 cumēti ē gn̄atiua. nec vlt̄ excedit mēsurā nec
 a studiofis opibz suis nos abstrahit. a in ser
 uitutē fdigit. Cōtra p̄ceptū aut caritatis est
 deū nō diligere sup oia. Diligere autē deum

oio
 ctm
 s. di
 xpi
 n̄ spu
 alle
 ter p
 do mō
 ad māt
 h̄mi
 de p̄
 Deu
 s. v̄m
 ḡm̄
 na ag
 f̄m̄
 s̄m̄
 am̄
 d̄m̄
 alit̄
 dū v̄
 m̄at
 is dū
 q̄i re
 no co
 cao

sup oia ex toto corde ex tota aia et ex tota v
tute q̄tū sufficit viatori ad salutē dicit Can
cel. est talit̄ affici ad deū actu ul' habitu q̄ dei
aiciam cuiuslibet alteri? rei dilcōni ante po
nat sic q̄ p nulla dilcōe sui uel alteri? carita
tem vellet deserere p transgressionē cuiuscūq̄
p̄cepti diuini Est etiā otra caritatē loquēdo
de dilcōe p̄mi et dei nō suae ordīnē eius q̄
est q̄ primo deus p̄ oibus diligatur Secdo
vt aiaz p̄p̄iā et eius salutē pre cūctis dilicat
Tertio Et deinde p̄mū h̄m animā p̄cipa
lit̄ Quarto corpus p̄p̄iū. nisi q̄s p̄ repub
lica id exponat Q̄nto corp? p̄mi Circa p̄
mi etiā dilcōe diligant̄ p̄p̄inquoēs et me
liores plus p̄p̄inquoētibz malis. ymo scdm
ambro. semp̄ boni domestici malis filijs sūt
p̄ferēdi Sub p̄cepto isup caritatis cadit di
ligē imiciū i corde. s. q̄tū ad naturā i vniūsalit̄
puta si āqs diligēs deū et p̄mū. ab illa gnā
litate dilcōis proximi nō excludendo Secdo
h̄rē aīm patū ad diligendū imiciū si necessi
tas occurreret Tertio oñdere signa caritatis
imico q̄ d̄iter ab alijs oibus oñdi solēt Q̄nto
subueire inimico in vltia neātate. Dilcō etiā
proximi. iij. ista habere debet Sic serena ut
diligat eū p̄pter deū Sit iusta et nō odescē
dat p̄mo in aliquo malo sed solū in bono

Sit vera ut nō pp̄t vtilitatē vel dilōem dili-
 gat sed qz vult p̄mo bonū sic sibi p̄si vult.
 Sit etiā ordiata seu recta vt pl̄ sibi velit ma-
 ius bonū. p̄mo scilicet deū et beatitudinē et vir-
 tutē aīe. deinde sciētiam et sapiētiam. Deinde
 bona corp̄is postremo bona extēiora. Non
 etiā puertat ordinē caritatis sup̄tactū. §. 40.
 In hac enim dilōne dei vel creature bene ul̄
 male ordiatis scitur quid est peccm̄ mōrle qd̄
 veniale et qd̄ nullū vt habes in p̄logo p̄ s̄m
 notabile. Scandalū etiā ex acādia nō nūq̄
 nasci solet. Est autē scandalū actiuū s̄m ihe-
 dictū vel factū min⁹ rectū p̄tētes occasionē
 ruine. Et fit quādo aliquis dicit l̄ facit aliqd̄
 qd̄ de se tale est. vt alterū aptū natū fit indu-
 cere ad ruinā. Est autē scandalū duplex. vnū
 passiuū. i. receptū. et illud est gn̄ale peccatū
 non sp̄ale. in eo enim est qui scandalizat. Et
 est mōrle peccm̄ qn̄ ex dicto vel facto alteri⁹
 q̄s ruit ī aliqd̄ mōrle peccm̄. Aliud est actiuū
 id ē datū qd̄ diffinitū est. et est in eo q̄ scanda-
 lizat Et fit duplici⁹. Vno mō p̄ acādēs. puta
 qn̄ fit preter intencōes agētis. quādo scilicet
 aliq̄s suo verbo l̄ facto inordiato non intencō
 dit alteri dare occasionē ruine sed vult salu-
 ti sue satisfacere. et sic itez nō est peccm̄ sp̄ale
 s̄ pōt esse peccatū. Alio mō p̄ se fit scandalū

San-
 xi
 p̄
 an-
 ali-
 p̄bo
 us q̄
 s̄bo
 ali-
 mōa
 rep̄
 ex
 o
 s̄m
 s̄m
 de
 mō
 la
 s̄bo
 mō
 Q̄
 n̄
 ma
 ut
 d̄
 and

quā scz aliquis suo inordinato dicto ul' fō in-
tendit aliū trahere ad pctm et sic est spūale
pctm qz itēdit spūale pximi nocumētū De
scādalo itaqz dat Canō. iiii. regulas Prima
Nullus agens bñ scdm om̄s circūstantias
dicit d3 dāe scādalu alteri. q̄ tūcūqz scādaliset
ali? qz in via oīa recta si q̄s ceciderit. non ex
scādalo vie h̄ ex pprio defā pueit Secda so-
lus ille scandalizat actiue qui adūtens ā ad-
uertē debēs alios pmioēs esse ad peccādū ex
mō suo agēdi q̄ sibi nō est i p̄cepto. nichilo-
min? ip̄e opari nō desistit Secus i casibz hic
exclusis v̄ malicia ppria est scādalu gratis
acceptū vbi p̄terea nō est adūtentia nec esse
debet de scādalo alteri? et v̄ q̄s ad illd opari
dū tenēt Tertia Ille dicitur ex malicia sua
pcāre et scādalu accipe nō ex actu alteri? q̄
informatus sufficientē de bonitate hmōi act?
nichilomin? cadit in ruinā. vt si ex voto res-
ligionis emissio pntes post sufficientē de res-
ligionis pfā informacōnē se scandalizai cō-
querāt Scandalum est h̄ nō iam pusilloz h̄
phariseoz. acceptū scz nō datū Q̄rta quilibz
ab oī actu cui nō est astrictus aliūde tenetur
desistere. q̄n timet ā timere d3 fm̄ vehemētē
diecturam scandalum pusillorum. quousqz
de isto conpescendo diligentiam compleuerit

nisi forte p̄ cōi utilitate vinctō spūs sc̄i doct̄
 at illud tūc agēdū. vt xp̄us fecit ī publicacō
 ne veritatis sac̄mētī. Proinde sanct̄ t̄ix. Scā
 dalū actiuū p̄ acc̄ns ē pct̄m mōrle. primo q̄n
 q̄s cōmittit actū pct̄i mortalis. sc̄do q̄n q̄s cō
 tēmit salutē proximi vt p̄ ea cōseruāda nō
 p̄termittat aliq̄s facere qd̄ sibi libuerit. Ve
 niale aut̄ pct̄m ē dupliciter. vno mō q̄n quis
 actū pct̄i venialis cōmittit. sc̄do mō q̄n quis
 cōmittit actū qui non est s̄m se peccatum sed
 habz aliquā speciē mali cū aliq̄ leui indiscre
 tōe. Scādalū vero p̄ se actiuū ē peccatū mor
 tale dupliciter. primo q̄n quis intendit aliū
 inducere ad peccand̄ mortaliter. sc̄do quā
 do intēdit aliū inducere ad peccandū veniali
 ter p̄ actū pct̄i mortalis Veniale pct̄m ē quā
 do intēdit aliū inducere ad peccandū venia
 liter p̄ actū pct̄i venialis. accidia etiā impru
 dentia causat. ideo de vicijs prudētie oppositis
 ē vidēdū. Pro quoz̄ intellectu s̄m tho. notā
 dū q̄ prudētia habz tres ptes ī ḡne videlicz
 p̄mo cōsiliū. s̄m qd̄ dicitur quis eubuliā ha
 bere. sc̄do iudiciū seu sentētiā de cōsiliatis.
 tercio p̄ceptū sc̄licz ad exequēdū p̄cōsiliata.
 ⁊ sniata ⁊ ad qd̄libz hoz̄ vt bñ fiat m̄s ta exi
 gūt̄ nā ad boitatē cōsiliij seu eubulie. 4. a. 6. ex
 igūt̄ vij meōria sc̄z p̄teitoz̄ gestoz̄ ⁊ similiū

Intelligētia q̄ ē p̄ndū otigētū et necārioz.
Solertia q̄ ē i cōsiderād futuris euētibus . ē em̄
facil̄ et p̄mpta diecturacō de inuēcōne mediū
hō seu rōnacō q̄ ofert vnū altei Doalitaſ p̄
quā q̄s acq̄esūt sentēcijs maiois Eustochia
vō ē q̄n q̄s ex seipso p̄mpte diecturat de me
dio s̄ de q̄buscūq̄ Que sex sūt media it̄ sup̄mū
aie q̄dē rō et ifimū hoīs q̄d ē op̄cō p̄ corpis
exerciciū media Sec̄da ps prudentie p̄ncipal̄
est sentēcia seu iudiciū et h̄z duas p̄tes seu
virtutes . vna ē syneſ q̄ ē b̄n iudicātia de coi
bus regul̄ Alia est Gnomyn q̄ est b̄n iudi
cātia de h̄is vbi oꝝ a coi lege recēdere . 3. ps
p̄ncipal̄ prudentie ē p̄ceptia seu executia . 3.
h̄is p̄tes P̄ma ē p̄uidētia q̄ ordiat aliq̄d
q̄d ē fini accomodatū Sec̄da est cāispectio p̄
quā id q̄d ordiat in finē q̄s cōpat cū h̄is q̄
cāistāt Attēdit em̄ cāistantias negocij . 3. ē
caucō q̄ vitat ipedimēta p̄ eā em̄ q̄s sic acci
pit bona vt vitet mala et cauet ab h̄is q̄ aci
tus v̄tutū ipedire p̄nt Cōtra prudētia igit̄ q̄
ē auriga v̄tutū pla p̄ctā fiūt . p̄ma iprudētia
seu temeritas . ei opponit̄ Cōmittit̄ at̄ q̄n q̄s
diūt̄ a r̄gul̄ dimis puta q̄n q̄s q̄i cōtēpnēs et
ipudiās d̄ina documta p̄cipit̄ter agit vult
em̄ talem actum imprudentie qui vult impru
denter agere cōtra p̄tes prudentie sc̄z cōsiliū

Iudiciū et p̄ceptū Notandū p̄terea q̄ vitia
 oīa q̄ opponūt quibuscūq̄ v̄tutibz cōtētis sub
 p̄tudentia·reducūt ad·iij·vitia scz p̄cipitacōz
 incōsiderationē·incōstantiā ⁊ negligentia Et
 sūt ista ḡnalia et sp̄alia vitia·sicut etiā p̄tudentia
 q̄ est rēa ratio agibiliū. ē v̄tus ḡnalis
 et sp̄alis Precipitatio fit duplicit̄·vno mō
 q̄n q̄s p̄ impetū volūtatis ul̄ passionis p̄trā
 fit actus seu p̄tes cōsiliij puta q̄n q̄s dimittit
 gradus p̄fatos·scz memoriā ⁊c Alio mō q̄n
 quis p̄fata p̄transit ex cōtemptu regule diri
 gentis Et hoc proprie vocatur temeritas·⁊
 proueit ex supbia q̄ refugit subesse Incōside
 ratio est q̄n aliq̄s deficit i recte iudicando·ex
 hoc q̄ cōtēpnit ul̄ negligit attendere ea de q̄
 bus rectū iudiciū procedit·puta regulas cō
 munes ul̄ casus vbi exorbitandū est ab eis
 dem Incōstantia est q̄n q̄s ratione deficit in
 precipitando ea que sūt p̄consiliata et iudiz
 cata tamq̄ bona·et fit aliq̄n ex ira ⁊ inuidia ⁊
 delcātionē et similibz·p̄sertim ex luxuria Ne
 gligentia est defaūs debite sollicitudinīs circa
 bona q̄ quis facere d̄z Et p̄ueit ex quadam
 remissioe volūtatis p̄ quā cōtingit q̄ rācō nō
 sollicitat̄ vt p̄cipiat ea q̄ d̄z ul̄ eo mō q̄ debet
 Et oppoīt sollicitudini bone seu diligētie Cō
 sistit in iteriori actu poā? vñ etiā dicit̄ a ne
 h·i·

quod est non et eligentia quasi non eligentia eorum que sunt
ad finem. Pigritia autem importat tarditatem ad
exequendum. Torpor vero remissionem quandam in ipsa
executione. Obmissio est partim ad exteriorum actum
debitum quemcumque que premititur. Negligentia itaque
est partim mortale. vno modo si illud quod premititur sit
de necessitate salutis. siue actus sit siue circumstantia
et tunc trahitur ad illud genus peccati magis manifestum
tunc quod sit electio interiorum sola. Alio modo si volun-
tas interiorum sit remissa circa ea que sunt dei ut tota-
liter a caritate dei deficiat. et hoc precipue contin-
git quando negligentia sequitur ex contemptu. Item si quis
diligenter deum solum amore naturali tunc caret negligentia
que est partim mortale. Alio quando si negligentia
constat in premissione actus alicuius et circumstantie
que non sit de necessitate salutis nec hoc fiat ex con-
temptu sed ex aliquo defectu feruoris caritatis que impedit
aliquem per aliquod veniale partim. tunc est solum veniale.
Que autem sit deus negligentie et contemptus vide. s. c.
z. s. a. et c. i. s. 4. Item infra penitentiam. c. s. 20. Pru-
dentia carnis seu mundi est cura seu studium. secundum quod
quis bono carnis habet et amat ut vltimum finem vite sue.
Et sic est mortale partim. Aliquando autem aliquis inordinat
afficitur ad aliquod delectabile carnis absque hoc quod
auiatur a deo per partim mortale. Et si adhibeat stu-
dium ad hanc delectationem quandam: non est nisi veniale.
Si vero aliquis actu curam carnis. referat

in fine honestū puta cū quis studet cōmestio
 ni ppter sustentacōnē corpis. tūc nō est pru
 dentia carnis. et sic prudentia carnis tendit
 ad finē nō vere s; apparentē bonū Astutia eti
 am sicut prudentia carnis h; cū prudētia reā
 similitudinē nō āt existentia Ignorātia etiā
 sepe facit pctm̄ de qua pomit Cancell. sex re
 gulas Prima Quilibz obligatur scire illud
 absq; cui? noticia nō p̄t euitare pctm̄ Secda
 culpabilis ignorantia iuris diuini nō cadit i
 facientē illud qd̄ in se est. qm̄ spūs sc̄is talē
 hominē de necēarijs ad salutē que vires suas
 excedūt immediate docere patus est Tertia
 ignorantia iuincibilis excusat in eis p̄h̄tim q̄
 sūt facti nō āt crassa ul̄ supina. que p̄ueit ex
 negligentia sciendi et faciendi qd̄ in se ē Di
 citur āt iuincibilis nō quim̄ vinci possit. ā q̄
 ex ea necesse sit tūc opari. s; qz opans suffici
 entē s̄m casus euētūū. diligentia nō apposuit
 sciendi aliqd̄ qd̄ nescit Quarta ignorātia iu
 ris huāni sufficiēt pmulgati. non liberat sub
 ditos a pena in foro exteriori. licet frequēt
 q̄ ad deū excusat a culpa q̄sdam ignorātes.
 vide de hoc sup̄. c. ij. §. vij. Q̄nta nō q̄libz te
 net sc̄ie de q̄libz pctō mōrli an sit tale licz expe
 diat illd̄ iqrē et sc̄ie iur̄ vni? cuius; vires et sta
 tū et pl? eccl̄asticos q̄ laicos et imē eccl̄asticos
 h. ij.

prelati ex officio tenent q̄ sunt p̄ati om̄i p̄s̄c̄ti
reddē rōez de ea q̄ i eis ē fide a spe. vi Nemo
vtēs rōe diu ab ignorātia p̄ncipioꝝ moralū
excusat. forte enī morula ad cōsiderādū appo
nē fas ē. Ex premissis p̄z. a ex s̄c̄o thoma q̄
q̄ntuplex ignorātia ē pct̄m. Primo eoz q̄ sūt
fide necessario tenēda. Sec̄do eoz q̄ sunt sub
p̄cepto dei. p̄sertim in decalogo faciēda. Ter
cio eoz q̄ sūt a xp̄iano desiderāda sicut eoz q̄
in orōe dn̄ica cōtinēt. Quarto eoz q̄ p̄ceptū
v̄m h̄nt ab eccl̄ia cōiter p̄mūlgata Quinto
eoz q̄ q̄libz p̄ suo statu necessario h̄z sc̄ire. v̄n
negligētia talia sc̄edi a addiscēdi affectio ta
lia nō sc̄edi. a fuga a p̄dicacōe l̄ doctore vbi
talia q̄s discere p̄t. sūt pct̄a sicut dictū est de
negligētia. S. i. 6. Ingratitudo etiā fit obmis
sione a cōmissione. put fit obmissiōe h̄z tres
ḡdus. Prim⁹ q̄n hō b̄n̄ficiū nō t̄ribuit p̄ lo
co a tpe s̄m suā facultatē. Sec̄d⁹ peior q̄n q̄s
p̄ b̄n̄ficio nō laudat b̄n̄fōre a gr̄as agit. sed
dissimilat. q̄si nō demonstrans se b̄n̄ficiū acce
pisse. Terci⁹ pessim⁹ q̄n nō recognoscit b̄n̄fi
ciū siue p̄ obliuioēz siue q̄cūqz alio mō Isti. 3.
grad⁹ sūt pct̄m v̄iale q̄n p̄ueniūt ex negligē
tia q̄dā a ex aliq̄ idispōcōe hoīs ad v̄tutē. p̄t
t̄n cōtingere q̄ etiā talis iḡtudo fit pct̄m mor
tale. vno mō p̄pter int̄iorē cōtēptū. alio mō

ppter adicōnē ei? q̄ subtrahit qd̄ ex necessita
 te debetur bñficiū ul̄ simplicit̄ siue in aliq̄ ne
 cessitatis casu Ingratitudo etiā fit omissiōe
 vt qn̄ quis nō solū p̄termittit implere grati
 tudinis debitū h̄ etiā strariū agit Et i h̄ etiā
 tres sūt gradus Primus qn̄ q̄s retribuit ma
 la p̄ bonis Secundus peior qn̄ bñficiū vitupat
 Tertius pessimus qn̄ bñficiū q̄i maleficiū re
 putat Et hij gradus etiā s̄m adicōnē ei? qd̄
 agit. qn̄q; sunt pctā mortalia quādoq; veni
 alia. Correctionis fraterne obmissio pos
 test fieri tripliciter. vno modo meritorie. sicut
 dicit Aug? Si propterea quisq; obiurgan
 dis et corrigendis male agentibus pat̄ quia
 oportuni? t̄pus inquirat̄ ul̄ eisdem ipsis me
 tuat̄ ne deteriorēs ex h̄ efficiant̄ ul̄ ad bonam
 vitā et piā erudiendos impediāt alios infir
 mos et p̄māt atq; auertāt a fide. nō videtur
 esse cupiditatis obmissio. h̄ consilium caritatis
 Alio mō p̄termittit̄. et est pctm̄ veniale qn̄ ti
 mor et cupiditas tardiorē faciūt hominem
 ad corrigendū delicta fratris non tñ ita q; si
 cōstaēt ei q; posset fratrem a pctō retrahē p̄p̄
 timorē ul̄ cupiditatē dimitteret quibus in aīo
 p̄ponit caritatē fraternā Et hoc modo viri
 sancti quādoq; negligūt corrigere delinquē
 tes Tertio mō p̄termittitur cū pctō mortali
 h. iij.

quādo scz formidat: vt Aug⁹. dicit Iudiciū
vulgi. ⁊ carnis exercitiā l' pemptio. dū tñ
hec ita dñent' in aīo q' fraterne caritati prepo
nātur. Et hoc videtur dtingē qñ aliq's presu
mit de aliquo deliqñte p'babilit' q' posset eū
a pctō retrahere. ⁊ tñ ppter timorē vel cupis
ditatez p'termitit. Voti fractio etiā pctm̄ ē
de quo est talis conclusio. q' om̄is volūtaria voti
fractio ē mortale pctm̄. qz reddere ē necessita
tis. ⁊ tocies quocies frāgit. nisi dispēsetur cō
mutetur aut irritet' p' eū ad quē spectat. Et
sunt g'dus ibi. quia qñ solemnisatū ē p' sa
crū ordinem vt castitas in sacris cōstituto. ul'
p' approbate r'ligionis p'fessionē. ē mai⁹ pec
catū. si frāgitur q' in voto castitatis priuato.
Et in r'ligione approbata votū paup'tatis ē
magnū. castitatis mai⁹. sed maximū obediē
tie. Sic etiā i priuatis votis votū castitatis pe
ne si toto oīa alia excedit vota. Quāobrē so
l' papa i eo dispēsat vide de h' ifra. c. 13. §. 10.
et. c. 12. §. 3. Itē. c. 16. §. 11. Sic eē vota t're scē
liminū ap'loz ⁊ scī iacobi r'p'uat' aliqñ vt vi⁹
pape q' ad dispēsaōz. Oracōnū etiā debitaz
obmissio tēdit ad pctm̄ mōale. P'mo qñ cadit
sb' voto aliuī⁹ orō. Secdo qñ obmittit horas
canoicas legitime nō ipedit' q' tēt' sb' p'cepto
Tercio q' orōz facē d'tēpit i p'nie sacro iūctā

60

quarto q̄ aliunde nō valēs tēptacōni tendēti.
ad mortale resistere deū p̄ gr̄tia nō inuocat.
Quinto q̄ in festis vbi p̄ceptū est deo seruire.
ā non missam audit ā deū nō diligit aut nō
orat nisi esset aliunde legitime impeditus.
filie accidie sūt fm̄ Greḡ sex. Prima ē mali
tia quādo quis ex iusticia de sp̄ualibz impug
nat ipsa sp̄ualia bona in q̄z detestacōne ali
q̄s inducitur. Malicia tñ aliē capit q̄n dicit
q̄ q̄s ex malicia peccat. idest q̄n pctm̄ p̄ueit
ex inclinatione habitus. put videlicet ex ma
licia peccare distinguit̄ cōtra peccatē ex infir
mitate ul̄ ignorantia qz tūc ex malicia p̄care
non est sp̄uale pctm̄ h̄ ḡnalis quedā cōditio
pcti est. Secūda est rancor. q̄n q̄s ex tristitia
de sp̄itualibz impugnat hominē q̄ ad bona
sp̄ualia inducit. Tercio ē pusillanimitas q̄n
sic fugit aliq̄s cōtristancia. q̄ fugit ardua
cōsilioz dei. De q̄ supra. capi. i. §. r. Quarta
desperatio est quando q̄s sic fugit cōtristātia
q̄ recedit a fine vltimo. De q̄ supra. §. ij. Itē
ca. i. §. xv. Quinta est torpor̄ circa precepta
quādo q̄s sic fugit cōtristancia q̄ fugit dei p̄
cepta. De q̄ supra. §. xvi. Sexta est vagatio
mentis circa illicita. vt q̄n q̄s p̄pter tristitiā
ī sp̄ualibz ab eisdem se trāffert ad exteriora
delcābilia. filie accidie fm̄ yf. sūt octo. p̄ma
h. iiii

amaritudo q̄ est q̄dam effect⁹ r̄coris. de quo
dictū ē. Secda ē odiositas q̄n q̄s circa p̄cepta
torpet sic q̄ oīo dimittit ea. Tercia ē somp-
nolētia q̄n q̄s torpet circa p̄cepta negligent
ea implens. Quarta est importunitas mētis
q̄n mēs sic euagatur circa illicita q̄ ipsa acc-
mētis importune vult ad diuersa se defūdere
Quita est inquietudo corpis q̄n ex eadez ras-
dice mēbra iordinate mouētur. Sexta in sen-
sibilitas q̄n ex p̄fata radice fit p̄ corp⁹ mo cō-
localis. vel mutatio propositi mētis. Septiā
curiositas q̄n mēs sic euagat⁹ ad illicita q̄ q̄
ad cōgnitiōē ad diuersa se vult diffūdere ex
tristitia. De quo supra capitulo secūdo. §. 19.
Octaua ē verbositas q̄n idē ad verba se diffū-
dit de q̄ supra. c. 6. §. 16. ac. De. i. p̄cep. c. 9.

Iteca decalogū ec̄ dice mltipliē peccāre
attingit. vbi p̄mū p̄ceptū ē. Nō deos a-
lienos colē. etiā absqz iſtituōe ymagi-
nū. f̄ falsos deos nō colē sub iſtituōe ymagi-
nū. Nullā sup̄sticiōz ex̄cere qz ibi est cū demo-
ne tacitū f̄ maifestū pactū. Sup̄sticio. aut ē
q̄dā r̄ligio sup̄ modū seruata. viciū viz q̄ ali-
q̄s exhibet cultū diuinū f̄ cui nō debet vel mō-
quo nō dz. Et hz species generales. Prima ē
quando diuin⁹ cultus exhibetur ei cui exhi-
bend⁹ est scilicet deo vero. sed modo indebito

sicut si aliq̄s tpe gracie vellet colē deū s̄m ve-
 teris legis ritū. seruādo scilicet legalia. Sic eti-
 am hodie q̄ in eccl̄a cultū exhiberet deo ōtra
 modū diuina auctoritate ab eccl̄a ōstitutū ⁊
 in eccl̄a ōsuetū. Sec̄da sp̄s ē si diuus cult⁹ ex-
 hiberet ei cui nō debētur exhiberi sc̄z cuiūqz
 creature. Et hoc gen⁹ in multas sp̄s genera-
 les diuidit⁹ s̄m diuersos fines viz. i ydolatri-
 am diuacōnē. ⁊ obseruacōnes humanorū ac-
 tuū. Prima igitur sp̄s est ydolatria q̄ diui-
 nā reuerēciam indebite exhibet creaturē vt si
 quis offert demoni. eū adoat ⁊ similia. Sec̄da
 est diuinaō que demoēs ōsulit p̄ aliq̄ pacta
 cū eis imita tacita l̄ exp̄ssa. De exp̄ssis sūt. viij.
 sp̄s: de tacitis. vi. sp̄s. Tercia ē obseruacō
 nū sup̄stitio vt sūt ligaturē ⁊c. Diuinaō ita
 qz est quedā p̄nūciacō futurorū. mō indebito
 sc̄a seu vsurpata. qd̄ addit⁹ quia si q̄s prenū-
 ciaret ea q̄ ex necitate pueniūt velut i plusib⁹
 q̄ hūana racōne prenoscī p̄nt. vel si q̄ futura
 cōtingētia dei aliqua reuelacōe agnoscat: nō
 est diuinaō. vñ diuinaē est sibi indebito mō
 vsurpae p̄nūciacōez futurorū euētū ōsilio.
 vel auxilio demonū. Quis autē diuinaō ex pte
 demonū p̄ueit. Aut quia exp̄sse demones i
 uocātur ad futura maifestāda. Aut qz demo-
 nes se ingerunt v̄anis inq̄sitionib⁹ futurorū

ut mētis hoīm implicēt vanitate De primo
viz vbi demones exp̄sse inuocātur. sunt. viij.
spēs viz p̄stigiū. somniū. nigromātia. Diui-
natio. p̄phithones. geomātia. ydro. Acre-
mātia et pyromātia De sc̄do vbi demones
tacite se ingerūt. sūt sex sc̄z Genes. auguriū.
omen. c̄romātia. spatulasimātia. ⁊ sozs. Pre-
stigiū fit q̄n prestigios̄ q̄busdam apparitio-
nibz se demones aspectui ⁊ auditui hominū
ingerentes ad p̄nūciandū futura. illicita in-
ducūt Somniōz diuinacō illicita tūc fit. q̄n
opatione demonū aliq̄ fantasie. dormiētibz
apparēt ex q̄bz q̄n aliq̄ futura reuelā. h̄ijz qui
cū eis h̄nt pacta im̄ta. illicita. aut exp̄ssa qz
ad hoc inuocātur Aut tacita qz h̄mōi diuinā-
tio extenditur ad qd̄ nō potest se extendere
Si vero aliq̄s vtitur somnijs ad cognoscendū
futura. sc̄cundum q̄ somnia p̄cedunt ex t̄ue-
latione diuina uel angelica. uel sc̄cundum q̄
p̄cedunt ex causa naturali intrin̄fica sicut me-
dici ex somnijs infirmitates iudicāt. uel etiā
s̄m q̄ p̄cedunt somnia ex cā naturali extrin-
fica vt q̄n ymaginacō dormiētis im̄tatur
ab aere ⁊ tinēti. s̄ ex imp̄ssione celestis corpis
puta q̄n sic dormiēti aliq̄ fantasie apparēt cō-
formes celesti dispositōi q̄ in quā vtitur som-
nijs ad cognoscendū futura. ex q̄cūqz p̄fatay

causay aliq̄ quātū se potest virtus tal̄ cause
 extēdē. tūc nō erit illicita diuinacō. Ex q̄bus
 p̄ q̄. 4. sunt cause sompniorū viz. iij. iam re
 citate. q̄nta similiter put̄ v̄iunt ex demonis
 pacto tacito l̄ exp̄sso aut ex illusiōe sua. **Py**
geomācia fit q̄n p̄ mortuoz apparitionem ul̄
 locucōnē ad hibito sanguine vel alio videtur
 suscītati mortui diuinare. ⁊ ad mēro gata cōs
 dere. Per phytōnes diuinatio fit q̄n futura
 p̄nūciātur p̄ hoīes viuos. sicut in arrepticis
 p̄. **Q̄nq̄** t̄n demō p̄nūciat futuā p̄ exp̄ssas
 figuras ul̄ signa q̄ in rebus maiatis apparent.

Geomācia fit q̄n futura apparent in aliquo
 corpe terrestri. puta vngue l̄ ferro vel lapide
 politico. Ad idē ptinet p̄tractio punctoz vbi
 fit aliq̄n diuinacō sine exp̄ssa demonū inuo
 cacōne. **Udromācia** q̄n futura apparēt in a
 qua sup̄sticōse. **Aeromācia** fit q̄n apparēt i
 aere. **Pyromācia** vero q̄n apparēt in igne. **Iis**
 sequētibus aut. 6. sp̄ebz diuinacōem nō exp̄sse
 h̄ tacite demon se immiscet ad p̄dicend̄ futura
 prima ē **Genes**. Sunt aut̄ geneatici. q̄ ex ali
 tris cōtitudinalit̄ futura predicere curant in
 effectibus casualibus. seu futuris cōtingētibus v̄
 de futuis opibus hoīz ex libero arbitrio depē
 dēcū. Si aut̄ geneatici frequēter de talibus ve
 rū dicunt. hoc cōtingit. Aut quia multitudo

hoim sequit' corp'm suoz passion'es et non
ratione' Aut qz demones occulte se imiscet
geneaticoz d'macoibz etiã iphis nescientibz.
Secus at e' de effectibz necessarijs ut de eclip-
sibz et de effectibz a cozpibz celestibus i' infe-
riora cozpa agētibz ut de pluuijs ficatate
a hmōi Auguriū fit qñ p motū uel uoces
auiū seu q'rūlibet aialiū. siue p sternutacōes
hoim ul' mēbroz saltus quis illiāte futuā p
nūtiat Et si talia fiūt ex visu auiū. dicat' pro-
prie auspicū Qñ uero ex auditu auiū. tunc
dicat' Auguriū qđ etiã e' nomē cōe ad oīa p
fata Nichil tñ phibet ex aialiū motibus ul'
uocibz aliqbus d'icturāe futuā qz ex influē-
tia celestiu et ex aere cōtinēte imutāt' ad qđā
ex qbus comia pnt futuā ut si cornix frequē-
ter crocitet. p'nūciatur pluuiā futuā p'ime
Aialia etiã p'cipiūt aliqñ diuinos instinct?
ut colūba sup xpm a in cete Jhone Instinct?
p'terea aialiū aliqñ causatur a demonibz q
utuntur hmōi operacōibz brutoz aialium
ad implicandū aias. uanis opimioibz. a tūc
auguriū est Omen fit circa uerba hominū
alia intentione capta q̄ dicta sint. que alius
retorquet ad futurum quod uult p'noscere.
Verba em hoim q̄ accipiūt' p' omne aliquā
do disponūt' fm deōnū opacoꝝ. aliqñ v'o fm

63
Dinā puidētiam. primo mō est illicitum sed
Secdo mō licitū si ex eis pnūciēt futura sicut
Gedeon fecit. Iudic. 4. et eleasar Gen. 29. h
pmo mō benadab regis serui fecerūt. 3. Res.
. 2. Cytromācia et sequētes due spēs sic se ha
bēt q̄ in eis cōsiderāt aliq̄ figuraz disposicio
nes in aliq̄bus corporibz occurrentes visui.
Unde Cytromācia fit q̄n cōsiderātur disposiō
nes aliquē ex lineamētis manū et inde futura
dicūt. Spatulāsmācia fit q̄n cōsiderātur dis
posiōnes spatulaz alicuius aialis. et inde ex ta
libz figuris futura pnūciātur. Soes fit q̄n
aliq̄d fit vt eius euētū cōsiderato aliq̄d occula
tū inotescat. fors igit̄ est q̄n sine expressa de
monū inuocacōne fit diuinatione ex cōsideracōe
eorz q̄ eueniūt ex q̄busdam q̄ ab hoibus scio
fiūt ad aliquid occulte inquirendum Et fit h̄
multipliciter Aliq̄n p̄ cōsideracōne figuram
que pueniūt ex plumbo liquefacto in aliq̄d
pictō. Sed hec ad geomāciā ptinet aut q̄n
fit ex quibusdā cedula scriptis vel nō scrip
tis in occulto t̄positis dū cōsiderat quis quā
reapiat Aliquando ex festucis in equalibus
positis q̄s maiorē vel minorem accipiat Ali
quādo ex tarilloz pictione quis plura pū
cta piciat Aliq̄n etiam dū cōsideratur quid
apiētū librum occurrat Et hec. 9. ad sortem.

ptinet Est At triplex sortis. diuisoria. & consulto-
ria & diuinatoria Diuisoria e qn sup dea ius-
ditio sortiu querit. qd cui sit exhibedu siue
illud sit res possessa siue sit honor siue dig-
nitas siue pena aut actio aliq Consultoria
fit qn inquirit qd age oporteat Diuinato-
ria vero quando querit quid sit futuz Est sor-
tibus vt illicitu in sex casibus Primo qn quis i
quauij materia triu speciey ea intētiōe sorti-
bus vtitur q̄i hmoi actus hūani q̄ requirūt
ad sortes fm dispositōz stellaz sortiat effec-
tū. qz vana tūc et falsa est opinio. nō carens
demonū iuuamine Secdo qn sortiu iudiciū
expectatur ex demoibz Exemplū Ezech. xxi
de rege babilonis Tertio qn iudiciū expec-
tatur a deo & tūc nō est de se illicitū. ut dicitur
p̄. xvi. Potest tamē in h quadruplicat pec-
catū incidere Primo si q̄s absqz vlla neccitate
ad sortes recurrat qz p h videt̄ deū tēptare
Secūdo si quis etiā in neccitate absqz reuerē-
tia sortibus vtatur. verū mathias p̄uia oracō-
ne et ceteru scōy collo elais est Tertio si dina-
oacula ad terrena. seu seculaia negotia ad vi-
te huius vaitatē q̄s dūtat & aliq faciūt i libris
euāgelioy & sacris Quarto si in ecclāsticis elec-
cōibz vtāt̄ sortibus. sec̄ e i seculaibz digtatibus
q̄ ad elcōz taliū & etiā intyaliū rez diuisione

69
Licitū insup ē qñ necessitas imminet cū debi-
ta fūerēcia sortibz diuinū iudiciū implorare
vt quādo dubiū est q̄s ī p̄sciciōe circa oues
pastor remanē debeat. Et qñ aliquis tpe fa-
mis habūdarz ⁊ duo egentes eq̄liter essent
in extrema necessitate nec vtriqz q̄ habūdat
donū sufficeret. tūc etiā iustissimū h̄m Aug⁹
eēt sorte vti cui dandū eēt. Obsuacōnes hu-
manoz actūū illiāte fiūt vt p̄ tertia sp̄e gn̄a
li supra recitatū ē in .vij. scilicet in acquisiciōe
sciēciay in imutacōe p̄ sanitate corp̄m ī vsu
ymaginū in virtute lapid̄ .ī expectacōe for-
tuitoꝝ euentūū in vsu verboꝝ sacroꝝ. ⁊ in im-
mutacōe menciū ⁊ similiū. Obseruatio ar-
tis notorie ē illiāta et iefficax ac supsticiosa.
qz obsuatijs eius q̄s acq̄rere nititur sciētiā
vel veritatē p̄ q̄dā pacta significacōnū imita-
cū demonibz. sicut in īspectōne quarūdam fi-
guray ⁊ placōne quorūdā ignotoꝝ v̄boꝝ et
h̄mōi alijs. Obsuacōes ordiate ad corp̄m
immutacōem puta ad sanitatē ⁊ h̄mōi tūc sūt
supsticiose qñ naturalit nō p̄nt facere tales
effect⁹ quales ab eis expectātur. quia tales
sunt solū quasi signa et sic p̄tinent ad pacta
cū demoibz imita. Et fiūt talia aliqñ cū gene-
ribz lapidū. Aliqñ cū herbis. aliqñ cū lignis
aliqñ sōnis certis aut vocibz figuratiombz.

ac signis quibusdā a carminibus ul' alijs ritibus
bus Et talibus rebus naturalibus addunt caracte-
teres aliqui ul' aliqua noia ul' alie quecumq; va-
ne obfuaōes que manifestū est naturaliter
efficaciā nō habere. ymagines em̄ astrono-
mice vocate p̄tinet ad sup̄sticiōnē demonū ac
te fictā Et falsū q̄ lapidibus et aiantibus ac
sonis certis vocibus figuracōibus aut signis ob-
fuaatis in celi ouerfioe ul' motibus siderū fabri-
cāt ab hominibus p̄tates fidey ydonee ad va-
rios affaūs exequēdos quasi effaūs magicas
rū artū ex v̄tute celestiuū corpm̄ proueniāt.
Credere etiā hoīes posse p̄ artē vere mutari
in lupos ul' bestias et h̄mōi. falsū est et sup̄-
sticiosū Obfuaōes etiā q̄ ordināt ad p̄cog-
noscēda aliqua fortuita ul' infortuita sunt
illicita ⁊ sup̄stitiosa ac reliquie ydolatrie Ex-
empli grā. si mēb̄y aliqd̄ salieit. si inuicti am-
bulātib̄. aīcis. lapis a camis a puer mediis
intuenerit. limē calceā cū aliqs aī domū trā-
sit suā h̄edire ad lēm si q̄s dū se calceat ster-
nutauerit. redire domū si p̄cedens offendet
cū vestis a sortibus reddat Obfuaē dies faus-
tos ul' infaustos. v̄ba p̄terea diuina scripta
suspendere ad collū aut secum portāe prop-
ter sanitatem vel prosperitatem uel profere-
re talia ⁊ tunc est illicitum et superstitiosum

65
primo qñ continet aliqd ad inuocacōne demo
nū ptinens Secdo qñ continet ignota nomina
Tertio qñ continet aliqua falsa Quarto quā
do cū diuinis verbis ibi continentur aliq̄ vana
puta aliq̄ characteres inscripti pret̄ signū cru
cis Aut si spes habeat in mō scribendi aut li
gandi aut in quocūq; hmōi vanitate q̄ ad di
uinā reuerentiā nō ptinet. qñ aut nullū p̄fa
toꝝ sit tūc est licitū. puta qñ p̄ferunt diuina
verba. aut inuocatur nomē diuinū. seu scribi
tur seu portat̄ et respectus habeat̄ ad solam
dei reuerentiā et ad sacra verba ac ad diuinā
virtutē a qua expectatur effcūs In incan
taciōib; etiā sp̄entū et q̄rumcūq; aiāliū. si solū
talis aspectus habeat̄ iā dūs nō est illicitū.
vnde licitum est tali respectu herbas colligē
medicinales cū simbolo diuino et oracōe do
minica. sic etiā ad sanādos infirmos licet ali
qua sacra verba dicere. vt p̄ n̄. aue maria.
uel qualicūq; nomē dei inuocāe. sed uis p̄dic
tis quatuor malis. Maleficiū dicit̄ quādo
q̄s sup̄sticiōs ob̄uancijs. aliū demonis co
patione occulta ul̄ manifesta in amorē alte
rius uel odiū inflāmat. Deo em̄ pmittente
pp̄t̄ pctā p̄t demon corpus hoīm possidē.
sicut i deōmiacis ledē sicut Job Occidē sic vi
ros v̄gis q̄ postea duxit tobias ifrigidaē ne

j. i.

moueat ad cōitū ymagiācōnē vni? imūtaē
vt sic odeat q̄s quā diligē debēt. et eōuerso
de amore ut de puella in ligēda s̄a blasij. Et
•z. dyalogoy greg. de sc̄imoiali: volūtātē tñ
demō nūq̄ potest imūtaē. Gñaliē aut̄ p̄ sup
stidofo reputat. Qd̄ q̄tū de se ē nō p̄tinz ad
dei gl̄az. neqz ad hoc q̄ mēs hoīs t̄feratur in
deū aut q̄ carnis cupiscētie modeāte refre
nētur. Aut etiā si fit p̄ter eccl̄ie institucōez. l̄. 5
s̄uetudiez cōem q̄ s̄m. aug. p̄ lege h̄nda est
ut q̄ nō p̄t reduci in causas natuāles sc̄cūdu
artē medicine. pbie et astronomie. l̄. qd̄ non
p̄t reduci ad artificiales modos p̄sertim lic
tos. Ad iurāē dēones p̄ exorcismos lic̄tos. et
est licitū et officiū exorcistay et alioy licz non
ex officiō. Pctm̄ aut̄ est adiurāē dēones ad
discēdū aliqd̄ ab eis l̄ ad famulādū sine sp̄a
li dei instictu l̄ reuelacōe. Pretea adiurāē su
piorē hoīez q̄si volēdo eum necitare est pctm̄
licet tamē hoc ad infēiores. licitū etiā est sup
iores adiuāre non necessitāē. s̄ p̄ d̄ma verba
precādo. Temptat deum aliquis quādo de
excellētia aliqua diuina dubitat. vel preter
mittit homo facē qd̄ potest ad pericula euas
denda t̄spiciēs solū ad auxiliū diuinū. Tēp
tatur aut̄ deus tripliciē. Vno mō v̄bis exp̄sse
qñ aliq̄s ex incertitudie fidei ea intēcōe aliqd̄.

a deo postulat vt exploret dei scientiā ptātē.
 aut bonitatē a veritatē dicti ei? Secdo factis
 deus tēptator et exp̄sse q̄n q̄s ex incertitudie
 fidei p ea q̄ facit intēdit exp̄mētū sumē dīne
 ptātis. pietatis. sapie aut veritatē dicti eius
 Tertio temptatur deus q̄si intēptatiue q̄n
 quis. et si non intendat exp̄mētū de deo su-
 mere Aliquid tamē petit uel facit ad nichil
 aliud vtile nisi ad pbandū dei ptātem ul' bo-
 nitatem seu cognitionē uel veritatē dicti eius
 Deinde etiā quasi intēptatiue q̄ ante oracōnē
 suā. aiām suā nō p̄parat. dimittēdo si q̄d adū
 sum aliquē habet ul' alias ad deuocōez se nō
 disponendo. talis enim non facit q̄d in se est
 vt exaudiatur Quando autē prop̄t aliquā
 iustā necessitatē ul' piā vtilitatē dmittit se ali-
 quis dīno auxilio i suis peticōibz l' fās h nō
 ē deū tēptāē.

De. ij. p̄cepto ⁊ tribz se

Ecūdo p̄cepto. quētibz Ca. x.

phibet omne piuriū ⁊ oīs blasphe-
 mia in deū. in sanctos et in sancta fi-
 eri. atq; iurare phibetur sine tribz comitibz
 viz Iusticia. i. discretionē Iudicō. i. nō leuē
 ⁊ veritate. i. non falsē Iurare p deū q̄d est eū
 testem veritatis adducere fit licite. ymo me-
 ritorie dū veritas sub est et reuerētia dmittat
 ⁊ pia ncātas ex hūana infirmitate durgēs

j. ij.

ae
 lo
 Et
 tri
 up
 ad
 r in
 fre
 p. 5
 a est
 adū
 non
 in hū
 ms. 4
 non
 es ad
 ne spā
 rae lu
 p̄m
 s. sup
 verba
 do de
 ver.
 ellu
 T. p
 p̄tē
 h. qd

impellit Iuramentū inuānū est p̄prie deū in falsi-
tatem cuius esse testis nequit inuocare. ymo
dum ex deliberacōe fit semp̄ est mōrle. Per-
iuriū enim est mēdatiū iuramēto firmatum ⁊
est ex suo genere peccatum mortale. fit q̄ tri-
pliciter. Primo p̄ncipalit̄ fit piuriū quando
deest ueritas iuramēto. put scilic̄ est menda-
ciū iuramēto firmatū. Secū dario fit periuri-
um quādo iuramēto deest iusticia puta quā-
do quis iurat illicitū se facturū. illd̄ tñ nō fa-
ciēdo. nō est piur̄. Tercō qñ deest iudiciū
puta qñ aliq̄s indiscrete iuat. qz ex h̄ ipō pi-
culose committit iuriādo falsitatē iurēdi. Sic
q̄ iuat se nō intratur̄ religionē uel nō daturū
elemosinā l̄ hmōi. Si tñ talis postea scit qd̄
meli⁹ est. nō efficit̄ piur̄. qz malū s̄b iuramē-
to cadē nō potuit. Sūt pretea alij ḡd̄ i piur̄
rio. p̄m⁹ si q̄s p̄ euāgelium iurās piur̄t. scd̄ si
q̄s p̄ deū in cōi s̄mone iurās piurat. terci⁹ si
q̄s solemnit̄ iur̄ p̄ euāgelium piur̄t. piur̄ ē ⁊
mōrle peccat q̄ non impl̄ ubi pōt qd̄ coact⁹
iuauit iuramēto p̄missorio. n̄ absoluat̄ aucte
supior̄ p̄h̄tīm qñ coactio cadebat i cōstātē vi-
rū tūc dispēsari p̄t p̄ supiorē. Qui piur̄t ioc-
ose augz dīmā irreuentiā et peccat mōrle.
Periur̄ est q̄ falsū iuat qd̄ putat eē uer̄. S̄
plus piur̄ est q̄ uer̄ iuat qd̄ putat esse falsū.

67
nā talis mentit̄ Periurus etiā est q̄ aliquid
putat esse falsū et iurat tamq̄ sit verū qđ for
te verū est. Falsū testimoniū autē ferre in ius
ditio. scienter. semp̄ est pctm̄ mortale. Sed si
quis ibi uel alias ex labilitate memorię hu
mane reputat se certū esse de eo qđ falsū est.
et tñ cū debita sollicitudinē recogitans estimz
se certū esse de h̄ qđ falsū est. nō peccat mōrli
ter h̄ asserens qz nō dicit falsū testimoniū p̄ se
et ex intencōe h̄ p̄ accidens extra id qđ inten
dit. Non etiā incurrit aliq̄s p̄iurū qñ aliq̄s
iurat ul̄ p̄mittit se facturū volūtate alterius.
si alē cui iurauit iurati imponit illicita uel iho
nesta ul̄ importabile siue immoderatū qz quā
do aliq̄s iurat l̄ p̄mittit se facturū volūtate al
terius intelligenda est debita additio si scz il
lud qđ ei mādat̄ sit licitū et honestū et por
tabile siue moderatū. Qui p̄terea fit de nouo
ciuis alicui⁹ ciuitatis. nō obligat̄ quasi iura
mēto ad suāda illa q̄ ciuitas se suaturā pri⁹
iurauit. Tenet̄ tñ ex quadā fidelitate cūi
bus ut fiat p̄ticeps onex eorū. Canonic⁹ etiā
q̄ iurat se suaturū statuta edita i aliq̄ collegio
nō tenet̄ ex iuramēto ad suādū futura statu
ta q̄ de nouo fiūt nisi itenderit se obligatē ad
oia statuta p̄terita ⁊ futura. Tenet̄ tñ suatē
ea statuta ex vi statutoꝝ que hñt coactiuaz
j. iij.

virtutē. Quicūq; vero ex lapsu lingue falsū iurat. si q̄dē aduertat se iurare ⁊ falsū esse qd̄ iurat: nō excusatur a peccato mortali. Si aut̄ hoc nō aduertat: non videtur habere in ten- cōnem iurādi. ideo a crimine periurij excusat̄.

De exigentib; vero iuramētū. sciendū q; si aliq; erigit iuramentū tamq̄ p̄sona publica s̄m q; erigit ordo iuris ad peticōnē alteri? nō videt̄ esse in culpa. siue ipse iuramētū erigat. siue sciat eū falsē iurare siue v̄. q; nō videt̄ ille erigere s; iste ad cui? instāciā erigit. Qui aut̄ erigit iuramētū p̄ seipso. p̄pria spē ⁊ tā q̄ priuata p̄sona ⁊ nescit aliū iuratur falsū ⁊ ideo d̄t sibi. Iura michi ut fides ei sit. non est pctm̄. Sic etiā qn̄ p̄ se aliq; erigit iuramentū ⁊ tñ nō sp̄ scit aliū iurā v̄rū vel falsum s; qn̄ q; dubitat de facto ⁊ credit eū v̄rū iuratur. et tūc ad maiorem certitudinē iuramentū eri- git. nō ē pctm̄. Si aut̄ q; scit eū fecisse. s. con- trariū eius qd̄ iurat ⁊ cogit eū iurare. homici- da est. Postremo puerū iuramētū est qn̄ ali- q; v̄rū iurat p̄ falsos deos. De p̄fata etiā ma- teria exactōis iuramēti pōit. Cansel. tres regu- las. Prima. erigere iuramenta ab h̄is de q̄b; vehemēciōr ē p̄sūpō q̄ de opposito apd̄ eri- gētes q; piurabunt. ⁊ ad hoc ex deliberaōne inducere. vix aut̄ nūq; caret mortali delicto

nisi forsan qñq; apd iudices quib; ex officio
 sic exigē necesse est Secda neq; necesse ē neq;
 vtile et sepe criminofū exigē iuramta ab hñj
 q̄ questionāt in iudicō exteriori ecclesiastico
 ul' civili qñ p̄sumi potest vehemēt q; ul' deius
 rabūt et qñ eoy iuramento nullatin? statur.
 Tercō de re penitus occulta que scz nō p̄t p
 bari testib; duobus. neq; rem publicā scan
 dalifat Nullus i foro exteriori licite potest
 ab alio inuito iuramentū extorquē Sabbas
 ti sanctificacō infringit Primo p eos q̄ tunc
 peccāt mortalitē scz die doico ul' festiuitate no
 tabili Secdo p eos q̄ faciūt op? corpale nō
 ptinens ad dei seruiciū seu cultum Aut qd
 nō ptinet ad exerciciū spūalis actus seu cul
 tus diuini Aut nō ptinētia ad ea q̄ sunt nez
 cessaria sibi ul' suis. ā nō ptinētia ad salutē
 pprii ul' aliem corpis. ā nō ptinētia ad vitā
 dū iminēs damnū rei exterioris De illo pre
 cepto Can. poit. v. regulas. p̄ma. obfuuatio
 sabbatismi q̄ ad circūstantias t̄pis et mōi et
 loci p maria pte relicta ē determinācōi p̄lato
 rū q̄ agnoscat. tū ex eoy institutis tū ex c̄sue
 tudinib; p eos legitime tolleratis Secda de
 opib; suilib; nō exercendis dieb; doicis et
 festiuis pl? vt frequēt detmiāt c̄suetudo loci
 ⁊ p̄soay a p̄latis tollāta q̄ alia lex scripta ⁊

j. iij.

u
 8
 it
 ne
 at
 fi
 ica
 nō
 at.
 et
 Du
 a tū
 illū
 m est
 uenū
 h; qñ
 auq;
 mē
 fone
 omia
 qñ ali
 ā ma
 rogu
 e q̄to
 ⁊ et
 uone
 hico

consuetudo exercēdi opeta seruilia hec ab istis
hec ab alijs ī diebo festiuis tūc maxime esset
diōda corruptela. quādo totaliter a seruicō
dei ⁊ a cultu festoz et marie ab auditu misse
reuo caēt. Qñ pretea h̄ seruilia maḡ ex cupi
ditate q̄ pia necitate rei publice ptractātur.

Quarta ioci et alie recreacōes corpales ap̄
vulḡ diebo festiuis q̄ q̄ sepi⁹ admixtas ha
beāt malicias s̄ legē dei. nō tñ p directū eccle
siasticis obuiāt institutis. Quinta opeā serui
lia plerūq; fructuosā fierēt si nō ea phibēt
ecc̄ia: q̄ illa q̄ vulgāes ī festis exercēt. Prop
terea platoꝝ int̄ est attēdere circa festiuitatū
multitudinē. Nāq; ista fiūt ad accumulū pecc
cati potius q̄ ad cultū dei. Preceptū de hono
re parētum locū etiā habz de honorādis pa
tria ⁊ sanguineis ciuibo ac beniuolis patrie
p̄mo ⁊ mgr̄is. Vnde h̄ p̄ceptū includit duas
vtutes sc̄licz pietatē et obsequiā. pietas em̄
esse d; ad p̄fatos oēs. qz patris racōez h̄nt.

Contra qd faciūt p̄mo q̄ nō honorāt pntes
q̄ in defā eis nō sbueniūt. Qui ⁊ sanguineos
etiā nō honorāt. aut eis nō subueniūt ī neci
tate sp̄aliē. Silē pntes q̄ nō thesaurisunt suis
filijs qz eis nō solū ad horā. sed ad totā vitā
eis debēt subueire. Secdo qui patrie vbi na
ti et nutriti sūt aut nō honorē aut obsequium

69
prestāt in necessitate presertim. Similit̄ qui cō
ciues sue patrie nō honorāt. aut eis nō sub
ueniūt. Tercio qui non honorāt tenuolos
pate Observatiē etiā virt̄ hic mādat̄ qua
honorē et obediētā ac repēsiōnē vicis exha
bere tenemur p̄ bñficijs. p̄ p̄latis p̄p̄ijs. tā
ecclesiasticis q̄ secularibz et mgr̄is. Cōtra qđ fa
ciūt qui tales nō honorāt nō obediūt. aut vi
cē p̄ beneficijs non impēdūt. ymmo honorē
debite honestatis alienis p̄latis debem̄. Cō
tra hoc etiā mandatū faciūt qui reuerētiam
debitā nō faciūt sanctis ā eoz reliquijs. vir
gini beatissime et similibz. De isto p̄cepto cā
cel. tradit. 3. regulas. p̄ma āte religiois īgres
sū teneoz p̄uidere necessitati p̄ntū extreme si
possum dū nō aliūde p̄ eis p̄uisio. nec exue
sary me religiois īgressus q̄n peccē itādo. et
post introitū p̄fitēdo. Si tamē necessitas illa
nō sit extrema ā p̄ aliūde p̄uisio. non tene
oz p̄ iuuādo exire religiois iam p̄fessam. Se
cūda supioribz nr̄is qui oēs dici p̄rēs p̄nt o
bediēdū ē de rigore in eis solis in q̄bus supio
res sūt magis āt ei c̄ auctoritas potior ē at
tētis circūstācijs. p̄soē. t̄p̄is. reip̄blicē. et vtili
tatis ī istis. vt ī cōcernētibz rēpublicā pl̄ obe
diēdū ē p̄ncipi q̄ patri. Sec̄ in re domesti
ca. p̄porcōnabilit̄ de monacho resp̄cū pape

et epi et abbatis et pncipis tpalis distinctio
loci h; Tertia qn plures dilcois cause con
currut circa aliquē pximū ut ē habitudo p
lacōis et subiectiois adiunōe bonitatis Et raz
tio cognacōis bñficientie dforde patrie et si
miliū. tāto ceteris partib; ille d; plus amari
et pferri Tamē obligacō legib; cauta obser
uāda ē Sub pcepto Nō occides. intelligit
phibitū omne nocumētū qd potest inferri
iniuste psonē pximi. vt occasio. mutilacō. v
beratio. incarceration ul in seruitutē aliquē res
digere. ul arrestare psonā iuris ordine pret
misso in talib; Quod addit. qz occasio hois
mutilacō ac. possunt bñ fieri trib; currenti
bus Primo si subē causa ppter quā meruit
moctē Secdo si huaat ordo iuris Tertio si fit
bono aīo. s. ppter iusticie obhuacōz ac fit at
infectio hois iusta ul pccm. silt mutilacō et
familia. xv. mois Pmo qn innocēs occiditur
Secdo si ē nocēs et occidit q tātā penā nō me
ruit s. mori. terco q meruit moctē h pēmittit
iuris ordo. qēto si oia pfata cauēt et fit tñ li
uoē vindcē. qnto q occidit aliū spulsus necā
tate tñ euitabili. q. s. fugē poss; l' alios iuocāē
h ex wreādia h facē rēnuīt. sex° q dat opaz
ri illiāte et quā euitāē debēt. occidit hoiez ca
su et pē intecōz ut in paussiedo ipgnatā fieri pē

70
Septimo q̄ dat op̄a rei licite. nō tñ adhibet
debitam diligētīā vt de sagittante puerū. vel
incidēte arborē vt cadat. Octauo qui solam
volūtātē habz hominē occidēdi. Nono Qui
iubet iniuste aliū occidi. Filiū dat auxiliū est
hmōi que stinētur in versu. Iussio consilium
cōsensus rē. Similiter q̄ rogat aut optat al-
teri mortē. vt ex odio fieri solet. Decimo qui
negligit a morte libeāre aliū qñ pōt. ⁊ tenet
vt existēte necessitate famis extrema. vbi ali-
us verisimiliter nō subueniet. Omnia autem
p̄missa habēt etiā locū de mutilacōne incarce-
racōne et hmōi iniuste inferēdis sicut de iter-
ficiēdo est dictum. Undecimo qui p̄pediūt ab-
usu luxurie modis l̄ p̄ venena sterilitatis
ne feia d̄cipiat. Duodecimo q̄ cānt culpabili-
ter abortus d̄ceptus. Qd̄ si fit ex culpa scā p̄-
ter intēcōnē p̄curādi abortum. pctm̄ ē mag-
num. Sed maius si fit ex intencōne abortien-
di. fit igitur s̄m alb. abortus ex p̄cussione. ā
ex casu ab alto. ā p̄ exerciciū corpale laborio-
sū. aut ex vehemēti saltu ā ex tristida ⁊ timo-
re. Qñqz ex frigoē aeis supfluo l̄ supflua ca-
liditate vñ etiā balnea lōga imp̄gnatis pro-
hibētur ⁊ calida nimis. Qñqz fit ex fame et
siti lōga. ā replecōne nimia l̄ fleubothomia.
Sec̄ aut̄ est ⁊ fit aliqñ sine pctō abortus ex

infirmitate aliqua in inpregnate a debilitate
fetus a ex frigore nimio aeris ul' ex intemperā
tia aeris alia xiiij. si q's seipm inficit xiiij q
sibi scient et ex intēōe ut vitā sibi abbreviet
mortē accelerat ut sit cū? cū xpō qd stultissi
mū ē et supbia plenū xv q p crapulā l' alio
mō p dissolutā vitā sibi mortē accelerat .:.

De sexto p̄cepto et ei? sequētibus Ca. xi.
Echia phibet sexto p̄cepto a p hoc
intelligit phibitū omne illud no ai
mētū qd p̄t inferri p sone diuīte per
modū libidis. de h hēs supra de luxuria a ei?
spetiebus. c. iij. Non furtū facere. est septim
p̄ceptū in q phiberi intelligit omne damnū
qd p̄t inferri primo in rebz exterioribz. de h
hēs supra i. c. iij. Nō esse testē iniquū neqz
falsū. octauo p̄cepto phibet Et oīe damnū
qd p̄t inferri primo p vba. de q sup m. c. de
ira et acādia ymo et luxuria Sed qz in iudi
tio publico pla pctā dmittūt a circa testifica
cōnē Idcirco s̄m dca sancti thome. dicēdū ē
de mēdacō negacōe veritatis. testificacōe. accu
sacōe. aduocacōe. defensione. p̄uaricacōe. ter
giūsacōe. pena talionis Iudicij sententia et
de appellacōe qn male fiāt Mendaciū ē fals
sa vocis significacō cū intēōe fallēdi Et est
triplex mendaciū Iocōsū qd fit causa iudi.

71
ul' placēdi cupiditate. Officiōsū qđ nulli ob
est. ⁊ pdest alicui. nā fit causa vtilitatis quia
intēditur eo inuamētū alteri? ul' remocō no-
cumēti. aut fit ad cōseruacōnē pecuniar. aut
ad cōseruādū vitā corpalem. aut ad cōseruā-
dum honore ne polluat' corpus alicui? Per-
niciōsū est qđ fit causa nocumēti alteri? Et h
habz tres g'dus. Prim⁹ si intēditur nocumē-
tum vni? et vtilitas alteri? et hoc vni pdest
alteri aut obest. Secūsus si est cōtra hominem
siue sola intētiōne nocēdi alicui Et hoc nulli
pdest ⁊ obest alicui. Terci⁹ si est cōtra deū vt
qñ fit in doctrina religiois Et aut mēdacū
pnicōsū pctm mōzle p se. pmo si cōtra bonū
dei fit i doctrina fidei ⁊ hoc est gūissimū. Se-
cūdo quādo fit circa aliqd cui? cōgnicō ptinet
ad hominis bonū puta ad pfectionē sciētiē
et informacōnē mox q sunt de necessitate sa-
lutis. qz infert dāpnū false opiniois. Terco
quādo fit i nocumētum pximi notabile. aut
qñtum ad psonas a g'tū ad diuicias a g'tū
ad famam. Quarto qñ quis mētitur in iudicio
vbi ex officio tenet' dicē vritatem. Quinto qñ
quis mētitur docēdo seu in doctrina ad quā
ex officio tenet'. Officiōsū mēdacū est pctm
mōzle. h p accidēs racōne scandali vel cuiuscū
qz dāpni cōsequētis notabilis dū scilicet aliqs

nō veretur ppter scādalu publice mētiri. Iocō
sū mendatiū est pctm mortale p accidens
quādo quis mēdaciū iocōsum iuramēto affir
mat qz tūc piuriū est. Alias mēdaciū semp
est pctm veniale ad minus. Negando verita
tem sciēnt in iudicō quis peccat. etiā qn ali
quis est reus. Accusatus em tenet iudici ver
tatem exponē quā ab eo sūm formam iuris
exigit. Ideo si sic cōfiteri noluerit veritatē quā
dicere tenetur ul si eā mendaciter negauerit
mortalitē peccat. Si vero hoc exquirat qd nō
pōt sūm ordinē iuris. nō tenet ei accusatus re
spondē. s̄ pōt ul p appellacōz ul aliē licite subē
fugere. mēdaciū tamen sibi dicere non licet.
Testimoniū ferre tenet quis aliqñ requisit
us. aliquando non requisitus. Primo requi
situs auctoritate superioris sui. cui i hīs que
ad iusticiā p̄tinēt. obediē tenet et i hīs i q̄b
sūm ordinē iuris ab eo testimonium exigitur.
puta in manifestis et in hīs de q̄b infamia
p̄cessit nō at de occultis nec de q̄b nō ē infam
ia. Secōdo ē q̄situs auctoritate a cui nō aucto
tate superioris cui obediē tenet. s̄ etiā tūc. s. qn
ē q̄situs testiōm ad liberād hoīez l ab iusta mor
te seu pena quacumqz uel a falsa infamia ul
etiā ab aliq̄ damno tenetur homo ad testifi
cādū. Tercō si in istis casibz precedentibus

72
iam dictis etiā non requiritur testimoniū alicui?
tamen tenetur facere quod in se est ut veritatem
denūciat alicui. qui ad hō possit prodesse. Quē
to sup hīs q̄ ptinet ad dēpnacōnē alicui?
non tenetur aliquis ferre testimoniū. nisi qn̄
a supiori dpellitur s̄m ordmē iuris licite. qd̄
dicit ppter deicos q̄ ad hoc cogi nō possunt
Tenetur pretea testis verum dicere et veritas
nō est vendēda. Sed testes aliquādo aliquid
accipere possunt non q̄si preciū testimonij. sed
quasi stipēdium laboris. expēsas vel ab vtra
qz pte vel ab ea qua iducuntur De hac mate-
ria etiā habes sup. c. 10. §. 3. 2. 4. 6. Accusare aut
tenetur quis qn̄ pctm̄ rei est tale q̄ virgat i mlti-
tūdis corruptelā corpalem seu spūalem et
qn̄ pbari potest sufficiēter. Si aut nō vergat
in nocumētum multitudinis. aut si probare
sufficiēter non potest nō tenetur. Potest etiā
accusator tripliciter peccare. viz calūpnatio-
ne p̄uaicacōe. et tergiversacōe. Calūpnari ē
falsa crimina alicui ex intēcōe in iudicio impo-
nere. i. ex malicia. dolo. s. vel fraude. Qui aut
falsū crimē alicui imponit nō ex malicia. s̄ ex
animi leuitate ad accusationem p̄cedit. qz. s̄
nimis facilliter credit qd̄ audiuit hoc ē teme-
ritas nō calūpnia. Preuaricari est in iudicio
vera crimina abscondere fraudulenter. ita q̄

fraudent abscondat ea de quibus accusatio
proponit colludens cum reo proprias probationes
dissimulando. tergiversari est in uniuerso ab
accusatione in iudicio desistere oio scilicet animam ac
cusandi deponendo non qualitercumque sed in ordinata
Secus si ordinata ut si in accusationis processu
agnouerit falsum esse id de quo accusauerat et sic
pari consensu se absoluunt accusator et reus Si
milit si princeps ad quem pertinet cura boni consilii
quod per accusationem intendit accusationem abolet.
penam talionis tenetur solvere ille qui accusauit
alium mediose nitentem nocendi et in probatione
deficit Secus si ex animi leuitate accusauit Ad
uocatus per eam quam credit esse iniustam et damni
ficam sic alium tenetur ad restitutionem eius damni
quod contra iustitiam per eius auxilium altera pars incur
rit Si uero ignorat iniustam causam defendit. exau
satur in toto uel in nullo uel in tanto secundum quod igno
rantia fuit varia. De ignorantia habes super c.
viii. §. xix. et xx. Aduocatus autem recipiens per
uicium in probitate et imoderata extorqueus peccat
licet tamen pro domini suo reddere. id est ueluti scientie que est cor
poralis. hoc facere debet moderate accipiendo confidentia
et dictione personarum et negotiorum et laboris et consuetu
dis patrie Ideo dicitur de medico Iudex non debet reddere
de iustitia finem id est de publico sunt inducibus stipen
dia data laboris Iudicem alium in quibus peccatis

existentē nō licet iudici q̄ publicē i similibus
 sordet ymo nō licet iudici q̄ in occulto in ḡ
 uibus peccās est aliū q̄ publicē in similibus ē re?
 iudicāe n̄ iudicē cū huilitate ⁊ timorē ⁊ cū ne
 cessitas iminet Iudex p̄terea qui alias iuste
 iudicat peccāt tñ si hoc facit nō ex beniuolē
 tia h̄ ex aī amaritudie Iudex peccāt si iudicat
 non sibi subiectū aut non s̄m veritatē quam
 nouit aut sine accusatore uel infamia ā si pe
 nam relaxat sine consensu accusatoris uel cum
 nocumēto publicē utilitatis Defendere se ac
 mis uel manu contra iudicem qñ quis condemp
 natus ē ad mortē iuste corā iudicē h̄ nō licet
 fugere tñ potest talis de loco sic condempnat?
 vt p̄ solā fugā se liberet Tenetur etiā nō res
 sistere agenti quin patiat̄ qñ iustū est qñ
 detinetur Sicut etiā si aliquis sit condempnat?
 vt fame morit̄ nō peccat si cibū sibi occulte
 ministrari sinat qz tunc nō sumē esset scipsū
 occidere Appellare cā afferēde more ne contra
 aliquem iusta sententia p̄feratur ē peccatū
 qz h̄ est calumniose se defendere.

De septē sacramētis Ca. xij.

Circa sacramēta que sunt necēria pōit
 Can. pluēs regulas sequētes scz in
 oī sacramto si deest intēcō actualis l̄
 h̄itual faciēdi illd̄ qd̄ xp̄us instituit ⁊ eccl̄ia in
 k.i.

tendit nihil agitur. Similit̄ si fōz obmittitur
aut corrūpit̄ aut materia debita. aut si ydo-
ne? minister defueit. Ex h̄ precise q̄ aliq̄s sc̄i-
maticus ē l̄ hereticus l̄ p̄sc̄isus ⁊ excōicatus l̄
degr̄datus nō reddit̄ impotēs ad efficiēdum
ul̄ cōfēndū sacramēta nisi deficit aliūde ul̄ po-
testas ordinis l̄ intētio debita l̄ materia l̄ for-
ma. Quāuis excōdo talia ī casibz prohibitis
gravis delicti reus fit. fiat semp̄ quod meli-
erit de passioibz dum circa sacramētoꝝ mi-
nistracōez dubitacō aliqua cōtigerit l̄ supple-
atur caute id qđ omissū fuit et sub quadam
cōdicōne si non erit illd̄ iterādum. In casu du-
bio vehemēter. An alijs fit l̄ nō fit baptisat̄
ut si sit exposit? vel baptisat? in noīe ihu
tantū. Aut alio tali dubio iteretur baptism? .
sub hac cōdicōne. Si tu non es baptisat? ego
te baptiso in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti
Amē. Ea que sūt de decētia notabili sacramē-
toꝝ instituta ⁊ pmulgata ab eccl̄a nec aboli-
ta sūt p̄ non vsū ⁊ si nō sint de necessitate sac̄-
mēti ad faciēdum id qđ intēditur sunt tamē
de nec̄itate p̄cepti ad obligādū ne scienter ⁊
negligēter absqz rōnali cā dimittātur. fōz ī
oī sacro pōt corrūpi ā p̄ addicōez l̄ p̄ subtrac-
cionē ā vaiacōez ā inērupcōez nōbilē. qz mo-
dica nō īpedit. s̄l̄ addicō subtracō. ⁊ vaiacō

siue q̄ hāc formā ad sensū aliū neq; itelligi-
 bilē reddūt. licet aut̄ indiscrete ⁊ culpabiliē
 fiant v̄ba aliqñ tñ sacramētū nō semp̄ anul-
 lāt In baptisimo hec sūt de necessitate sacra-
 mēti Minister ydomi? materia q̄ ē aqua ele-
 mētariū fluida ad differentiā luti ⁊ aquarū que
 sūt artificiales Intēcō actualis uel habitual̄
 faciendi qđ eccl̄a itendit Intingēdo nō sub-
 mergendo. ex aq̄ illa baptisandū ā eius ptē
 p̄ncipalē nudā. et qđ aliqualiē cōsentiat scz ac-
 tu uel habitu ul̄ in p̄ntib; Dicēdo simul hāc
 formā. Ego baptiso te i. n. p. ⁊. fi. ⁊. sp. san-
 amē. Confirmacōis sacramētū tenet̄ quilibz
 xp̄ianus habens vsū rationis nō cōtemnere
 p̄sertim imminēte piculo cōfessionis cristi corā
 infidelib; faciente. De eucaristie sacramēto
 sciendū qđ discrimē noui pcti mortalis in ce-
 lebrando vitatur si post disacōnē cōscientie
 q̄ regularit̄ in talib; haberi solet ⁊ celebratu-
 rus nō habeat cōscientiā fixam ā eque firmā
 sicut de opposito qđ fit in pctō mortali ul̄ alio
 legitimo impedimento vt est irregularitas
 et hec vocat̄ cōtuitudo moralis uel ciuilis qđ
 homo sufficient̄ pbatus ē Illi p̄uei sūt ydo-
 nei suscipere eucaristiā ⁊ ad hoc ligari vidēt̄ se
 mel in āno qui s̄m leges cōsent̄ habiles ad
 nubendū. potest quoz deuotio etatem hanc
 k.ij.

De baptisimo

De eucaristia

p̄ueniē. sicut in q̄busdā etatē supplet malicia.
Audire missam integrā est de obseruacōne
sabbati hoc est dieꝝ festoꝝ pro tpe legis eu.
angelicæ nisi p̄ impedimētū legitimū aliquis
se tueat. tale vero impedimētū s̄m loca ⁊ tpa.
⁊ etates ⁊ ⁊suetudies varie iudicat. Cōfessi
onem sacramētalē post mortale peccatū fieri
actu oportet in sex casibꝫ. Primus ex institu
cōe ecclesie semel īāno. Scd̄s in suscepōe eu
caristie vel celebracōe ⁊ sacramētorū aliorū
suscepōe sc̄dm quosdā. Terc̄i⁹ ī piculo mor
tis v̄similit̄ imminētis. Qūrt⁹ q̄n̄ cōsciā dictat
q̄ alias nō habebit̄ oportuitas p̄ccā ⁊fitē di
Qūnt⁹ si ⁊sciā licz erronea sibi sub mōli pctō
dictat. Sext⁹ q̄n̄ v̄uit iuāuit l̄ sibi p̄cipit̄ ius
te Circūstācie ī aliud gen⁹ l̄ in aliā speciē tra
hētes pcti mortāl̄ sūt necessāio ⁊fitē de. Con
fitēs dz regularit̄ in pctōꝝ suoz explicacōne
celare ⁊plices suos n̄ dū aliter ⁊fiteri nō p̄t.
sic in īcestu cū matre l̄ vnica sorore. a n̄ sit di
cat ⁊ ap̄d talē q̄ reuelatio debeat p̄desse nō
obesse eis q̄ detegūtur. Quo t̄n̄ casu nichilo
min⁹ magna cautela requirit̄ ap̄d ⁊fitētē ⁊ cō
fessorē ne zelo p̄ficiēdi ī discreto fallāt. de h̄
vide sup̄. c. 6. §. 12. 29. 29. ⁊c. Omnia ad con
fessionē p̄tinētia ut p̄niā iūcta ⁊ interrogati
ones facte ⁊ cetera nō inducētia ad malū sūt

75
de confessionis secreto ppter qd peccat si eos
no excuset ignoratia illi q penitentias suas et
ea q sacerdos eis dixit passim dicunt et q etia
sup h iquirunt qm talia p directu causant ali
quando irritioz sacerdotis a confessi culpa Qui
seduxit alios ad pctm tenetur pro posse eos
postmodum ad viam veritatis reducere. no
minus q de damno tyali illato Sic de infam
acoe et similibz Et ad hoc confessor debz iu
dicare confitē De q materia habes i nro ma
nuali confessoris Confessus volēs pctm suū re
uelari p confessore. petat illud extra confessionē
detegere. neqz tñ ad huc ē tutū confessori illud
onus assumere si remediū possit alii i omo
dum adhiberi Si confessor presumit verisimi
lit sollicitare a sollicitari ad pctā. vtputa ad
lubricitatem psona hoc dz ab isto si sit suus
curatus petere licentiā alteri confitendi Qua
no obtenta. potest nichilomin⁹ alteri confiteri
et absolui Peccatori q̄uis no sufficientē peni
tēti. vt qz ppositū habet actuale peccādi in
futuro. vtile est confiteri et abstinētiā certā re
cipe Qui tñ confessor exp̄sse itez. et itez ptes
tetur q neqz absoluit neqz potest neqz pei
tētiē. talis confessio eundē liberat quin itez ea
dem pctā confiteri teneatur Tūcius est cum
pua penitētiā q sponte suscipit et verisimilit
k. iij.

ad implebitur ducē cōfessos ad purgatoriū
q̄ cū magna nō implēda p̄cipitare in infernū
¶ Nulli inuito iniūgēda est p̄nā publica pro
p̄ctō secreto secus de publico. Similit̄ nullus
p̄ castigiacōnē scandalisand⁹ ē publicē pro
p̄ctō occulto secus p̄ publico vbi si scādalisē
tur p̄ctōr scādalu illud nō imponenti sed sibi
q̄ meruit imputetur. Diuisio cōfessionis si ob
ypocrisim ā preminio pudorē fiat impedit vir
tutē absolucōnis. Sec⁹ vbi auctoritas superi
oris in casib⁹ resuatis ⁊ bona fides simpliciu
hec faciūt ⁊ excusant. Aut vbi cōfessor forte
p̄sumēt⁹ scādalisari ex p̄ctō cōfessi et nō habe
retur p̄ tūc cōfessor alius secretus cui absqz
p̄babili scādalo p̄ctā oīa reuelari possent aliq̄
tñ possent. Videat tñ quilibz q̄ racōnabiliter
cōsciēciā scandali sibi fingit. dum nescit cōfi
tēs de quibusdam actib⁹ an fecerūt illos aut q̄
intēcōe et quō fecit ut sepe cōtingit dicat sub
cōdicōe scrupulos suos ut sic neqz mētiatur
nec absolucōe de fraudetur. f̄oema absolucō
nis ab excoicatione ē ista et debet p̄mo fieri.
Ego absoluo te a sinā excoicōis et restituo
te sac̄mētis ecclēe ¶ In noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄ūsc̄i
amē. Dein sequit⁹ absolucō a p̄cās si i excoica
cōe p̄ctm̄ includit⁹ necērio cōfitecō sac̄ramētā
lit. Ego absoluo te a p̄cās tuis in noīe p̄ris

76
et si. a sp. sa. amē Tuncius qz est istis formis
nichil immiscē Confessio ficta reiterari debet
ex integro s̄m pbabiliore opinione q̄uis du
riore nō est tamen ficto si peccator dicat oīa
quoz actu recordatur q̄uis nō oīm t̄cordet
Sed est fictio dum scienter celat aliquid aut
in pposito peccandi pseuerat aut scit a scire
debz q̄ a tali non potest absolui. Vnxiō ex
trema h̄z materiā et formā in liberis suis ex
pressam et obligat nō stemnē dū finis vite
secūdū pbabiles diecturas p infirmitatē ex
spectat. que p̄terea iterari p̄t simili causa rur
sus viēte Extrema vnctio vite suscepta de
let venialia. ymo videt̄ q̄ absoluit ab oī cul
pa. diūcta peticōe recipientis. videt̄ etiam q̄
ab oī pena liberet. tū virtute sacramēti. tum
qz petit pie pseuerantē p se de iuste Matrimō
niū atrahens fite in foro ecclē q̄ tūcūqz car
nalis copula subsequat̄ eadē. fictione reman
nēte nō diūgitur mrimonialit. compellet̄ tñ
ab ecclā in foro exteriori. cui? est consiliū vt
potius oīs sententias ecclē tolleret q̄ pccō
sentiāt. potest tñ nouo dsensu adhibito fic
tum mrimoniū si nichil aliud dsiterit in re
rū dmutatē. Votū simplex castitatis nō diri
mit mrimoniū iā atractū. pccāt tñ q̄ vnit dū
p̄mo atrahēdi volūtate habuit voto atraciā

k.iii

non aut̄ postea dū reddit̄ debitū ut ē cōcors
finiā sed negāt petiōnē posse fieri. Nullus cō
iugū tenetur reddere debitū i detrimētū nōbi
le ⁊ certū sui corporis l̄ fetus nascituri. Et s̄m
h̄ cognoscitur q̄n leprosis vel pregnantibus
aut menstruatis ā furiosis ā epydimiacis et
similibus casibus reddi vel non debeat debitū
ad tempus.

Que impediāt m̄imoniū cōtrahendū nō
cōtractū Capl̄m. 13.

Am de impedimētis m̄imoniū lati⁹ tra
ctare necē est vbi maxima fiūt p̄icula.
p̄ p̄nti t̄n̄ dicēda sūt tria sub op̄edio.
P̄mo q̄ impediāt m̄imoniū cōtrahēdū nō cōtra
ctū. ⁊ q̄ impediāt nō solū cōtrahēdū sed etiā
cōtractū iā m̄imoniū. Tercō q̄ faciūt ut fieri
possit diuorciū de q̄b̄ oīb̄ pe. de. pa. sup. q.
d. 12. recitat ⁊ declarat vsus. De impedimētibus
enī solū cōtrahēdū sūt nouē impedimēta. vñ ver
sus Eccl̄ie vetitū nec nō tēp̄ feriatū. hostien.
addit alios viz Incest⁹ rapt⁹ sp̄ōsate mors
mulieris. Suscept⁹ pp̄rie sobolis mors p̄sbi
teālis l̄ si peniteat solēnit̄ ā monialē. Accipi
at p̄hibēt hec diugū sociandū. P̄mū in pes
dimētū ē eccl̄ie vetitū ne viz clam ⁊ siue vbi cō
suetudo ē b̄āmis fiāt m̄imonia ⁊ peccāt mōē
liē sp̄ōsus l̄ maīt⁹ si añ b̄ndictiōez nupcialem

37
cognoscat spōsam vel vxorē in loco vbi de cō
suetudine solēpnitates obseruātur. Idē ē de
reddicōe debiti. vñ hic includit̄ interdīctū ab
ecclīa factū de clādestino m̄rimonio. qđ ē pre
ceptū iuris. Et etiā interdīctū p̄ ministrū ec
clesie puta prochiale sacerdotē q̄ h̄z impedi
mēta m̄rimoniū cōsiderare. vel p̄ officialē epis
copi qui habz de talibus iudicare. vel p̄ ep̄m
qui h̄z in talibus dispēsare aliqñ. fit aut̄ clā
destina despōsatio seu matrimonij cōtractus
clādestin⁹ s̄m hosti. 6. mod⁹. Prim⁹ quādo fit
sine testib⁹. Scđus qñ cōueniūt clamdestine
anteq̄ recipiāt bñd cōnē nupcialē p̄ loco et
tpe quo petē possunt et obtinē. Qđ dicit̄ qz
si est terra interdīcta. nō tētur exire p̄ ea petē
da neqz vsqz ad septēmū expectatē. qñtū for
te durabit. nec durāte illo ibi pōt fieri nec in
festis in q̄b⁹ solēnia celebrātur. sicut natalis
pascha pēthecostes. qz tūc sūt nupcie inter
dicte. nec in festo assump cōmis qz tūc etiā in
terdicē sūt. Similiter si straxit in vigilia. lxx.
p̄ verba de p̄sentī. non tētur vsqz ad octauas
pasche expectare. Tercius qñ sponsalibus
nō solutis s̄ soluēdis solū auctoritate iudic
is episcopi vel q̄ de cōsuetudine in causa m̄ri
monij cognoscat sine cui⁹ ai⁹qz licētia strahit
qz ex q̄ nō eāt soluta. p̄missio. ad huc ligat⁹

erat nisi forte a mortalitate excuset exceptio
sibi appetens Sed hic accusat eccle prohibeo
Quartus qñ strahūt mrimoniū ante pub
tate sine iusta causa. sine licentia epi vbi nō
est tm ptm in puberū qui nesciūt qd faciūt
ficut aicoꝝ qui h̄ paurant Quintus otra mitet
dictū uel spetiale ficut isti interdicit ne otra
hac. cū ista ppter impedimētū mciatū uel q
lite pendente nō strahat cū alia Vel gnale
vt tpe feriato Sext⁹ qñ obmissis bānis. vt
supra. §. ij. et infra. §. v. Et quo cūq; istorum
modoz. dicit. pe. pa. Matriōniū clandestinū
nū strahat culpa mortalls. est ppter inobe
dientia S; de bñdōe toties peccat quotiens
sternūt eā petere qñ dñt et pñt eā obtinē
h̄ nichilomi⁹ nolūt iterim stinē. Clādestina
desponsacō etiā est fm hos. qñ dote nō hita.
nec peticōe a parētib; et ab aicis scā ducūt
carnalit sine bñdōe Nam strahē cū filia l
filia familias inuitis parentib; ul' inscijs est
ledē ius patritie ptātis tā filio q̄ extero vñ
et raptor v̄ginis dicit nō solū q̄ inuitā h̄ etiā
iuitis putib; l' inscijs d uat. de q̄ hēs sup. c. iij.
§. xij. De bānis at vn⁹ q̄sq; leges aplicas ar
bitret' dsuetudiez eccle sue vñ agnosce ante
bñdōz nuptiaz l' añ oblacōz solēne. moꝝle ē
nec tēf' reddē añ n̄ tñ toties peccat q̄tiēs reddidit

78

Scēdū tñ q sup claudestina dispensatione
seu tractu claudestino matrimonij pōt fieri
dispēsatio iuste in.6. casibz. Prim⁹ magnati
bus. qz taliū matrimonia cū magna delibera
cōne ⁊ p amicos ⁊ aliqñ sup impedimēto ad
papā mittēdo solēt tractari. Scd⁹ qñ valde
nobilis ignobilē ducat. Terā⁹ qñ diues pau
pem. Quart⁹ cū senex iuuenē. Quint⁹ cū ti
ment pntes. Sext⁹ cū diu sic fuerunt et hoc
pppter verecūdiā. Et ista.6. possunt ēduci ad
tres cās pppter quas iuste dispēsari potest i
obmissione bānoꝝ ⁊ bñd cōe. nō q nō fiāt. s̄
q occulte fiāt. p̄m⁹ qñ nō est timor de impe
dimēto. qz tunc cēssat causa. vt inter eminen
tes psonas. Scd⁹ qñ est timor ne oppositū
vel peius seq̄tur pppter inequalitatē eorū q̄
nolūt se habere. aliter fornicabūt. ⁊ pntes
si scierēt vel inferiorē inficerēt. vel potius fal
sos testes supponerēt. sic male ipedirēt. Si
autē sciant ex toto celebratū: extūc quia non
est remediū pntes sustinebūt. terā⁹ pppter ve
recūdiā senū l̄ qui diu cohītauerūt. Et i istis
occulte inq̄rendū est de impedimētis et si nō
sūt: licēdari possūt pppter hoc q nō est piculū
vt in p̄mo. vel quia est piculū graui⁹ vt in se
cūdo. vel pppter scādālū vt in terāio. Vñ nec de
bent senes ⁊ trahētes derideri. quia fit iniuria

sacramēt. Non em̄ irridētī sūt q̄ auctoritate
dei et apostolorū ac ecclesie sacramētū rāpiūt
Dispensāē aut̄ p̄t ep̄s ut p̄fata fiāt non in
ferior nisi ex sp̄uali d̄missione Nec nō t̄pus
feriatū id est tempus nupciarū impedit c̄le
britatē eorū Sūt em̄ tria t̄pa eis im̄dicta sc̄z
ab aduētū usq; ad octauas ep̄bie A septua
gesima usq; ad octauas pasche ⁊ a domini
ca añ ascenōz vsq; ad octauas p̄thecostes
Vñ vsu^s Aspiciēs veterē arcū. q̄si. q̄s. bñd cā
id est Aspiciens designat primā dominicam
aduētus. cui? primū responsoriū incipit A
spiciēs Veterē. octauā ep̄bie. cui? prima añ
in laudib; incipit. veterē Cirā. doīcā in lxx.
cui? introitus incipit Cirā dederūt. q̄si. doīca
in albis cui? introitus incipit Quasi modo.
Quis. P̄ma dies rogacōnū. cui? euageliū i
cipit Quis ex vob; habebit aīcū Bñd cā. doī
cā trinitatis in octaua p̄thecostes. cui? itroi
tus incipit Bñd cā fit scā t̄nitas Prefatis di
ebus phibet̄ bñd cō nupcialis Itē festū cō
iugij nupcialis p̄pter lasciuas q̄ tunc fiunt
Et pari racōe videt̄ traductio sollemnis q̄ alis
quādo post nupcias fit de domo p̄ntū ad do
mū viri in q̄ etiā m̄te insolētie fiūt aliqñ Itē
phibet̄ tunc strahere p̄ verba de p̄nti quia
si nō tūc clandestina matrimoniā essent licita.

79
S; nō phibetur contract? p verba de futuro.
Hij; etiā trib; tpib; nuptias celebrare esset
pctm mōrle ppē exp̄ssaz phibiōem licz non
eēt mōrle debitū petē a diuge pū? tite bñd cā
Incestus est. 3. cū q̄s cūm pp̄inqua vxoris
sciēter luxuriatur. 7 tūc pdit petiōnē debiti.
tenetur tñ reddē nec pōt strahere cū adulte
ra qz affinis est. sed nec dz cū altera. sed v̄tqz
fit sine spe cōiugij. Et ecōuerso vxor sciēter
cognita a pp̄inq̄ vi pdit debitū ne erigat et
spem diugij. Incestus igit cū sanguinea car
nali l' affine impedit contractū fiendum. nec
refert vtrū sit incestus cū adulterio l' sine. S;
ecōuerso adulteriū nō impedit sine incestu. ni
si in trib; casib; dicēdis. Nō aut legit de in
cestu cū cognata legali aut spūali s; de publi
ce honestatis iusticia. Et itellige sciēter. sicut
7 adulteriū sciētā requirit. vide de hoc sequēti
b; sm. §. 7. c. xiiij. §. io. 14. De eo p̄terea qui
cognoscat sanguineā vxoris sue nō tres cōclu
siones. P̄ma qñ q̄s cognouit sanguineam
spōse sue tūc sponsalia soluta sunt nec ultra ta
lis potest habē spōsam illā i cōiugē obstāte
affinitate stracta. Nec ecōuerso illā quā cog
nouit obstāte publice honestatis iusticia ni
si papa dispēsante S; pōt ducē etiā epō dis
pēsante. p̄nā sibi de incestu imposta. Scda

Adusio est de illo q̄ agnōit sanguineā vx
oris sue m̄rimonio cōsumato sciēt qz m̄rio
miū tūc nō dissoluit̄ h̄ tenet̄ reddere debitum
petēti nō at̄ p̄t petere nisi seā p̄pter cōtinētie
difficultatē p̄ ep̄m dispensetur Tertia adu
sio est de illo q̄ agnōit sanguineā vxoris
m̄rimonio nōdū cōsumato. De q̄ videtur qz cū
possit religionem intrando debitū negare qz
teneat̄ intrare ne cōmittat in cōstum cōnoscen
do. s. affīnē suā Nam m̄rimonio cōsumato ab i
cōstu reddendo excusat̄ qz necitat̄ nō habēs
viā negādi. Sed sicut m̄rimonio cōsumato p̄t
ep̄s cū eo dispensare in petendo sic m̄rimonio
nō cōsumato potest ep̄s cū eo dispensare i nō
reddendo in seculo remanendo Si autē cum
hoc velit petere debitū. duplex dispensatio
necessaria ē Nota etiā hic qz nō ē p̄prie in cō
stus agnoscere agnatā suā legalē uel spūalē
ul̄ ad quā est publicē honestatis iustitia qz
in cōstus nō est nisi cū vera agnata uel affīne
S; papa ul̄ impator nō p̄t facē qz sit agna
t; ul̄ affīnis q̄ nō est. qz ista sūt iura sangui
nis que mutari nō possunt Sed licet nō sit
in cōstus est tñ spūale pctm̄ videlicet peccatū
inobedientie ad ecclesiam Itē parī racōe nō
est in cōstus nisi in gradu. prohibito lege na
ture a q̄ est sola sanguinitas ul̄ affīnitas wā

80
Raptus ē. q. impedimētū Qui. s. rapit spon
sam alteri? . l. q. rapit vxorē alienā. Sec? si so
lutā rapiat vir ginē. vel corruptā. qz tunc pōt
cōtrahere cū ea si velit iure canonico. Vxorē
aut suā licz rape de raptorib; cū cā. Vide de
raptu sup. c. q. §. iz. Spōsate mors mulieris
est qntū nē puta si q̄s interficit vxorē ppriā
am. secus si alienā nisi forte sit interfectoꝝ iu
uenis. ⁊ de incōtinēcia timeat. Et h̄ nisi in ad
ulterio forte spōsata sit dephensa. tūc enī nō
est reus h̄? pene. licz sit reus gehenne. qz in
foro d̄scie nullo mō liz viro ppria auctoꝝita
te inficē vxorē in adulterio dephēsam. Dicā
t̄ ppria auctoꝝitate. qz vbi hodie eēt lex l. cō
suetudo q̄ adultera accusata occidēt̄ sic tpe
legis moyfi. q̄ cū sit iudicialis. nō ligat. qz de
us pep̄at mulieri in adulterio dephēsē. vbi tñ
eēt lex hodie tal. vir zelo iusticie accusans nō
peccat. Potest p̄tēa q̄s vxorē occidē tripli
citer Vno mō p̄lēq̄ndo matrimoniū vt scz cō
trahat cū adulterā. ⁊ istud impedit d̄trahēdū
⁊ dirimit d̄tractū. qñ scz machinat̄ in mortē
eius cū effectu. vt cōtraheret cum illa. Et idē
est. eōuerso. Secdo occidit q̄s vxorē p̄lēq̄ndo
culpam puta in v̄ndictam adulterij ⁊ istud
impedit cōtrahēdū. nō post cōtractum. Et
hic etiā facilliter cū iuvene dispēsāt̄ incōtinēte

Tercō. occidit q̄s vxorē naturā p̄sequēdo ut
qz exosam h̄z p̄pter turpitudinē ul' aliū de
fem̄ nō culpabilē Et illd̄ crimē ip̄edit nō dis
rim̄it Et istis duobz casibz filē impedit̄ m̄tē
d̄h̄e si venenū dedit viro l' alit̄ mortē ei? p̄
cuāuit. de h̄ etiā vide sequētī. c. §. v. Suscep
tus p̄prie sobol' ē sex impedimētū qn̄ q̄s inhi
diādo m̄rimonio p̄priuū filiū de sacro fonte
suscepit ut possit p̄uāē diugē carnali copula
l' debito a copia sui. de hoc sequenti. c. §. iij.
Mors p̄spiteāl' ē. viij. qz peccāt i m̄steiū m̄ri
monij a iō in eo puniēd' ē Vt si peniteat so
lēpmit̄ ē. viij. s. tpe p̄mē qz tal' lugere d̄z ideo
d̄trahē ei nō licz Aut m̄mialē sc̄z accipiat in
vxorē. s. de fco p̄ p̄fessam qz i iuriat̄ m̄rioio
x̄pi ē. ix. impedimētū a talis ē excoicatus per
noua iura. q̄uis at̄ ista crimā et forte aliq̄
alia impediāt m̄rimoniū d̄trahendū solū tñ
si adolescētes sūt a timef̄ de incōtinētia ip̄oꝝ.
etiā d̄z eis d̄cedē licēciā d̄trahēdi Ep̄us aut
est disp̄sator i talibz. a an sine licētia d̄hen
tes peccēt i q̄libz caū m̄ōliē op̄ione sūt de h̄
Que ip̄ediāt m̄rimoniū d̄trahēd' a dirimāt
Am de ip̄ediētibz m̄rio. d̄ctū. c. xiiij
m̄ū d̄trahēd' a dirimētibz etiā p̄us d̄ctū
eo qz i talibz eēncialia nō suāt m̄rimonij
sūt vsus Error. d̄dicō. votū. d̄gnacō. crimē.

81

Cultus dispaitas. vis ordo ligamē honestas
Si sis affinis. si forte coire nequis Hec soci
anda retāt onubia iūcta retractāt Sz intelli
ge q̄ illa impedimēta impediūt et dirimunt.
q̄n p̄cedūt mriomū contractū Sz si post contrac
tū. matriōmiū supuemiūt. nūq̄ dirimūt iā cō
tractū mriomū. nisi forte q̄ ad thoz ul' etiā
ad cōhitacōnē de aliq̄ uel aliquibz. vt infra
patebit Que sic itelligūt Primo error nō
ois. h̄ solū p̄sone. et aditionis p̄sone vt si io
hānes dicat se esse petz̄ Isaac qz nullus est
ibi cōsensus Duplex est em̄ error q̄ nō impe
dit. Vn̄ ut q̄n credit virgo q̄ est corrupta et
sana que est leprosa et tūc imputet sibi q̄
talem elegit Aliu serroz est diuidiaz. paup
tatis. nobilitatis qz n̄ redūdet in errorē p̄sōe
Secdo. additio. id est seruitus qz nō h̄z tal' ptas
tē cozpis sui sufficientē. vt q̄n libeā cōtrahit
cū suo. ignorāte ea seruitutē Deus si scit ul'
si post contractū sciens ad huc cōsentit. iā facto
uel p̄ carnalem copulā Ad hoc at̄ q̄ seruitus
dirimat matriōmiū. requirūt tria ex pte illi
us qui vult dirimere Primū est libertas qz
seruus nō pōt cōqueri de ancilla nec eonūso.
qz rex mriomū cōtrahūt serui h̄ nō quādo ex
vna parte tantum est seruitus Est itaque ve
rum matriōmiū inter seruos siue vterque
l. i.

fit sciēs siue uterq; ignarus siue l'alteri? cōdi
cōnis ut si seruo supbo nollet cōtrahere nisi cū
nobili a ecōūso libera nollet cōtrahere nisi cū
seruo ut tenet p̄matū. Secdo t̄q̄rit q; ignora
uerit seruitutē is q; p̄clamat qz sciētī dol? nō
infertur vñ oportet q; sit liber a ignar? h̄uitu
tis alteri? Tercō t̄q̄rit q; ignoriācia durz. Nā
si postq; agnouit adicōez ei? cōsentit verbo l'
facto petēdo debitū vel reddēdo sibi p̄iudicat
Si inq; hz p̄babilem opimionē de seruitute
alteri? extūc sibi p̄iudicat. Secus si leuē aut
temerariā suspicōnē cui credi nō debet. Votū
est. 3. viz solēnisatum p̄ suscepōnem ordinis
sacri p̄ p̄fessionē approbate religionis siue
tacite fiat siue exp̄sse Sic etiā quādo matris
momio cōsumato solēnisatur votū p̄ p̄fessio
nem cōiugis vel etiā matrimonio nō cōsuma
to p̄ suscepōem sacri ordinis alio ī seculo re
manente cū voto simplici h̄ si cōtrahit religio
so mortuo m̄rimoniū dirimitur. Votum aut
simplex nō dirimit cōtractū h̄ impedit cōtra
hēdū. vñ qñcūq; a q̄sciēsaiq; tal' votiu? cōtra
hit peccat mōlīt. Dirimit. etiā votū simplex
sp̄salia. Et q; sciēter cōtrahit cū aliq; quē scit
votū simplex emisse peccat ec̄ mōlīt vñ q; post
votū simplex cōtrahit m̄rimoniū a m̄rimoniū
nō cōsumauit si cōiunx̄ petat ab eo debitum

tenet religioꝝ intrare Ideo etiã votũ simplex
 impedit primã reddicoꝝ matrimoniꝝ debiti in
 eo qui vivit quia ista est in volũtate vouẽtis
 qui potest intrare religionẽ nõ aut impedit
 reddicoꝝ secundam debiti Et verior opinio
 videt q̃ iste qui vivit nõ strahere m̃oniũ
 absolute nichil cogitã de actu carnali tene
 tur facere vt p̃missum est de eo qui vivit co
 gitans ⁊ vouẽs nõ luxuriari ⁊c Cognacoẽ e
 quartũ videlicet carnalis. a p̃ntibus Spũa
 lis p̃ baptismũ et confirmacoꝝ Et legalis vt e
 ad op̃co Cognacoẽ ergo carnalis. i. sanguĩ
 tas dirimit vsq; ad quartũ gradũ inclusiue.
 Et. 3. ⁊. iij. g̃dus sũt iuris positivi Ideo i eis
 dem p̃t solus papa dispensãe Cognacoẽ spũ
 alis scz et q̃ in solis sacramẽtis baptismi et co
 firmacoẽis strahit. hz tres sp̃eties p̃ma e pa
 termitas ul̃ m̃ermitas. et filiacõ spũal̃ fm quã
 suscipiens sacramẽtũ dicit̃ filioli? uel filiola.
 Dãt at̃ l̃ tenes pat̃nus l̃ mat̃na Secda sp̃es
 opatermitas ul̃ omatermitas q̃ attendit̃ inẽ
 spũalẽ prẽm pueri et carnalẽ Et directe q̃dẽ
 strahit̃ inter patrẽ et matrẽ naturales susci
 pientis sacramẽtũ et dantẽ sacramẽtũ ul̃ ad
 id tenẽtẽ Secda inter parentes carnales sus
 cipientis sacramẽtũ et diugem dantis ul̃ te
 nẽtẽ diugẽ p̃ntis suscipientis Tertia dicitur
 l. ij.

fraternitas spūal' q̄ strahit' inter filiōlū et fi
liolā .i. filiū vel filiam spūalem suscipientem
fac̄m ex vna pte ⁊ filios nales dātis fac̄m
vel ad id tenētis siue fuerit ante siue p? Nō
aut' inter fratres suscipientis sac̄mentū ⁊ fili
os dātis vel ad id tenentis q̄nāq; susceptos
Qñ aut' ppter cognacōem spūalem matris
momiū dirimatur dicēdū q̄ si p̄cedit h̄m oēs
tres species p̄cedētes dirimit tunc p? ⁊ tractū
Si aut' seq̄tur nūq̄ soluit vinculū nec actū si
ne necēitate ⁊ ignorācia pbabili S; si indu
stria ⁊ malicia tūc pdit ius petēdi ⁊ postea e
rit sine spe diuigij. Si aut' ignorācia iuris tūc
p̄c̄t qz nō nocet in dampnis vitādis. h̄ aut'
quia nō vult pdere debiti peticōem certat de
dampno et nō leuare filiū suū solo iure posi
tuo ē phibitū. Cognacō aut' legalis que ex
adoptione .s. puenit q̄ etiā dicitur affinitas
legalis impedit et dirimit p̄ut habes in. iij
di. qz. Crimen est q̄ntū impedimētū nō qdli
bet crimē h̄ triplex primū ē cū vxor machine
tur in mortē viri ⁊ postea strahit cū adulte
ro vel ecōūso. Ad qd̄ tria t̄qrūf' ad dirimēd
sc̄licet adulteriū ⁊ h̄ ē primū. Scdm ē actual'
ocācio. ⁊ itēcō strahēdi i occidēdo. Scds ca? ē
si p̄stet fidē adultē de strahēdo cū ea p? mo
tē viri f' ecōūso. Sed sub noīe fidei etiā nuda

83
pmissio intelligit. Et tunc ista duo requirunt
scilicet pollucio et pmissio Tertius casus quā-
do cum adultera strahit de facto Et hic etiam
duo requiruntur scilicet adulterium et de facto mri-
momiū Itē in hijs duobus casibus quod vterque sci-
ret impedimētū Nam altero ignorāte nō di-
mittit Cultus disparitas est sextū. vñ bap-
tismus cum nō baptisata vel eoduerso quūvis ca-
thecumina nō potest imire mrimomiū Quod si
fiat nullū est vñ at vterque est baptisatus licet
alē vel vterque sit infidelis. vñ ē mrimomiū Sed
strahē nō debet quāsi cum infideli nihilominus tñ
hereticus baptisatus sicut alia vera sacramē-
ta offert et recipit sic et istud Tamē intē fide-
lē et infidelē sponsalia pñt strahi. cum hac cō-
dicōe si infidelis ouertatur. Vis enim. id est
violētia est septimū seu metus. vñde circa p-
sonā inductam per metū cadentē in strantē
virum ad ascēdēdum interius ī platione v-
borū mrimomialiū vt quod nō vult mētiri. potest
postmodum mrimomiū dirimi tamquā nullū
Sed de seductione p blandicias non ita Est
autē metus cadens in strantē virum. quod dru-
plex scilicet metus mortis. cruciatus corporis.
seruitus et stupri Cruciatu in quō corporis pu-
ta cum quōs capit vel trahit. iuitus ducit et ligat
nec differt. vñ p fāte. iij. fiāt in psoā p p r i a
l. iij.

siue in psona liberoꝝ siue i psona vxoris. vñ
vñ Stupri siue stat? vñ atq; necis. No
ta tñ q; respectu act? qui est fornicatiuus non
potest esse iust? metus qz melius est omnia
mala pene pati q; soli malo culpe consentire

Aduertēdū etiā q; m̄momiū p metū mitū
licet nō valeat tñ cōfirmatur p cōsensū seqn-
tem durante primo cōsensu et dissensus po-
test trāfire in cōsensum. Sic etiā si metū infē-
rens peniteat nō est m̄momiū quia nō sūt
ibi mutui cōsensus. Ordo ē octauū impedi-
mētū. q; itelligit de ordine sacro ut subdia-
conatu q; sup q; de p̄fessione in religione appro-
bata q; dirimit cōtractū q; impedit contrahen-
dū. fit etiā irregularis cōtrahens de facto.
Non autē cōtrahens m̄momiū impedit ordi-
nem sed vxoratus semp recipit caracterē. Si
autē vxore cōsente recipit etiā executio-
nem. p̄fessio etiā facta in ordine appro-
bato et etiā fit irregularis si de facto cōtrahit.

Ligamen est nonum scilicet quando quis
prius cum vna cōtrahit sic ligatus est q; cum
alia cōtrahendo cōtractus nullus est ymmo si
cum secūda coit adulter est. Honestas est
decimū idest publice honestatis iusticia que
est p̄p̄nitas ex sponsalibus proueniēs ab
instituto ecclesie proter ei? honestatē. Nam

qñ a
ut ult
dlang
nec ip
publi
langu
Sūt aī
cū-er h
vñūq;
si viē
ac si ma
nulla si
nulla si
tes p n
ut p p
m̄i exp
sp̄salia
modis
de m̄io
etā d
as ip̄s
u m̄ter
hoy m̄
no iur
affirm
m̄q; d
duce f

24
qñ aliquis desponsauit aliquā. vii. annorū.
ultra licet eam nō cognoscat tñ nullus de
sanguinitate eius poterit eā hrē in vxorem
nec ipse eiz aliquā sanguineā Et impedit
publice honestatis iustitiā mēioniū sicut cō-
sanguinitas et affinitas s̄m eosdem gradus
Sūt at sponsalia re pmissio futuray nuptia-
rū. ex h̄ q̄ dicit̄ ē pmissio. patet q̄ rēquitur
vtriusq; pmissio. nec altera sufficit pmittere
h̄ si vir pmittit. et mlē tacet et d̄sentit. idē est
ac si manū porrigat ad fidē recipiēdā Si at
nulla signa apparēt pbabilia de d̄sensu eius
nulla sūt spōsalia Et pñt d̄trahi inter absen-
tes p nūciū uel epistolā. tūc qñ p̄mo d̄sensū
ūt p pntes. etiā tā d̄sanguineos q̄ extraneos
nisi expresse reclamaret Contrahūt itaq;
spōsalia pure. idest sine modo. ⁊ d̄dicōe. vii.
modis Primo ānuli sub arracōe. nisi ageret
de mēionio tacite l̄ exp̄sse puta ante valuas
ecclē Secdo arris sponsaliē etiā sine v̄bis. ali-
as ipsa v̄ba sufficerent vtputa si h̄ito tracta-
tu inter aīcos. misit iocalia noīe arre sponsa-
lioz. nichil dicēs aliud. ⁊ illa acceptauit Ter-
tio iuramētū intuenōe Quarta nuda pmissio ē
affirmatiua ⁊ negatiua. vt sic dicat pmitto ē q̄
nūq; ducā aliā vxorē a te tūc em nō tenet eā
ducē si velit d̄tinē h̄ si velit d̄hē nō licz cū alia.
l. iiii.

Quinto p̄ traductōnē. vñ si etiā ante septēmiū
puellā traducatur desponsata ⁊ traducta sep
tēmiū cōplens non reclamatur sponsalia confir
mātur. Sexto p̄ acceptacōez. Quādo enim
spōsalia p̄cēsserūt nulla p̄pter defectū etatis
⁊ se tutus ē conatus de q̄ dubiū est an habue
rint effectū cōsentur sponsalia. Si enim eēt
certū q̄ nō habuerint effectū. nō spōsalia es
sent. Si autē certū esset q̄ eam cognouit tūc
ozitur affinitas. Septimo p̄ tacitā conuen
cōnē quia quotiēsūq; contrahitur matrimo
niū p̄ verba de p̄senti ⁊ nō valet p̄pt̄ eam q̄
ē ipeditiua m̄rimoniij nō spōsialis tūc h̄ vim
spōsaliū ⁊ cōtrahūtur tacite ista hec aut locū
h̄nt multū de foro d̄tēcioso sed ī foro d̄sciētie
nūq; vidētur eē sponsalia sicut nec m̄rimoni
um nisi q̄s in talib; voluerit se obligare pres
cise ⁊ in talib; credēdū est eis. vñ semp spon
salia sūt nulla p̄pt̄ defectū cōsensus ut in fu
riosis infantib; mēte captis manifestū ē. Sūt
igit; .x. q̄ impediūt ne spōsalia d̄trahātur no
tata per versus hos. s. Crimē. dissensus. fuga
tēpus. ordo. scda. In orbo. affinis. vox publi
ca cūq; reclamatur crimē. s. fornicacōnis si est
publicū p̄ se dimittere p̄t si occultū tunc p̄ iu
diā etiā vir vxorē fornicatiā dimittē potest
Dissensus alterius salic; vel amboꝝ h̄ in illo

cau
na mē
tium
re pō
et se
ūq; fi
ti spō
sacos
dies fi
et si p
nis ne
mimo
pbate
l nomi
tract
salia p
puta le
si aplē
uenis
Affinis
neam
imped
in mat
nulli
sq; de
ha or
supr

85
casu cū licētia iudicis fieri debz ppter reuerē
ciā m̄imonij. Fuga qñ alter fugit nec infra
bienniū cōparet. qđ tpus tñ iudex abbrevia
re pōt. Tēp? certū qñ lapsū fuerit. Qzdo sa
cer sez subdyaconatus et sup̄ supueniēs quō
cūqz. siue inscia siue inuita sponsa. Nō debet
tñ sp̄sus inscia vel inuita sp̄sa. ad quoscūqz
sacros ordines pmoueri. ymo nō debz ad or
dines futuros licēciari ab vxore siue a sp̄sa.
Et si petat. inhibēdū ē ei sub pena excoicacō
nis ne ī vita a inscia sp̄sa ascēdat a p̄cipiēdū
m̄imoniū strahat. Qzdo etiā religionis ap
pbate in p̄fessione ei? a nō in introitu ordis
l̄ nouiciatu. dissoluit. Scda id ē p m̄imoniū
cōtractū p verba de p̄nti cū. scda impedit sp̄
salia p̄cedētia etiā iuramēto firmata. Mōba
puta leprosa palitica. amissio oculoꝝ vel na
si. epilētia. a q̄libz enormis deformitas sup̄
ueniēs. dissoluit. q̄ iudici d̄mit tūt d̄termināda
Affinis qz sp̄sus cognoscēs sp̄se d̄sanguī
neam impeditur cū vtraqz strahē. qz incest?
impedit m̄imoniū strahendū. Vox publica
in matrimonio dissoluēdo. qz vox vnius vox
nulli? vñ fama impedit. Cūqz reclamat alē
sez de quo vide sūmas. Dissoluūt etiā sponsa
lia omnia q̄ dirimūt prius strahē m̄imoniū
supra tacta. Similiē ea q̄ ipediūt m̄imoniū

contrahendū Sic etiā qñ sponsalia sūt oīo oc-
cultā sicut in occulto consenserūt ita sufficit q̄ i
oculto sine iudice dissenciant et se quietent
Ita etiā qñ impedimētū ē occultū licet spon-
salia publica sint vt si spōsus ē certus de for-
nicacōe nec possit p̄baē. nō tenet petere li-
centiā cū alia contrahendi qz sibi denegaretur
sed p̄pria auctoritate p̄t Sic qñ alter appro-
batam eligionē p̄fiteatur Sic qñ alē publice
fornicat. sic etiā qñ alia impedimēta sūt no-
toria ut si sponsa iam facta leprosa in lepro-
soria posita est. sine iudice factū ē Alias at
cōter licentia iudicis haberi d̄; puta ep̄i uel
eius officij. uel archidiaconi ā alteri? ordina-
rij ul' alteri? delegati nō tñ prochiai sac̄do-
tis auctoritas sufficit. Si sis affinis. est. xi.
impedimētū qđ m̄ioniū etiā prius cōtractū
dirimit Contrahit at affinitas dupliē. vno
mō p̄ m̄ioniū etiā si carnal' copula nō seq̄t
p̄ m̄ioniū. Dico p̄mo. nō. ij. a. ij. q̄ affinitas
nō est in vsu Alio mō p̄ carnalē copulā quo
mōcūq; ex̄citū licite ul' illicite s̄m naturā uel
cōtra naturā dū tñ semē viri in vase debito re-
cipiat. Pollucō at ex̄ordinaria. i. q̄ semē viri
nō in debito vase recipit. nō cāt affinitatē n̄
fiēt maritali affcū Nā quātūcūq; inuadat l' in-
frīgat vasa pudoris n̄ i vase ei? semē emittat

nō strahitur affinitas. Requiritur em̄ seminū
 admixtio scilicet seminis ⁊ mēstrui. Et de talibus
 affinitatis impedimētis est regula ista. Om̄s
 sanguinei vxoris mee sūt mihi affines. ⁊ in
 eodem ḡdu in quo sūt cōsanguinei vxoris.
 Similiter om̄s sanguinei mei sūt affines vxor̄
 ris mee in eodē ḡdu in q̄ ip̄i sūt mei sanguini
 nei. Et qđ dictū est de vxore intelligēdū est de
 quāq; alia carnaliter cognita modis sup̄ dic
 tis. S; sanguinei mei nullo mō sūt affines
 cōsanguineis vxoris mee. nec inter eos m̄ria
 momū phibetur. Si forte coire neq̄bis. est
 .iz. impedimētū qđ h; locū in frigiditate na
 tuāli. ⁊ malefitio accidētali. vel artacōne men
 brū feminei vel i pubertate ⁊ castratione. Nā
 frigiditas impedit si ē ppetua. similiter male
 ficium si est ppetuū ppetuum aut iudicatur
 p; trienniū pbatū legitime. Inpubēs etiā
 strahē nō pnt siue vterq; sit impuber siue al
 ter. Dicit̄ aut̄ impuber mas infra. iq. annū cō
 plētū. Puella infra annū. iz. Et āte strahere
 nō possunt. nisi eēt p̄p̄inqui pubertati. ut si
 nō distēt nisi p sex menses. vel malicia supple
 ret etatē ⁊ possent carnaliter misceri. nā impu
 beres strahē nō possunt siue vterq; sit impuber
 siue alter. Ille tñ q̄ sciuit in se vel i alio ipotē
 tiā aliquā coeūdi nō p̄t inuito alio discedere

pp̄ter tale impedimētū h̄ inputet sibi q̄ talē
elegit Quando vir possit ul' teneat' dimitte
v̄xorem. Capitulū. xv.

Et p̄tate aut̄ q̄n vir possit dimittere
suā v̄xorē l' teneat' sūt. iiii. pe. pa. con
clusiōes P̄ma m̄tinoiō etiā cōsūma
to licet viro dimitte v̄xorē ex causa fornicac
iōis carnal' ad correctōz ei' vel vitādū infas
miā a p̄lis inētitudinē etiā si iuravit non dis
mittē vel non accusare. non tamē licet talem
dimitte liuore v̄ndicte vel amoē pecunie vt
lucret' dotē sed zelo iusticie ne delictū maneat
at impunitū a v̄miz pena sit metus multoz si
cut regia vasti repudiata ē. Sz hic distigue
Et pe. de. pa. Nā si fornicacō sit occulta tunc
quo ad thoz dūtaret auctoritate pp̄ria p̄t
v̄xorē dimitte alias sibi p̄iudicāet si eam cōg
nosce scienter a sponte. Cognosces autē ad
ulteriā coact' per ecclesiā vel ignar' sibi non
p̄iudicat quin possit eā repellē quādo potest
pbare. Si vero fornicacō est notoria puta si
est deprehēsa i lupanari vel p̄ sentēciā iudi
cis a cōfessiōez in iurē l' p̄ facti euidentia q̄ nulla
tergiuifacōe p̄t celari tūc licet aucte pp̄ria v̄xo
rem dimitte adulterā etiā q̄ ad cōhītacōz Si
aut̄ est dephēsa i adulterio nō pp̄t h̄ iudicat
notoriū q̄ ad h̄. Si p̄tea ip̄e nō possit pbare

posse
nō est
licet ad
fio. licet
si suo i
eni cōp
defectu
pa h̄m
bella et
as sub
one aū
p̄t det
sine ex
ti possi
de ē si
judai
p̄olis
ni am
natio
pp̄ter
Te
si h̄u
tio v
alio
tura
pp̄
fio

87
posset tñ ipse Ius dicē. qz defectus pbaōis
nō est ex culpa sua. Sicut debitorē fugiētem
licz accipe. Similiter si q̄s furat? ē michi. C.
flo. licz nō possit pbari. nō sulū possum tenē
ti suo retinē. s̄ etiam occulte recipe. Quādo
enī copia Iudicis haberi nō potest. ā ppter
defectū Iudicis. aut adūsarij ā alias sine cul
pa hmōi. iste pōt sibi Ius dicere. Alias oīa
bella essent iniusta. Nā vindicacō est etiā v̄
tus subditi. nō solū Iudicis. Quo ad pbatī
onē aut adulteriū sufficit violēta p̄sūptio. et
pōt detinē etiā sacerdotē cū vxore deprehēsū
sine excōicacōe. ut vocet testes p quos pba
ri possit. Secda conclusio de spūali fornicacōe
idē ē sicut de carnali. ut si ic̄dit ī heresim l̄ in
Iudaismū vel gētilitatē. qz tūc est cōtra bonū
prolis ⁊ cōtra bonum sacramēti. ⁊ diunctio
nē animoz. Differt tñ qz ppter carnalē for
nicationē semel amissam dimittere potest. s̄
ppter spūalē non si se velit corrigere nocēs.

Tercia conclusio idē ē de fornicacōe ī natura
li sicut de carnali natuāli. puta ī pctō zodom
tico vel etiā pollucōe ex̄ordinaria pcurata cū
alio vel cū alia amissa. Idē de oī pctō cōtra na
turā amisso qz mechia ē. et pl̄ q̄ adulteriū
pprie dictū. vide ifra. c. i. l. 5. a. Q̄ta conclu
sio p̄fata oīa se extēdūt etiā ad fornicacōis

suspitionē violentā vt si fuerit solus cū sola
nudus cū nuda in eodem lecto iacens loco ⁊
hoā secretis ⁊ ad hoc modis Non p̄t at
fornicās dimitti in septē casibꝫ Primꝫ si ip̄e
fornicatus sit Etā si vir fornicatus ē oculz
te ipsa manifeste sine pctō eam dimitte non
p̄t nec accusare Si tñ vterqꝫ fornicatꝫ ē tūc
iste qui corrigitꝫ habet ius dimitte di incorri
gibilem uel incorrectum et econūso Si autē
vterqꝫ correctus est tūc pacta nouissima ser
uāda sūt ita qꝫ q̄ prius fornicatus ē ius pdi
dit et recuperat alio posteriqꝫ fornicante. et sic
semp alēnādo q̄ posteriqꝫ fornicatꝫ pdit ius
qđ habebat debitū negādi ⁊ dimitte di Qui
ergo fornicādo prius ius petendi pdiderat
recuperat ip̄m alio post fornicāte Et semp vl
timo fornicās succūbit saltē añ sentētiā ecclē
vbi at mulier est ignata uel oppressa excusatꝫ
quia adulteriū dolū respiciat Sedꝫ p̄pt cri
mē lenocinij si vir ip̄emet eā p̄stituit et ipsa
sciuit et nō phibuit cū potuit Secus si idicē
ei occasionē dedisset expellendo eā ul necāria
negando n̄ vir expellendo eā h̄ intēdisset et
voluissz Tercꝫ si pbabiliē credens post lon
gam absentia virū mortuum alteri nupsit
nisi scienter cognita fuerit a scdo postqꝫ pri
mus vit Quartus si latēt fuit ab extraneo

68
cognita sub spē viri sicut excusat' Iya et iacob
Quit' si vi fuerit opp'ffa. qd' itelligit' de. vi
absoluta. nā si metu vel p'cepto pntū vel istā
tia sanguineoz' f' alia d' simili cā fornicet' cū
aliq. etiā d'trahendo cū isto de facto. nō exar
saret'. vnde nō excusat' Michol et filia ptho
lomei p'mi. Mach. ij. et vxor Sāp' somis Judi
cis. i. q. Sext' qn' recō aliauit eā. scient' et spō
te cognoscēdo. nā si ignorāter aut coactus p
ecciā fecit. tñ nō recōsiliat qui nō statim re
pellit. cū nō possit auctoritate p'pria. Et idē
si ignorāter. nō tñ tētur debitū rēdere ex quo
cert' est de iure suo. Septim' est qn' secūdu
legem suā infidelitati est repudiata vel adul
terata. sicut post repudiū aliq' nubēdo. Qn' ve
ro vir necessario tēat' expellē adulterā in pe
nā. Nō s'm pe. pa. q' triplex ē corrō in adul
terio et alibi. Prima verbor'. et illa ē tā mariti
q' vxoris. s. fraterna corrō. Vir tamē qui est
caput habz icrepaē. vxor vero obsecrare s'm
illud. Nō des mulieri ptātē aie tue. mulier si
p'matum ac. Scda est verbez et hec ē solū vi
roy. Tercia ē eiectō. p' hoc ad questionē. Si
mulier ē corrigibil' et adulteriū ei' ē occultū:
tunc s'm pe. de tar. dimitti nō debz p'pter scā
dalū. ne crimē occultū p'dere videatur. q' ad
thoy tñ potest se separe. Si autē fornicatio

est manifesta et ipsa non peitbet stult? est si re
tinz a crimē lenocini dmittit vñ tenet? expel
lere. Qd at incorrigibil? debeat expelli di. pe
de. pa. vltari? h? intellige qñ meli? corrigitur
p hoc q̄ p aliud a ipse d?ideret de sua d?inē
cia nam si ipsa p retēcionē corrigit? a tanto a
si non a toto cū ipsa per eiectionem fit cū plu
rib? a pluries fornicatura magis corrigit eā
retinēdo q̄ reitiēdo. vñ si pp̄t aliud nō tene
tur eicere nisi ad correctōem ideo ac. Similit? si
ipse diffidit se posse d?inē etiā si ipsa non ma
gis cōtineat retēta q̄ expulsa adhuc pp̄t se
nō pp̄t eam pōt eam retinē. Et h? magis est
d?ulēdum cū pp̄t diuocōiū videam? frequē
ter adulterā prostitui et illū q̄ prius erat in
nocēs per adulteriū pollui. Sūt p̄terea. v. ca
sus in quib? vir innocēs nō tenet? dimittere
adulterā. p̄m? est quādo occultū est adulte
riū et tunc nō tenet? licet possit qz cessat racō
respectu scādali etiā si est corrigibilis pōt dis
mittē licet nō teneat? qz nulli fāt iniuriā qui
vtitur iure suo licet d?ulēdū sit vt sup̄. Sc̄do
etiā si publica est qñ est correctā vel spes de
correctōe. vñ qñ in spe vel in re oñdit se peni
tere a tūc nō tenet? dimitte h? p̄t sine pctō reti
nē qz licz viro renūciāe iuri suo. iij. qñ incor
rigibilē non pōt d?eserē includēdo ne exeat

89
et q nullus intret. a sic cohibendo Quarto
qn saltē plus cohibet p h q retinetur q̄ ex
posita q̄ eo ipso se pstituerem Quinto qn sibi
vir timet de in d̄tinentia qz nō tenet pl? vir
corrige vxore q̄ dñs famulū h dñs famulū
ul seruu exōicatu nō tenet expellere h licite
p̄t debitū seruiciū ab eo repetere. a tñ est mi
nus debitū famuli dño q̄ ab vxore viro Si
igit̄ cū detrimēto iuris sui et piculo suo non
tenetur expellere Etā nō obstante scanda
lo phaiseoz h scientibz adulteriū dicat q re
tinet vt eam plus a pctō cohibeat. nō vt in
crimine eam foueat Auctoritates ergo q̄ di
cūt q nō licet eā retinē. loquūt̄ qn nō potest
sine scandalo simpliciū. vbi ex ignorātia p̄ce
dit. nō at̄ vbi ex malitia. uel qn p hoc q̄ reti
netur. deterioz efficiatur. ul qn nō pp̄t sui pi
culū hec facit De muliere vero dicēdū q̄ qn
vir fornicatur. nō sic eum tenetur dimittere
vt dcm̄ est de viro. qz nō hz sic corrige facto
Et est verisimile q̄ qnāqz accēdens ad vxo
rem. tāto minus accēdit ad fornicariā. vnde
in illo casu quo licet viro adulterā retinē. m̄
to magis ecōuerso et plus. qz cū ipsa nō ha
beat virum corrige fco h vbo. ipsa nō tenet̄
eū dimittere n̄ qn vellet eam agnoscere solū
innaturaliter. tunc quo ad thorum oīo debz
m. i.

eū dimittere ut potius se pmittat occidi q̄ sic
abuti sodomitice. Itē p̄t fornicacōem spūa
lem. si timet ne cohabitādo ipsam cōūtāt tūc
ec̄ quo ad domū tenetur eū dimittere. Alias
si nō timeret de hoc ius suū petere nō phibe
tur. maxime p̄pter piculum incōtinētie. An
aūt p̄pter alia crimina possit diuix aliū di
mittere quo ad cohabitandū sūt tres cōclusi
ones p̄fati pe. de palu. Prima licet nō sit
fornicacō carnalis nec spiritualis supueniēs
matrimonio si tamen scit tale crimē in altero
q̄ alter timet cor̄pori suo nec potest sibi secu
re aliē p̄uideri. tūc dimittere licet. Sicut vx
or in cui? vtero vir p̄ seuidā tres pueros oc
ciderat qz si nō tenetur debitū reddere cū pi
culo cor̄poris sui multomin? tenetur cohabitare.
Vñ quādo aliqua videt virum suum la
trocinis deditū. nō posse corrigi p̄pter qd
vxor omni hora periclitatur. Idem dicendū
ē. Et licet dñs non excipiat nisi cām fornicā
cōis. Si tamen vnus machinatur in mortē
alteri? vel per venenū vel p̄ gladiū. nō tenez
tur q̄s cū piculo cor̄poris sui cohitare vt p̄
extra de f̄sti. spōsalia. c. liās qz vbi ē tāta seui
cia viri. q̄ nō pōt secure p̄ cauōez vxori p̄ui
deri. nō ē sibi reddēda. Et p̄ racōe qz maior
est i m̄rimoio obligatio ad reddendū debitū

q̄ ad cohabitandū s̄ nō tenet reddere debitum
 vbi pbabiliē ex reddicōe iminet sibi piculū
 morbi ul' mortis ergo multo min⁹ cū tali pi-
 culo tenet cohabitare Et gñaliē v̄ est q̄ v̄
 diūx nō potest aliter p̄videri de securitate vi-
 te nisi diunge dimittendo. nō tenet ei debitū
 reddere nec cohabitare cū piculo corpis sui.
 Secda conclusio ¶ dē videt qñ diūx nō vult ali-
 ter cohabitare nisi pmittat eū peccare et ē incor-
 rigibilis et ptrahit ipsū ad crimē ita q̄ licet
 non cogatur peccare sicut nec corrigi potest.
 tamē ppter piculū sue fragilitatis ne diuga-
 lis sotietas ipsum ptrahat ad pctm̄. teneat
 illd Si oculus tuus dexter scādalisat te. erue
 eū et picē abs te. qz si cū piculo corpis non
 tenetur manere. multo minus cū piculo aīe.
 Et sicut nō tenetur ppter piculū ifidelitatis.
 Ita nec ppter piculū alioz criminū licet ad
 nullū possit cogi. ymo minimū piculū aīe p̄-
 ponderat maxio piculo corpis Tertia conclusio
 ppter alia crimina ī q̄b diūx nō timet p̄-
 babiliter aīe sue nec corpi suo. nō debz dere-
 linquē diugē. etiā si sit incorrigibilis n̄ sit for-
 nicacō carnalis ī q̄ ppter vniū actū p̄t ditti
 ā spūal' p̄t quā incorrigibilē p̄t dimittē.

Qñ actus matrimonial' sit meritorius? p̄ mor-
 tale ul' veniale pctm̄ Capi. xvi.
m. ij.

¶ Hinc ultimo de coniugatorum incontinentia
restat tractandum Et quod quod professus casti-
tatis sanoniam pl^{us} de celibatu quod de
veneris vicio deceret ediscere. tñ qz. z. thi. 3.
sic de nris temporibus prophetavit. Aplos. In no-
uissimis diebus instabunt tempora periculosa et e-
runt homines se ipsos amantes cupidi incontinē-
tes voluptatum amatores. magis quam dei. habē-
tes quodam spem pietatis. virtutem autem eius ab-
negantes. Idcirco nunc cogor verbū vti magni il-
lius. Alberti quibus super quarto di. zi. dicit hu-
iusmodi inquit turpes questiones nunquam tractari
deberent. nisi illa cogerent monstra que huius te-
poribus in confessione audiuntur. Peto itaque a
lectore ne scandalizetur in sequentibus. si ultra
quod placet sordidities peccatorum detegat carnalium
que certe medicari nequunt non patefactis tali-
bus vulneribus. Circa que tamen nil noui di-
ctur sum. sed tantum ea que doctores magni in
suis manifeste ponunt volumibus. Erunt igitur de
coniugatorum in continentia triplex consideratio.
Prima de coniugalibus actus merito et de merito.
Secunda de reddendi debito et in debito. Tercia de
temporibus in quibus continentia indicat. Quo ad
primum nonnulla sunt. 4. viz. quoniam actus coniugalium sit mei-
torum. quoniam nec meiorum. nec demeorum. et nullum
peccatum. quoniam peccatum mortale. et quoniam sit veniale peccatum.

91

De pmo sciendū q̄ in q̄tuor casibꝫ actus cō
iugal' est meritorius vite eterne. Pm? cū q̄s
hñs gratiā· reddit debitū tpe loco ⁊ circūstā
cijs oportuis qđ est actus iustitie Sed s qñ
petit debitū causa plis tñ tpe ⁊ loco ⁊ modo
debito· qđ est latric Tertius qñ causa p̄suā
di 2parē a fornicacōne· qđ est caritatis Quē
tus fm pluēs· qñ causa vitande fornicatiois
in se· quā pbabiliē credit aliter nō vitandā.
ita q̄ voluptas ī nullo mouet eū· s̄ solū amor
vitande fornicacōis quā pro tūc nō p̄t meli
us vitare· vtputa quia necesse habz loqui diu
in secreto et loco suspecto alteri mulieri ⁊ ex
ptus est de ea sepe se temptari Sed qñ semel
vltus est actu isto ad multos dies refrigera
tus est ⁊ tunc nō temptat' Itacō dōy q̄tuor
est· qz omnis actus virtutis in formatus ca
ritate est meritorius Sed hñmōi ē actus diu
galis in hñs casibꝫ ergo De scdo qñ actus
diugal' fit indifferēs ita q̄ nec fit meritorius
nec demeritorius· notat idē pe· q̄ h̄ 2tigit qñ
diuꝫ carēs grā vno· de q̄tuor mōis dictis· ac
tū illū exercet· qz omnis actus qui ē merito
rius hñti grām· est indifferens nō hñti· non
em̄ est meritorius p̄pter carētiā grē· nec deme
ritorius p̄pter carētiā culpe cui soli debet' pena
Quo ad Tertiu videt' copla carlis ī diugio
m·iij·

esse pctm inörle in decē casibz quorū pe. pa.
sex p̄mos declarat. vñ fm̄ eum et omnes est
primus. p̄pter in ordinacōem int̄cōis effre
nate libidinis qñ limites m̄rimoniū excedit.
Idem facturū cū quacūqz alia dum tamen
eqz pulchra. Sed qz h̄itibus nō demeremur
sed actibus. hoc ē qñ actu sic cogitat. de hoc
dicit. Iero. Nichil ē fetidius q̄ vxorē amare
q̄si adulterā. Et sextus pictagoricus ait. Qui
nis ardētior amator p̄prie vxoris. adult̄ ē.
Sed s̄ est racōne aborsus tēpore cōceptus ul
partus si p̄babilit̄ timētur qz cōtra caritatē
ē qz q̄s velit delcāri cū p̄mitte vite plis. Sēp
enim pctm̄ ē petere debitū vtriqz idē. tēpo
re cōceptus ⁊ part⁹ qz etiā bruta cōtinēt. Ele
phas enī ad impregnatā nō accedit. et qdē si
p̄babilit̄ de aborsu timēt tpe cōcept⁹ ⁊ ptus
qz matrix qñqz p̄t̄ delcāōez apit̄ ⁊ mateia
nō dū p̄fecte coagulata disp̄git̄ ⁊ effūdīt̄ ⁊ ī
stāte partu. ne puer opprimat̄ eēt pctm̄ q̄si
homicidij ⁊ mōle sciet̄ petere ul̄ reddē. Aliē
nō ē pctm̄ reddē. vñale petere maxime muli
eri. qz fm̄ medicos. impregnate magis appe
tūt coitū. Tercā ē rōne piculi infectōis men
strui tēpore mēstruorū. de isto di. hugo qz tā
vir vel mulier petens debitū tēpe mēstruo
rū peccat mōrliter. Sed qui reddit exactus

92
non peccat. potest tñ denegare sine pctō nisi
videat exigenti imminē piculū fornicacōis Sz
dicit Albtus sup illd̄ Ezech. xvij. ad muli-
erē mēstruatā nō accēsseris Putam? inquit
q̄ accēdē ad mulierē mēstruatā q̄ vxor est.
nō esse mortale pctm̄ fm̄ se Concordat pe. de
tar. dicēs q̄ tūc exigē est in volūtate cōiugis
h̄ reddere de necessitate iuris Hec opio secu-
rior est et amunior Addit Albtus. h̄ tūc ex-
igere signū ē ardentissime libidis si scienter
h̄ fiat Et ppter h̄ inter mortalia. phibetur
a ppheta Ideo Jero. sup isto ysaie Quod
om̄s iusticie n̄re q̄si p̄anus mēstruate dicit.
tūc viri abstinē dñt ab eis. tūc em̄ d̄cipiūtur
mēbris damnati scz cec̄. claudi leprosi. vt qz
p̄ntes nō erubuerūt in d̄clavi d̄misceri. eoz
pctm̄ patent et apte a cunctis redarguatur
in puulis Hec Albtus Ex q̄b̄ appaēt q̄ re-
ducitur ille tertius ad p̄mū quasi. qz dicit q̄
ē signū ardentissime libidis Tñ pe. de pal.
m̄. iij. di. xxxij. tenendo q̄ nō est mortale. sic
cludit. epilogādo dicēdū. q̄ nō ē mōle red-
dere etiam scient̄ ex pte mulieris nec p̄ dñs
ex pte viri. ex quo vxor nō vult abstinē Se-
cūdo nō est pctm̄. petē ignorāti infirmitatem
Tertio sciens infirmitatē h̄ nesciēs monstrū
solere gnari. nō factur? illud si sciēt nō peccat
m. iij

Quarto sciēs nō gnāri s̄ pbabiliter credens
vt qz sterik. l. qz s̄sueuit tūc nō dāpē. qz viri
nosūt meli? dīcōes vxorū a eōūso p̄ expei
enciā Cōsulēdū est ḡ mulieri mēstruate quia
sūt a pbabiliter credit virū se exosam habi
turā .a. tunc nō tenet̄ reuelare .h̄ reddit sine
peccato. et ille p̄pter ignoranciā non peccat
ā nō. h̄ credit q̄ nō p̄pter hoc dimitteret eā
cognoscere et tūc ec̄ d; dicere. ne eū graui? fa
ceret peccare h̄ ad huc vterqz excusat̄ a mōz
li. Et hoc vxor poterit p̄pendere ex alijs vi
cibus quib; rēnuenti non acquieuit. aut neu
trū sed credit q̄ adulterabitur vel peius faci
et a nec tunc debet dicere sed reddere. Aut ni
chil horū sed q̄ abstineat credit. et tunc sibi
dicat. Qd̄ si audiēs nō acq̄escat. reddēs non
peccat. sed petēs sic nō tamē mōzliber peccat.
hec pe. Est tñ in predictis casib; tūc petētis
b; terror incutiēdus p̄ cōfessorem qñ expit̄.
tum p̄pter irreuerētiā sacramento illatam
tum etiā p̄pter piculū fetus tū etiā p̄pter
auctōitates terribiles q̄sdā scripture a s̄cto
rū ac doctoz. Qrt? ē qñ fit i loco sacro a ali?
loc? haberi pōt mōzlic peccat ut di. wil. glo.
ray. a pe. pa. ymo s̄m eūdē tā petēs q̄ r̄dēs
tūc puta in ecclā v̄l in cimiterio b̄ndicto hoc
enim est sacrilegij crimē qz recōciliari debent

73
huius rei opinionē. Si autē aliis locis nō
pōt haberi. nō ē mortale si exigēs cū plāctu q̄
abstinē nō valet gemit tūc. Etia si aliis locis
haberi nō pōt. nō tenetur q̄s reddere in loco
sacro qz ut sanctus thomas dicit q̄ licz debitū
reddēdū sit om̄i tpe ⁊ omni hora. salua tñ de
bita honestate q̄ i talibz exigit qz nō oportz
q̄ statim in publico debitū reddat. Quāto
est si mutat naturalē vsū in eum qui est contra
naturā. qd̄ fit dupliciter. vno modo dicit pe.
viz Qn̄ vas debitū p̄termittit semp est pctm̄
mortale. qz p̄les sequi nō potest vnde totali
ter intēcō nature frustrat. Ideo quidā p̄gra
nāti quā vir cōtinē nō valēs a tergo sodomiti
ce p̄p̄t puez cognouit. cū nō fuisset forte pe
ius occidē puez. cōsultū fuit q̄ nullo mō per
mitteret se sic cognoscā vxor. h̄ prius occidi aut
illū adulterari vel iumēto humiliari. Si aliē
nollet cōtinere docēt eū cōmiscere s̄m fitū lōgi
tudinis oppositū. ⁊ sic p̄seruata ē a pctō sodo
mitico ⁊ p̄pter necessitatē excusata. S; q̄ri
tur qd̄ de illo qui ideo semē extra vas debitū
fundit ne habeat plures filios q̄s nutrire nō
pōt Res. pe. pa. q̄ detestabilē rem cū filio iu
de facit. De q̄ Gen. 38. quē deus occidit ideo
Quid de eo q̄ ante cōplecōnē actus se ētrahit ne
semen emittat. ne habeat plures filios quos

nutriē nō p̄t. Res. idē. Non videt̄ mortalit̄
pccāē nisi ex h̄ forte mulier ad seminādū p̄
uocet̄. Sicut si p̄pter hoc obmittit̄ agnoscere
v̄xorē. et ex cōi d̄sensu negat̄ debitū. nō videt̄
q̄ etiā peccet̄ reialiter qz licet̄ appetē nō hrē
plures liberos q̄ possit̄ nutriē nec ipse tene
tur debitū reddere nec actū inchoatum d̄su
mare nisi v̄xore petente. caueat tamen neces
se est ne se uel aliū polluat. Sed querit̄ Al
bertus. dis. xxxiij. de viris q̄ h̄nt caliditatē de
bilē hic em̄ calor sufficit̄ mouere membra ad
deupiscentiā h̄ cito euaporat et debilit̄ exten
dit. habeat ergo iste v̄xorē virginē. Iste cum
nō habeat nisi primū impetū. deflorāē nō po
test et tñ agnosceret̄ corruptā si talē habet̄
v̄xorē. Quid isti est̄ ad faciendū. nā si adul
terū corrumpere eā facit. fit causa adulteri
qd̄ nō licet̄. Si vero corrupat manu est̄ sp̄ti
es sodomitica cū nō fiat instrumentū debito.
Respō. videt̄ inq̄t̄ dicēdū salua melioris sen
tētia q̄ p̄ applicacōz manus via fieri possit.
Ad id at̄ qd̄ obicit̄. videt̄ esse dicēdū. q̄ dif
fert applicai manū vt meditantē ul̄ vt pollu
entē. Manus em̄ polluēs applicata inducit̄
mollicie ul̄ sodomā. h̄ manus medicans nō
inducit̄. Sicut etiā dicim̄ in mulieribz i q̄bz
descēdit̄ matrix in os vulue. Precipimus em̄

vt digitis reponat ea. et tñ nō dicim? manus
 illas polluē eas vel corrūpē h̄ potē medicari
 eis Hec ille. Alio mō mutat q̄s natuālē vsū
 quātum ad situm. et tunc excusatur a peccato
 qñ dispositio corpis vel infirmitas. vt aposte
 ma aut ventriū grossicies naturalē sitū impe
 diunt. Quādo enim in h̄is et similibz casibz
 ideo nō audet accēdē a pte āteriori vxorē. nō
 peccat mortaliter ex alia pte accēdens dū tñ
 vasculo mulieris alias nō abutat. nec semen
 extra sciēter effundat. Ad questionē enim q̄
 queritur vtrū vir cognoscens vxorē suaz mō
 nō vsueto. peccet mōrliter. Inespōd; idē Alb
 tus q̄ nichil eoz q̄ facti mait? cū vxore sua
 to vase mōrle pctm. sed potest esse signū cō
 cupiscētie mōrlis. qñ scz nō sufficit ei modus
 qm natura determinat. Ut aut hoc melius in
 telligat Quis scz sit mod? natural? et q̄s pl?
 vel min? ab illo natuāli mō deuiet h̄m eundē
 notādū. Alb. q̄ debitus mod? quē natuā do
 c; ē vt mulier iaceat in dorso. vir aut i vētrē
 incubat ei. et sic etiā faciliter cōcipiūt muliēs
 nisi p accēs ipediaf. Minor aut deuiaō ab
 illo ē lateāl? cubit? et maior sedētis. et adhuc
 maior stāciū. et hoz maxim? q̄ est retrosus.
 mō iumētoz. Et ideo q̄daz hūc vltimū dixe
 rūt esse peccatū mortale Qd tamē michi nō

placet Hec Alb. Satis hijs cordae videt
tho. in scripto in qōmibz lrālibz Aliū modū
pessimū dūbendi tangit pe. pa. dū dēs Si
fit tanta innaturalitas q nō possit sequi pro
les ex natura facti. siue qz abutit' vasculo mu
liebrī. siue qz nubit ī scia fm fitū se supponē
do. vt demon succubz. mortale Alias at si in
loco debito scient' uel quōcūqz se aget aliter
innaturaliter. si facit hoc in casu vbi natura
liter nō posset. nō peccat. puta ppē bonū p
lis uel fidei. et necessitas infirmitatis alteri?
ul' impregnacō hoc requirit nec patit' qz aliē
faciat excusat' Sz in casu vbi alias. est vni
ale. et necessitas patit' modū naturalē. nō vi
detur mortale. h' ē gūi? reiale qn ab ista ina
turalitate se nō tpat ad tyus. qz secus. si est
impedimētū ppetuū Si at ppē voluptatē si
ne necessitate imutat modū naturalē. licz nō
q ad vas. mōrle ē qz nō ē vxor ei? n' q ad ac
tus natuāles. alias abutit' sacramto diugij
fic q pūtēt vsū a ritū alic' sacramti scient'. est
trāsgressio pcepti. nō solū in eēncialibz h' etiā
in accidētalibz Sext' ē qn diūx voluptatem
pueit a puocat eā maibz ul' dfricacōe ul' cas
lidis vtendo a incensuīs ut possit pluies cū
vxore coire. Sz notand di. pe. de pa. q illd
pōt fieri tripliciter Pmo mō sine oī peccato.

75
puta si q̄s causa plis generāde vel fornicacō
nis in vxore vel i se vitāde a debiti reddēdi cū
alias fit impotens. se puocat esu vel potu cas
lefactiuoz. aut osulis aut amplexibz. q̄bus
etiā aialia se puocat vt vrsi ⁊ columbi. ⁊ ali
q̄bus alijs tactibz in quibz nō querat ppter
se delectacōez h̄ solum ad actū illū p̄paratoria
nō videtur pctm̄ quia licet iuuare natuā cor
palem ad obediēdū recte racōni. Secdo modo
vt sit potēs cognoscere vxorē p̄pt̄ delectacōez
quā tamē nollet cū alia experiri. et tunc licet
grauit̄ peccet p̄ueniēdo tēptationē. nō tamē
mōrlit̄. qz nō querit in hac puocacōne delectā
ti. sed solū in actu diugali. Vnde videtur idē
specie qd̄ de actus fine. Tercio qm̄ in talibus
p̄paratorijs ppter se. delectat̄ ut si sic cōfricacō
nibz ipudicis mēbra attractādo. seq̄tur pollū
tō: nō ē dubiū q̄ om̄is pollutio extraordina
ria pctm̄ mortale est. q̄ vigilando. pcuratur
S3 in p̄mo videtur etiā q̄ si tactibz in natura
libz se puocet qui aliter nō p̄t. dum tamē nō
faciat hoc ppter voluptatē. quia necessitas
excusat. nō peccat etiā reialiter sicut nec is q̄
causa plis vel reddēdi debiti cognoscit in na
turaliter. qm̄ aliter nō p̄t dum tñ nō preter
mittat vas debitū. Nā si ipsa habeat morbū
in illo mēbro sic q̄ nō possit ibi cognosci nō

pppter h̄ p̄t alibi agnosci Si agnoscere ina-
turalit̄ q̄n aliter nō potest ppter voluptatē
nō est mortale pctm̄ dū tñ vas nō obmittat
Sed ē ḡuius veniale. sic etiā hic qz senex uel
frigidus nō p̄t coire nisi se puoæt tali modo
quāuis voluptatē querat. qz tñ nō faceret cū
extranea Grauius q̄dē peccat preueniendo. h̄
nō mortaliter Si enim oscula ⁊ etiā amplex
us. ideo solū dicūt mortalia insolūtis. qz ip̄e
actus est mortalis ergo in diugatis in quibz
actus nō est mortalis nec incitacō ad ipsū ē
mortalis Hec pe. Dicūt etiā quidā magni qz
v̄xor tenet se exhibere viro suo ad oscula cō
suetā si exigit ⁊ qz nec venialiter peccat virū
etiā nō petentē. amplexando ⁊ osculādo. de
bito mō ⁊ bona intencōe. vt seū ab ira ul̄ ab
alio pctō reuoæt H̄is videt̄ text⁹ scriptuē
cordaē d̄ filio salomois p̄. v. dicētis letaē
cū muliē adolescentie tue Cerua carissima et
ḡtissimus hinulus v̄beā eius iebrient te ī oī
tpe et in amoē illius delcāre iugit̄ Quae se
duceris fili mi ab aliena et foueris in sinu al
teri⁹ q̄ oīa tā h̄m glosam it̄limiarē. q̄ h̄m Ni
colaū de lira ad lit̄z exponūt h̄m latinos doc
toēs Septim⁹ ē de eo q̄ añ bñdōnē nuptiale
post d̄sensū tñ de p̄nti cōgnoscat v̄xorē Tal
em. ut wil. sup Ray. di. peccat mōrlē si p̄fata

76
absq; dispēsaōe ecclē et sine iusta cā faciat in
illis locis vbi vsuetū ē bñdictōnem nupcialē
adhicere. Itē dico si obmittatur alie consueete
solēmitates. De istis vide sup. c. ij. §. 8. Octa
uē ē ppter simplicis obligacōnē. Nā iste q̄
ante m̄rimoniū vult ppetuā castitatē. cōtra
hēdo matrimoniū cū ea psona q̄ debitū vult
habere. frāgit votū. nec postea vnq̄ p̄t exigē
debitū. licz reddē possit p̄ vsumatū m̄rimoz
niū nō dū tñ vsummato matrimonio. mona
steriū intrare deberet si posset s̄m tho. in qdli.
Itē si duo viuges in domo emisert votū ppe
tue etinēcie. et alē eoz velit frāgē. dicit de eis
Alb. sup. q. di. 21. Ego plane cōcedo q̄ post
votū etiā simplex ppetue etinēcie mulier pec
cat mortaliē recipiēdo maritū nec tenet debi
tū reddē. Satis cōcordat Ray. et juno. Itē pe
de tar. i q̄stioē q̄ t̄agit d. 32. vtz vouere etinē
tiam sine licēciā viugis sit pctm̄ mōrle. Res
q̄ aut fertur intencō determinate ad nō red
dēdum. nec exigendū debitū. et tūc scienti ius
est pctm̄ mōrle si fiat ex deliberacōne a in cōir
et tūc nō ē pctm̄ mōrle. qz saluari potest in eo
q̄ ē licitū scz in exigēdo. Ecce de voto. 3. casus
habes ul. q. pticulares. vide sup. de hoc. c. 8.
§. 23. Itē. c. ij. §. io. Itē. c. ij. §. 3. Bonus
ē de copula carnali clandestina p̄ sponsalia

de futuro de q̄ di. pe. de tar. q̄ hmōi cōpula ā
fit affcū fornicatio ⁊ tūc ē mōrle pctm nec facit
vex mriom̄ h̄ tm̄ p̄suptū. ā affcū maritali ⁊ tūc
p̄soē. ā sūt ignaē iuris et ecclāstice cōsuetudis.
⁊ tūc nō ē pctm mōrle. ā nō sūt ignaē. ⁊ tūc ē
pctm mortale. maxime in locis illis vbi ecclē
sie phibicō dīter seruatur Tñ scūs tho. dicit
simpliciter sponsam excusāi a pctō si credēs
sponsū velle cōsumāē mriomū admittit eū n̄
aliqua signa exp̄ssa appaēant fraudis sicut
si sūt multū distantis cōdicōnis l̄ q̄tū ad no
bilitatē l̄ q̄tū ad fortunā l̄ aliud signū appa
reat. • De .iiij. p̄ncipali q̄n actus diugal̄
fit pctm veniale In es. pe. de pa. q̄ quādo cūq̄
voluptas querit̄ p̄ter predcōs casus sc̄z in q̄
bus est mortale. tūc semp est veniale In spū
ali āt notat sex casus ī q̄b̄ ē actus diugal̄ ve
nial̄ tm̄ p̄m̄ q̄n cūq̄ p̄cedit aliq̄ de cōdiatio
racōis h̄ nō tāta sic in p̄dcōs casib̄ pū petere
tpe sacro et si appetit̄ sit ad delcācōz. ḡuis ē
culpa Si ad lubcū l̄ infirmitatē suā cui? ē sic
bi cōsciūs l̄ cōscia veniale. attñ vix atigit q̄ ī p̄
cipuis dieb̄ nō ē ḡue pctm h̄m bo. v̄. Sed s̄
petē cā delcācōis īfra libet̄ semp ē veniale sic cō
medē p̄t voluptatē Qd̄ em̄ cibus ad salutē
hominis hoc cogitus ad salutē ḡnis huāni.
Ut aug? dicit et est in .iiij. di. xxxiij. ī l̄ra. ca. i.

Tercius pete cāz fornicacōis vitande ī se. scz
 sic qz agnoscat vxorē causa vitande in se for
 nicacōis q̄uis possit aliter vitare. h̄ magis
 vult isto mō delcābili vitae q̄ alio mō delcā
 bili ul' penali. puta qz et domādo carnē l' fu
 giendo alioz d'sortia ul' nō loquēdo solus cū
 sola. Et si ergo posset faciliter vitae. h̄ magis
 vult cū voluptate q̄ sine ista. et tunc peccat
 venialitē qz p̄fert voluptatē carnis absorben
 tem racōz et qd̄ seruat vsū racōis et eque at
 tingit ad finē. Sicut si homo sitiens p̄t eque
 satisfacere ul' succurrē necitanti natuē bibēs vi
 nū liphatū min⁹ delcābile nō ledēs capd̄ et e
 ligit statim extingūē sitim cū vīno forti. qd̄
 ē magis delcābile qd̄ inebriat eū in toto ul' ī
 pte. peccāt nō tñ racōe finis h̄ racōe mediij ins
 p̄tentis. Et q̄uis sic pete debitū causa for
 nicacōis vitande in se ut dcm̄ ē sit veniale nō
 tamē strahē hac intencōe est veniale. Et dif
 fert iste tertius modus multū a quarto qui
 est meritori⁹. sup̄ tactus. §. ij. Q̄rtus est
 qn̄ fit cā ifirmitatis vitande q̄uis em̄ vtrūz
 seorsū liceat appetē. non tñ vnū ppter aliter
 qz ista cauda nō est istius vituli. Itacōz dcm̄
 assignat etiā tho. in. iij. qz talis querit sani
 tatem p̄ id qd̄ ad h̄ non est ordinatum sicut
 qui sacramētū baptismi tantum ad salutem

n. i.

corpalē q̄reret. Quint⁹ ē si q̄n̄ incēpit pete
re vel reddere bona intencōe. postea mutet in
tencōnē. ita. s. q̄ nūc velle istā libidinē pp̄tē
se etiā si q̄dē actu hoc cogitaret ex horā de casu
omis seīs q̄n̄ nō h̄z vsū rōis Sextus q̄n̄cūq;
aliud intēdat q̄ ad qd̄ ordinat̄ coniugiū. l̄ ad
plē vel ad reddēdū debitū. hec de pe. Plures
alios casus h̄es s̄ inter cōdicōes q̄n̄ ē mōzle
vbi sepe est reale. c. q. et etiā. s. s. q. isti. c.
De reddēdi debito vel in debito. c. i. l. . .

Unc de sc̄do p̄ncipali viz de reddēdi de
bito coniugali l̄ nō debito. Pro cui⁹ itel
lū s̄m. s. tho. pe. pa. a cōit̄ oēs theolo
gos tenēdū ē p̄ regula. q̄ coniugi debitū petē
ti a tpe debito p̄mo etiā tēpe sacro reddēdū
est. siue petāt expresse siue int̄ptatiue. qz nō
refert quo q̄s volūtātē suā exp̄mat. verb̄ aut̄
factis. a maxime infirmiori vasculo i h̄ sp̄atiē
dū ē qz verecūdius est mulieri petere. Item
q̄cūq; intēcōe siue cā sobol̄ p̄creāde siue for
nicacōis vitāde. siue etiā libidis faciāde. siue
voluptatis habēde. nec hoc ē reddere gladiū
furioso. S; magis ne icidāt idāpnabiles cor
ruptelas. sic i theothomia v̄p̄oe militis negā
tis i vigilia pasche debitū. qz continueāt tō. qō.
fratrē ei⁹ ipecht̄ a negātē iugulauit a reuer
sa ad viz dixit. tu fecisti. quia facere cogisti

Alia aut supposuit se iumento. Unde septio
 ethicor. c. iij. Concupiscentie venereor. qbus
 dam insamias faciunt n̄ dissuadendo cessare fa
 ciat ab exactione alter diugū. Qd̄ tñ nō. cū
 multa instantia faciendū ē. Et hec nisi ante
 duos menses a mriōniū cōsumatū qñ licet ī
 traē monasteriū. De q̄ hūisti sup. c. xiiij. §. ij.
 vsqz. ix. Itaq̄ at dictor duplex ē. Prima qz
 sicut huus est ī ptate dñi. sic vnus diugū ī
 ptate alterius quo ad reddicōz debiti qz vir
 nō habet ptatē corpis sui. s̄ mulier. vt dicat̄
 i. Cor. vij. S̄ seruus tenet̄ ex necessitate p̄
 cepti dño suo reddere debitū seruitutis. ergo
 vnus diugū tenet̄ ex necessitate p̄cepti. alte
 ri reddere debitū. Secda racō. sicut est ctra ius
 ticiā alienū accipe inuito dño. ita est ctra ius
 ticiā alienū petenti nō reddere. n̄ ctra hoc le
 gittima excepō haberet̄. Sed primū ē pec
 catū mortale. ergo et h̄m. Sed corpus vnus
 diugū ē res alterius quātū ad actū mriōni.
 secūdū illud. prima Cor. vij. Vir nō habz po
 testatē corpis sui s̄ mulier. n̄ habeat legitti
 mā causam negādi. Ex q̄bo patet q̄ magna
 pctā incurrūt diuges sibi mutuo ī debito ī
 obediētes. nā rapinā faciūt a īsup altei oc
 casioz adulteriū tribuūt. Idcirco clamat. vbi
 sup̄ Ap̄tus Nolite fraudari inuicē. s̄ qz nō
 n. ij.

semper oportet obedire. subiungit excep^oez. ni
si forte ex consensu ad tempus. ut facitis orōni.
Et itez reuertimⁱ in idipsum ne temptet vos sa
thanas p^opt^e incontinētia vestra. Sūt aut^e sex
casus in quibus a p^ocepto reddēdi debiti q^os excu
satur. p^om^o de lepra de q^o dicit sanct^o tho. q^o li
cet teneat^r sanus leproso coniugi reddē debitu
nō tñ tenetur ei cohabitare. quia nō ita cito
inficit^r ex coitu sicut ex cohabitacōe. Ratio
aut^e q^ore tenetur reddere est. q^o melius est na
to si dicitur etiā leprosus esse q^o nō esse nec
leprosus phibetur vti iure suo q^ouis malū ex
h^o alteri pueniat tēpale. Maxime si timeat
sibi piculū spūale. puta incidē i adulteriū q^o
leprosi ppter interlozē calorē dicitur multū
appetē actū illū debet aut^e scdm cōem opinio
nē. et alanū ppe domū leprose coniugis mane
re. Non tamē tenetur sanus ut pe. pa. dicit.
reddē debitu si ex hoc sibi immineat piculū
mortis l^o infirmitatis. vñ dicit. tenēdū ē q^o nec
reddere nec cohabitare tētur. nisi supposito q^o
ex cohabitacōe vel reddicōe debiti nō immine
at sano piculū infectōis. Quo supposito lo
quūt^r iura. extra de coniugio lepro. c. 2. Utrū
aut^e ex reddicōe debiti immineat piculū infectōis
q^ored^r eēt a medicis. et credēd^r eis. vnusquisq^o
enī i arte sua sapiēs ē. eccl^o. 38. dicit^r at^e medici

99
q̄ viro accedenti ad mulierē leprosam im̄in;
pbabiliē piculū infectionis multo magis q̄
mulieri si agnoscat̄ a viro leproso quid q̄d
tamē de hoc sit nō videtur dubiū q̄ q̄n muli
er est infecta vltima sp̄tie lepre sc̄z leomina ī
q̄ est tanta infectio q̄ ptes corp̄is frustatim
decidunt p̄pter q̄d nō videt̄ q̄ mulieri sic in
fecte teneat̄ vir debitū reddē qz reddēdo vir
posset euadere piculū Sc̄d̄s casus ē de picu
lo p̄sone qz nō tenet̄ q̄s reddere n̄ salua con
sistētia subiecti sicut natura. primo retin̄z nu
trit̄iue ⁊ augmētatiue potencijs gr̄a subiecti
q̄ ministret generatiue gr̄a sp̄tiei. Inminet
āt ex multo coitu piculum. vñ p̄b̄s de longi
tudie et breuitate vite. c. v. Dicit̄ q̄ sperma
amplius emissum deficiat ⁊ senescūt tales ci
to. p̄pter q̄d mulus longioris vite est equo
⁊ asino ex q̄b̄o gemitus est Et femelle mascu
lis. si coitui sint masculi p̄pter q̄d ec̄ā pascē
masculi breuioris vite sūt femellis Si āt in
firmus ul̄ vulneratus sit q̄s. ⁊ coitus mortal̄
sibi esse posset nec ēddere tenet̄ ⁊ ex isto p̄n
cipio dicūt aliq̄ pbabiliē q̄ si fur ē incorrigi
bilis p̄pt̄ q̄d vxor̄ q̄tidie picitatur cū eo ad
mortē erga iusticiā. q̄ p̄t fugē eū relinque
ne moriat̄ cū eo. sicut et de naufragio cōi licēt ei
soli euadē si poss̄z nec tenet̄ cū eo sp̄ōte mergi

n. iij.

Hec pe. de pa. Vñ etiã hugo sup. iij. nōt. Si
mulier pbabiliter timet deprehēdi cū viro suo
fure q̄ ē in nemore. ⁊ non audet venire ad eū.
vel si timet pbabiliter q̄ vir cōpellat eā ad
eūdū secū in furto faciendo. non tenetur ire
ad eū ut soluat ei debitū ut habes. c. i4. §. 9.

Tercius casus ē de ipotēcia pp̄t quā q̄s exat
sat̄ qz ipossibiliū fm iura nō ē aliq̄ obligacō
siue sit pp̄ter actū p̄cedētem. quod tñ in mu
liere locū nō habz vel raro. siue pp̄ter aliam
causaz. Ita tñ q̄ si pp̄t culpā suaz peccauit
reddēdo se impotētē. afflictōe idiscreta l̄ p̄niā
imputat̄ sibi si pp̄ter hmōi alius incidet in
dāpnabile corruptelā. vñ nec viro inuigēda
est tā grauis p̄niā q̄ sit impotēs reddere debi
tū vxori inuēcile seruētī. puta ieiunia ⁊ vigi
lie q̄ deficcant sperma. nec eōuerso cōsulene
dū ē vxori facere tā graues p̄niās ut reddat̄
deformis viro suo vel q̄ sit in matiē vel p̄niā
em sue plis. vel impedimentū conceptus nec
etiam tenetur vir vti calidis ut sit potēs. sed
sufficiat q̄ se nō faciat impotentē. Quartus
casus est racōe fornicacōnis qz ut. Raymū.
Et vi. dicūt. fornicans in cōtinenti cōmissio
adulterio ipse cōmittēs amittit ipso iure ius
petēdi debitū licet nō statim perdat semper
talis ius quo alter tenetur reddē sibi debitū

106
qñ videlicet fornicacō est occulta sic q̄ p̄ba
ri nō p̄t Si em̄ fornicacō ess̄ notoria tūc nec
reddere nec exigē debet debitū ille qui ino cēs
ē nisi reus penitētiā velit agē ⁊ nisi in casibz
certis q̄s ponūt doctores in q̄bz fornicacō ⁊
adulteriū nō diuorciat diuges Hec de Ray
⁊ glo. vide de h̄ sup̄. c. xv. p̄ totū. ymo dicūt
magni et multi q̄ si p̄certo vxor scit q̄ mari
tus eius fornicatus ul' adulterus ē. etiam hz
testes q̄bz hoc p̄bare p̄t. nō tenet' ei reddē
debitū. etiā si nō est ab eo p̄pter fornicacōz
p̄ sentētiā sepata. si ipsa vult stinē Itē dicūt
q̄ si mulieri firmit' dictet ⁊ scientia q̄ marit'
ei' cogat eā ad mortale si veniēt ad eā in lem̄
ul' alibi. nō tenet' veniē ad eū p̄ reddendo de
bitū. q̄ diu sibi hoc dictet ⁊ scientia nō erro
ria Notat p̄terea pe. pa. di. xxxv. q̄ triplex
fornicacō inē diuges p̄t exurgē. scz carnalis
spūalis ⁊ inaturalis De carnali. q̄ p̄t eam
q̄s possit dimitte aliū dcm̄ est. De spūali pu
ta qñ. quis incidit heresim. iudaismū ul' ydo
latriā ⁊ paganismū. idē dicēd' est sicut de for
nicacōe carnali dcm̄ est. nisi q̄ p̄pter vnicā
fornicacōez carnalem q̄s p̄t talem dimittere.
S; p̄pter spūalē nō sic. si se velit corrigē De
natuāli idē dicēdū est qd' de carnali. q̄ innatu
ral' extēdit' ad vitū ⁊ o dōmiciā ⁊ ad pollucōz
n. iij.

ex ordinariā cū alio l' cū alia dimissam. Et idē
dicūt qdā a pe. pa. approbat de oī pctō cōtra
naturā. pbat p. 31. q. 3. meretrices. vbi dicit
q' noīe mechie omnis illicitus dicitur atqz
istoz mēbroz non legitimus vsus intelligi
debet. Vñ qz mechia simplex causa ē diuorci
sufficiēs. cū sit eq̄līter ymo ḡuioz mechia in
ōni pctō cōtra naturā. q̄ in adulterio pprie
dicto. Ideo si alter agat in mēbro cū altero i
naturali vel posteriori l' polluit se pprijs ma
ibus. Idē est effectus sicut de simplicia mechia a
fūdatur ista in verbo xpi q' ob causam forica
cōis vxorē dimittere posse det̄minauit. Qu
tus casus est rōne voti vt si de licētia alterius
cōiugis facit votū de castitate ā modo seruan
da. simplex inq̄ vel solēne votū quia ex tunc
p̄dit ius petēdi nec reddere tenetur ut supra
capo. 12. §. 8. patuit. Sextus est rōne
loci put. s. c. 16. §. 1.

De tēporibz in quibus cōtinentia indicatur
cōiugibus. Capl m. 18. .

Et tercio p̄cipali viz de t̄pibz in qui
bz cōtinentia cōiugibus ē indicat. Nōnd
q' ad h' sūt. 4. t̄pa. P̄mū t̄pe sacro nō
licet petē debitu. puta t̄pibz p̄cēssōm ieiunioz
a festoz. vñ. Exo. 19. Nō ap̄ p̄p̄q̄tis vxoribus
v̄ris. di. tñ pe. pa. q' nō ē pctm̄ mōrle h' r̄uale

101
nisi dimitteretur deceptus nimius. ita etiam quod propter
tempus si de preceptis non abstinent. quod sic
furari tempore sacro non mutat spem: ita nec debi-
tum in coniugio petere tempore sacro. Sepe tamen est an-
nexa irreuerentia siue irreligio. ita paucis coniuga-
torum voluptati vacantiu. ex quo et greg. uiale et mor-
le sepe dimittit. Vnde p. dyal. greg. narrat de con-
iuge que uicta carnis illecebris non abstinet in
nocte in crastino ad ecclesiam dedicanda cum reliquis
beati sebastiani martiris ueniens cum alijs: a dyabo-
lo arripa fuit. Hoc tamen non cogit quod illud fue-
rit morle. quod esse propter peccatum uiale tradit quis
sathane. Vnde etiam propheta a leone occisus est
Non enim in anima peccatum accipit nisi per morle. sed in cor-
pore sic shedde uero cum displicentia tempore que tunc
sacro nullum peccatum est: quod debitum est et necessarium:
ex quo uerbis ab exactione deseri non potest: Secun-
dum et tertium est tempus quod est pro conceptu proprie
et pro peccato: de quibus dictum est super .c. .16. §. 2.
quod ut pe. pa. dicit semper est peccatum petere debitum
utriusque indifferenter tempore deceptus et peccatus quia
etiam bruta continent. Elephas autem ad inpreg-
natam non accedit nam si quis ad impugna-
tam accedat et preter spem opprimat puerum
aiatum fit irregularis. quod scilicet dabat opera rei
illicite unde etiam sibi imputat ad penam que sequi-
tur ex eo. Quartum est tempore purgationis coniugis

post ptū infra .xl. dies .v. q̄ in veteri testa-
mento usq; ad quadragesimū uel octuagesi-
mū mulier a viro thoro sicut ⁊ a templo ab-
stinebat cōmōiale fuit. ideo hodie non ligat.
Vñ sicut mulier in nouo lege statū post
partū sine mortali posset ecclesiā intrare nec
debet phiberi Si autē ex veneracōe voluerit
abstinē. deuocō ei? nō est in pbāda. ita si sta-
tim post ptū alterut̄ petit debitū. nō ē mors-
tale h̄ veniale Et indecēs ē. q̄ nō abstineat a
cōfortio viri q̄ diu abstinet ab ingresso tem-
pli Pmū pbat̄ ex. de purificacōe p? ptū in
.c. i. Ergo p? ptū puerperio. nō est pctm̄ mōr-
le. qz timet̄ de egtudie v̄rois Ad puerperā
igitur accēdē erat phibitū lege mosayca. ho-
die tñ non phibetur templū ingredi quia ⁊
emozroissa tetigit fimbriā vestimenti xp̄i vt
patet. vbi sup̄ de purifi. post ptū ⁊ in decre-
tis. dis. v. ad eius cōbitū. nichilomī? tamē
ibidē phibet̄ vir ad eā accēdere. nō at̄ de ne-
cessitate nisi adhuc es̄ infir. ⁊ ppter hoc es̄
piculū mortis uel agguacōnis infirmitatis.
Hec pe. pa. Qñtū ē tpe menstruoz. de h̄ es-
nā sup̄ dem̄ ē. vñ di. idē pe. Si inatural ⁊ ac-
cidental̄ sit flux? a q̄ m̄r̄ dicat̄ emozroissa. nō
mēdiat̄ peticō fēddicō qz qñ ē infirmitas ppe-
tia ul̄ nimis diut̄ uas. piculosū es̄ coniugatis

aliq̄bus phibere. Tūc etiam mulier cōape
 nō pōt fm̄ quosdā vñ non timetur pli Ideo
 tūc est vīale petē. cū nō speretur ples nisi p
 pter fornicatōem vitādū in se vel in alio. vt
 tactū ē sup̄. c. i6. §. 4. Si aut̄ sit naturalis in
 mēse a quo et menstruata dicitur. ad huc nō
 videtur mōle sciēter petē vel reddē. Vñ muli
 er si sine scādalo viri se p̄t excusare. dz subter
 fugē. Aliter nō peccat cū dolore reddēdo fm̄
 bonā vēturā a pe. de tar. h̄ dicūt q̄ exigē sciēt
 est mōle. moti auctoritatibz. Augustini sup̄
 allegatis. c. i6. §. 4. Et isto leuitici. i8. ad muli
 erē que mēstruū patitur nō accēdes. dz dicit
 pe. pal. q̄ illa opinio nō videt̄ vera. qz nō est
 maior timor de infectōe plis tpe mēstruoz q̄
 tpe lepre. tūc aut̄ petē nō ē mōle. ergo nec
 nūc. vñ Alb. a pe. pa. soluūt argumēta bo.
 vētu. a pe. tar Sextū ē de tpe qñ licz habē l
 nō habē nupcias. nō dico debito rēddēdo l̄ exi
 gēdo. qz de isto sup̄ dictū est. c. i3. §. 1. Tribz
 enim tpi bz cēlebritas nupciay interdca est.
 Primo bñdictō nupcial. Secdo festū cōiugij
 nupcial p̄p̄t lasciuias q̄ tūc fiūt. Et pari rōe
 dia. pe. pa. vt sup̄ tactū ē. Videtur traductio
 solemnis que aliqn̄ p̄ nupcias fit de domo
 pntū ad domū viri interdica: in q̄ etiā multo
 insolētie fiūt istis tpi bz discordātes. Sūt ac

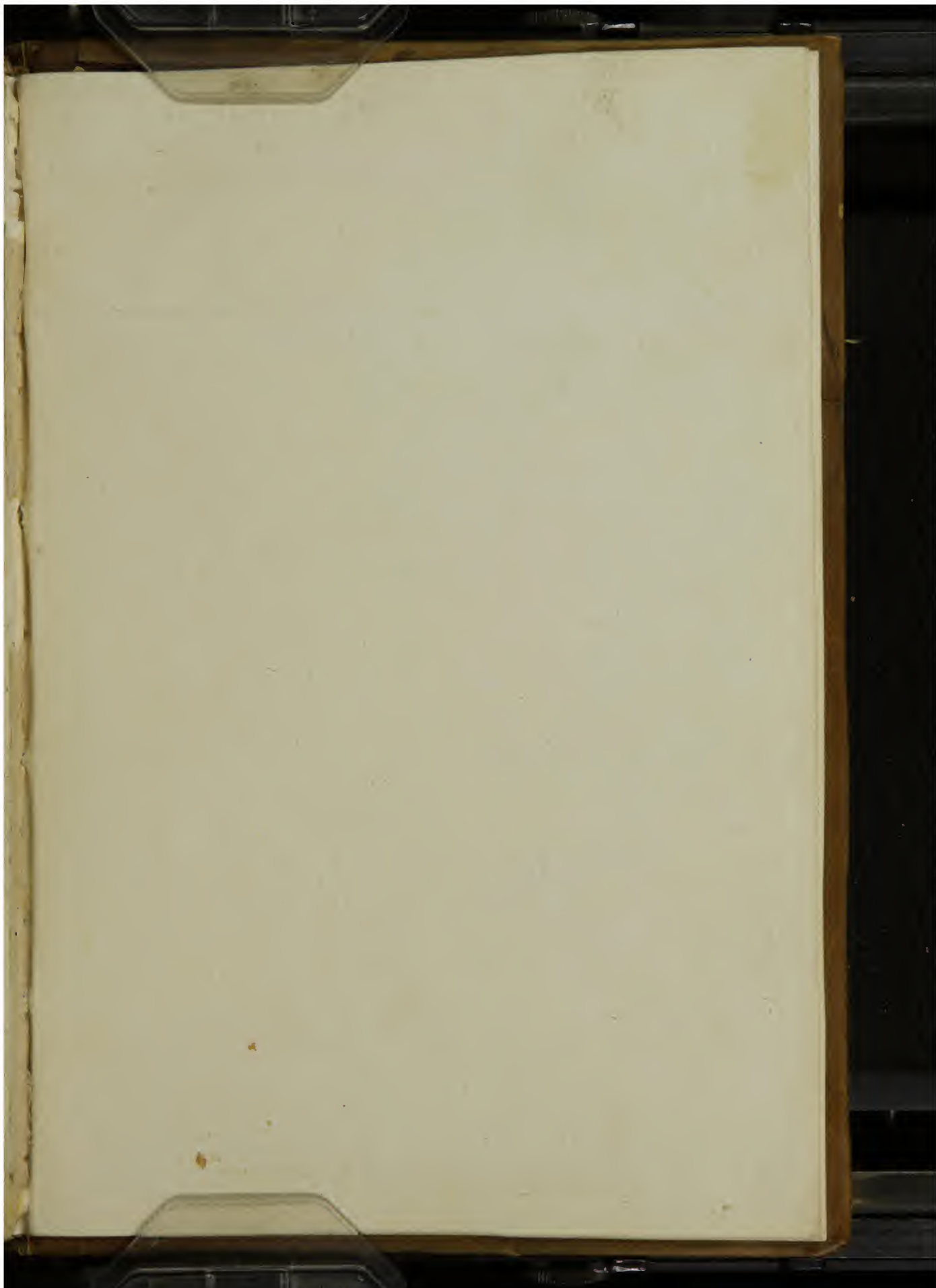

illa tria tpa inclusiue a doica prima aduet?
inclusiue vsqz ad octauas ephe inclusiue et
inclusiue a septuagesima usqz ad octauas pas
che Et doica añ ascencōne exclusiue vsqz ad
octauas pēthecostes exclusiue Tñ qz vsue
tudo est optima legū intpres Ideo est sequē
da tre vsuetudo de pñcipio et fine exclusiue
f inclusiue dcoz festoz Nec festū oim sanc
toz nec assumpōis btē virginis marie nec
qdāqz aliud tyus ieiunioz pcessionū festo
rum nec āmis p? mortē intdiatur.ñ tria tpa
sup dca. vñ sicut alijs tpiō petere debitum
nō est mōale nec forte veniale sic nec strahē
cū nō sit expsse phibitū Sz hijs triō tpiō
est mortale nuptias celebraē ppē expssam
phibicōz licet nō esset mortale debitū petē a
diuge rite prius bñdca vt sup late dcm est
Et sic de lepra morali dixisse sufficiat .:.

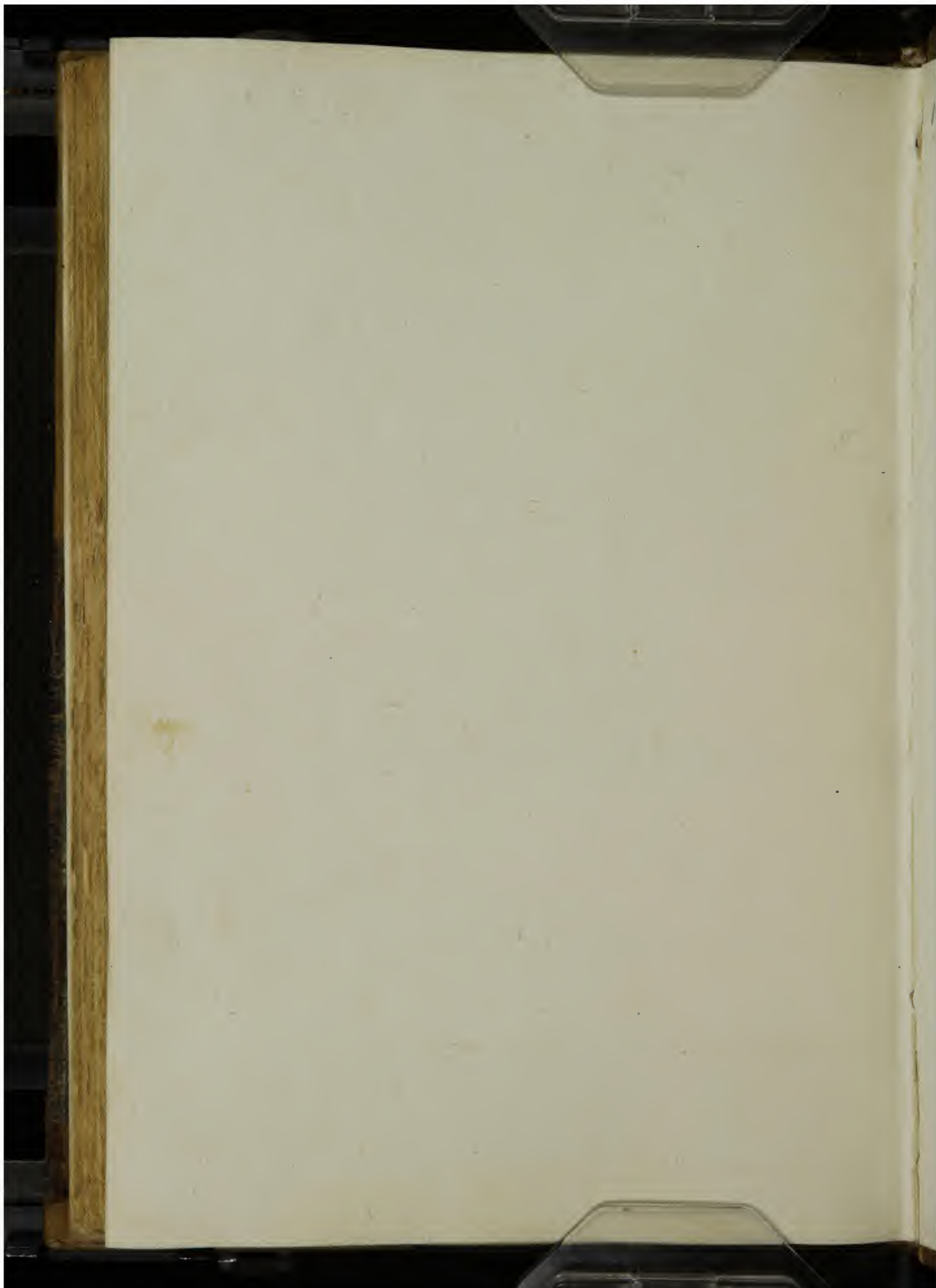
Explicit tractatus de lepra morali. fratris
Johannis Nider sacre theologie pffessoris
ordinis predicatorum.:

AAAAA
2994763 A
VVVVVVV

1820.
20000

Archeol. 232
as 53 d

81/19
10